

T.C.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İSLAM İKTİSADI VE FİNANSI ANABİLİM DALI

**TEKAFÛL SİGORTASININ HUKUKÎ ALTYAPISI: TÜRKİYE ve
MALEZYA ÖZELİNDE MUKAYESELİ BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasin BAŞARAN

DANIŞMAN

Doç. Dr. Hüsnü BİLİR

AKSARAY 2023

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İSLAM İKTİSADI VE FİNANSI ANABİLİM DALI

TEKAFÛL SİGORTASININ HUKUKÎ ALTYAPISI: TÜRKİYE ve
MALEZYA ÖZELİNDE MUKAYESELİ BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasin BAŞARAN

DANIŞMAN

Doç. Dr. Hüsnü BİLİR

AKSARAY 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Yasin

Soyadı : Başaran

Bölümü : İslam İktisadı ve Finansı

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Tekafül Sigortasının Hukukî Altyapısı: Türkiye ve Malezya Özelinde Mukayeseli Bir İnceleme

İngilizce Adı : Legal Infrastructure Of Takapıl Insurance: A Comparative Study In Turkey and Malaysia

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Yasin BAŞARAN

İmza :

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Yasin Başaran tarafından hazırlanan “TEKAFÛL SİGORTASININ HUKUKÎ ALTYAPISI: TÜRKİYE ve MALEZYA ÖZELİNDE MUKAYESELİ BİR İNCELEME” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Aksaray Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Hüsnü BİLİR

İmza

Aksaray Üniversitesi Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı

.....

Üye: Prof. Dr. Emine FIRAT

Aksaray Üniversitesi

İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Anabilim Dalı

.....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Hasan KAZAK

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Muhasebe ve Finans Yönetimi Anabilim Dalı

.....

Tez Savunma Tarihi: 19/04/2023

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun..... Tarih ve

..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr. Sevilay USLU DİVANOĞLU

İmza

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanma amacı İslam dini esaslarınca sigorta ve tekafül sigortasının incelenmesi, tekafül sigortasının çalışma modelleri hakkında bilgi sağlanması, dünyadaki örneklerinden yola çıkarak Türkiye'deki mevcut durumun değerlendirilmesi ve geliştirilmesi üzerine önerilerde bulunmak, ayrıca bu alandaki mevcut tartışmalara argüman sunarak sonuca ulaşılması açısından katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışma yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Bu sebeple birçok kaynak incelenip konu hakkında önemli bir bilgi birikimi oluşturulmuştur. Çalışmanın, tekafül sigortasının işleyiş şeklini merak edenler ve sigortanın dini açıdan hükmünü incelemek isteyenler için faydalı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca katılım sigortası açısından dünyada öncü ülkelerden olan Malezya'nın İslami finans sistemi tekafül özelinde ve hukuk sistemi çerçevesinde tekâfülün mevzuat durumu incelenmiştir. Yapılan incelemelerde Malezya'daki tekafül sisteminden yola çıkarak Türkiye'de uygulanabilecek düzenlemeler Türkiye ve Malezya arasındaki yasama, yürütme ve yargı açısından farklılıklar dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın gerçekleştirilmesindeki destek ve katkılarından dolayı Doç. Dr. Hüsnu BİLİR' e teşekkürlerimi sunarım.

Yasin BAŞARAN

AKSARAY, 2023

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKAFÜL SİGORTASININ HUKUKİ ALTYAPISI: TÜRKİYE ve
MALEZYA ÖZELİNDE MUKAYESELİ BİR ANALİZ

Yasin BAŞARAN, Aksaray 2023

ÖZET

İslam dini insan hayatının her alanında olduğu gibi ekonomik alanda da toplum yararına olan çeşitli düzenlemeler ve kurallar koymuştur. Bu kuralların getirmiş olduğu yasakların başında da özellikle faiz ve kumar gelmektedir. Günümüzde sigorta sektörünün giderek gelişmesi ve çeşitlenmesiyle birlikte sigortaya duyulan ihtiyacın da artmasına binaen sigortanın İslam dininin yasaklamış olduğu bu unsurlarla olan ilişkisi de gündeme gelmiş ve sigortanın hükmü konusundaki tartışmalar artmıştır.

Bu çalışmamızda sigorta ve tekafül sigortasının tanımı yapılmış benzerlik ve farklılıkları anlatılmış ortaya çıkış şekillerine değinilmiştir. Tekafül sigortasının işleyiş modelleri incelenmiş ve dini açıdan uygunlukları da değerlendirilmiştir. Tüm bunlardaki amaç ise günümüzde sigortaya duyulan ihtiyacın artmasıyla birlikte sigorta konusundaki dini açıdan şüphelerin giderilememiş olması nedeniyle devam eden tartışmalara katkıda bulunmak, dini hassasiyete sahip kişilerin ve İslam ülkelerinin sigortanın sağlamış olduğu güvenceye olan ihtiyacını karşılamak adına meseleye çözüm önerisi sunan tekafül sigortasının bilinirliğine katkı sağlamaktır. Diğer yandan tekafül konusunda dünyada öncü olan ülkelere örnek olarak Malezya örneği incelenerek ülkemizdeki mevcut durum ile mukayeseli değerlendirilmesi yapılmış bu bağlamda sektörün gelişmesine yönelik Malezya'da uygulanmış ve olumlu sonuç alınmış olan ya da henüz denenmemiş yeni uygulama yöntemleri ile önerilerde bulunulmuştur.

Bilim Kodu : 118308

Anahtar Kelimeler: Sigorta, Tekafül, Katılım Sigortası, İslami Sigorta, Akile, Muvalat,

Sayfa Adedi: 130

Danışman: Doç. Dr. Hüsnü BİLİR

AKSARAY UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
LEGAL INFRASTRUCTURE OF TAKAFUL INSURANCE: A
COMPARATIVE ANALYSIS OF TURKEY AND MALAYSIA

Yasin BAŞARAN, Aksaray 2023

ABSTRACT

The Islamic religion has established various regulations and rules that benefit society in the economic field as well as in all areas of its life. At the beginning of the prohibitions brought by these rules, especially interest and gambling. Today, with the increasing development and diversification of the insurance sector, the relationship of insurance with these elements prohibited by Islam has also come to the agenda due to the increase in the need for insurance, and the debates on the provision of insurance have increased.

In this study, the similarities and differences of insurance and takaful insurance were defined, and the ways of their emergence were mentioned. The operating models of takaful insurance were examined and their religious suitability was also evaluated. The purpose of all this is to contribute to the ongoing debates due to the fact that the religious doubts about insurance have not been eliminated with the increase in the need for insurance today, and to contribute to the awareness of takaful insurance, which offers solutions to the issue in order to meet the need for the assurance provided by insurance by people with religious sensitivities and Islamic countries. On the other hand, the example of Malaysia, which is one of the leading countries in the world in the field of takaful, was examined and a comparative assessment was made with the current situation in our country and in this context, suggestions were made with new application methods that were applied in Malaysia for the development of the sector and which had received positive results or were not tried.

Science Code: 118308

Key Words: Insurance, Islamic Insurance, Foundation, Power of Attorney, Interest,

Page Number: 130

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Hüsnü BİLİR

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	2
SİGORTA KAVRAMI.....	2
1.1. Sigortanın Tanımı.....	2
1.2. Sigortanın Özellikleri.....	2
1.2.1. Sigorta Türleri	3
1.2.2. Sigortanın Unsurları.....	4
1.3. Sigortanın Tarihçesi.....	4
1.3.1. Türkiye’de Sigortanın Tarihi.....	5

1.4. Sigorta Sektörünün Büyüklüğü.....	6
1.5. İslam'da Sigorta	7
1.5.1. İslam Hukukunda Sigorta	8
1.5.1.1. Sigorta Konusundaki İlk Fetvalar	9
1.5.1.2. Sigorta Konusundaki Tartışmaların Nedenleri.....	11
1.5.1.3. Sigortanın Garar ve Bilinmezlik İlişkisi	11
1.5.1.4. Sigorta ve Faiz İlişkisi.....	13
1.5.1.5. Şans ve Kumar Bağlamında Sigorta	16
1.5.2. İslam Tarihinde Sigorta Benzeri Uygulamalar	17
1.5.2.1. Akile Sistemi.....	17
1.5.2.2. Vela (Muvalat Akdi)	19
İKİNCİ BÖLÜM	21
TEKAFÜL (İSLAMİ SİGORTACILIK YÖNTEMİ).....	21
2.1. Tekafül Sigortası Tanımı	21
2.2. Tekafül Sigortasının Geleneksel Sigortadan Farkı	22
2.3. Katılım Sigortacılığı Sisteminin Temel İlkeleri	23
2.4. Tekafül Sigortasının İşleyiş Modelleri	25
2.4.1. Mudarebe Modeli.....	25
2.4.2. Vekalet Modeli	26
2.4.3. Vekalet-Vakıf Modeli.....	27
2.4.4. Hibrid Model.....	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	29
TEKAFÜL SİGORTASINDA MALEZYA ÖRNEĞİ	29

3.1. Malezya Hakkında Genel Bilgiler	29
3.2. Malezya'nın İdari Yapılanması.....	29
3.2.1. Malezya Anayasası ve Hukuku	30
3.2.1.1. İslami Perspektiften Malezya Anayasası ve Hukuku.....	30
3.3. Malezya Ekonomisi ve Finans Sistemi.....	33
3.3.1. Malezya'da İslami Finans	34
3.3.1.1. Malezya'da İslami Finansın Başlangıcı	34
3.3.1.2. 1983 İslami Bankacılık Kanunu ve Bank İslâm Malaysia Berhad.....	37
3.3.1.3. Malezya'da Tekafülün Başlangıcı.....	37
3.3.1.4. 1984 Malezya Tekâfül Kanunu (Malaysia Takaful Act 1984)	38
3.3.1.5. 1993 Yılı İslami Finans Düzenlemeleri	39
3.3.1.6. Şeriat Danışma Konseyi (SAC)	40
3.3.1.7. Malezya Tekafül Derneği (MTA)'nin kurulması	41
3.3.1.8. IFSA 2013 İslâmî Finansal Hizmetler Kanunu	42
3.3.1.8.1. IFSA 2013'ün Tekafül Bazlı İncelenmesi.....	43
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	46
TÜRKİYE'DE TEKAFÜL SİGORTASI.....	46
4.1. İslami Finans Açısından İlk Denemeler	46
4.2. Katılım Bankacılığı Gelişimi	48
4.3. Tekafül Verileri.....	55
4.4. Tekafül Mevzuatı Gelişimi	58

4.4.1. Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu.....	61
4.4.2. 2020 Tarihli Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik	62
4.4.3. 2021 Tarihli Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Genelge	65
4.4.4. Katılım Uyum Denetim Rehberi	66
4.4.5. Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Sektör Duyurusu	67
4.5. Malezya Örneği Üzerinden Türkiye Katılım Sigortacılığı Sisteminin Değerlendirilmesi ve Öneriler	67
SONUÇ	71
KAYNAKÇA	74
EKLER	83
EK 1.	83
EK 2.	90
EK 3.	111
EK 4.	113
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU ...	114

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Coğrafyaya göre kazanılan net primler ve sigortalılardan alınan ücret gelirleri	7
Tablo 2. Ülkelere göre poliçe sahiplerinden kazanılan net primler ve ücret gelirleri.....	7
Tablo 3. Katılım Sigorta Sistemi ve Konvansiyonel Sigorta Sistemi'nin Karşılaştırılması	23
Tablo 4. Dünyada İslami Finans Verileri (2021).....	34
Tablo 5. Tabung Haji veriler.....	36
Tablo 6. MTA'ya üye şirketler	42
Tablo 7. Katılım Bankaları Hakkında Kuruluşlarından Günümüze Kadar Yürürlüğe Konulan Mevzuat Dizini.....	48
Tablo 8. İslami Finans Alanında Yaşanan Önemli Gelişmeler.....	53
Tablo 9. Türkiye'deki Aktif Katılım Bankaları	54
Tablo 10. Türkiye'deki Aktif Tekafül Şirketleri.....	55
Tablo 11. Şirket Bazlı Prim Üretimi ve Katılım Sektörü Pazar Payları	56
Tablo 12. Yıllara Göre Katılım Sigortacılığı Prim Üretimi ve Büyüme Oranları	57
Tablo 13. Branş Bazlı Katılım Sigortası Prim Üretimi (2022)	57
Tablo 14. Türkiye'de Tekafülün Tarihi Gelişimi	58

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sigorta Şirketinin Çalışma Şeması	3
Şekil 2. Tekafül Sisteminin Çalışma Şeması	22
Şekil 3. Mudarebe Modelinin İşleyiş Şeması	26
Şekil 4. Vekalet Modeli İşleyiş Şeması	27
Şekil 5. Hibrid Modelin İşleyiş Şeması	28
Şekil 6. Malezya Finans Sistemi	33
Şekil 7. Tabung Haji'nin İşleyişi ve Faaliyetleri	35
Şekil 8. Katılım Bankaları Aktif Büyüklükleri (Milyar TL, Yüzde)	54

KISALTMALAR

AAOIFI	: Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BAFIA	: Bankacılık ve Finans Kurumları Kanunu
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BES	: Bireysel Emeklilik Sistemi
BIMB	: Bank İslâm Malaysia Berhad
BNM	: Malezya Merkez Bankası
COE	: Avrupa Konseyi Portalı
DESİYAB	:Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
H.z.	: Hazreti
IAIS	: Uluslararası Sigorta Denetçileri Derneği
IFSA	: İslami Finansal Hizmetler Kanunu
IFSB	:İslâmî Finansal Hizmetler Kurulu
MITI	: Malezya Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
MTA	: Malezya Tekafül Derneği
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
ÖFK	: Özel Finans Kurumları

PMFB	: Malezya Hacilar Yönetimi ve Fon Kurulu
Rm	: Malezya Ringgiti (Malezya para birimi)
S.A.V.	: Sallallahu Aleyhi ve Sellem
SAC	: Shariah Advisory Council (Şeriat Danışma Kurulu)
SC	: Menkul Kıymetler Komisyonu
SEDDK	: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
SEGEM	: Sigortacılık Eğitim Merkezi
SPTF	: Skim Perbankan Tanpa Faedah (İslami Bankacılık Pencere Planı)
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TMSF	:Türkiye Mevduat Sigorta Fonu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vb.	: Ve Benzeri

GİRİŞ

Dünyadaki adıyla tekafül ülkemizdeki yasal tanımıyla katılım sigortacılığı konvansiyonel sigortanın garar (belirsizlik), meysir, gubar (kumar) ve riba (faiz) ile ilişkili olduğu düşüncesinin kaynaklık etmesiyle ortaya çıkmış, İslam dini esaslarına uygun alternatif bir sigorta türüdür.¹ Katılım sigortası bir alternatif olması, bazı avantajlar içermesi ve başta şeri yönetim uygulayan ülkeler olmak üzere dünyada büyük bir potansiyeli barındırması açısından oldukça önemlidir. Ülkemiz açısından yeni sayılabilecek olan bu sektör çok yaygın olmasa da sigortacılık sektöründeki payını giderek artırmaktadır. Katılım sigortacılığı ülkemiz adına büyük bir katma değer kazandırma potansiyeli barındırmaktadır. Bu sebeple dünyadaki örneklerinin incelenmesi, bu alandaki sorunların belirlenerek olası çözüm senaryoları üretilmesi ve sektörün gelişimi açısından önerilerde bulunulması amacıyla yapılan çalışmalar da ayrı bir önem kazanmaktadır. Bu bilinçle çalışmamızda İslami finans alanında başarılı bir örnek olan Malezya örneği özellikle mevzuat açısından incelenmiş ve ülkemizdeki ilgili mevzuatla kıyaslaması yapılmıştır. Bu çalışmada sektörle ilgili mevzuata ağırlık verilmesinin en önemli sebebi; ülkemizdeki katılım sigortacılığı tarihine bakıldığında bu alanda yapılan hukuki düzenlemelerin hem dünya örneklerine kıyasla hem de ülkemizdeki katılım sigortacılığı faaliyetlerine göre de geç kalınmış olması ve bu durumdan kaynaklı olumsuz etkilerdir. Nitekim katılım sigortacılığı faaliyetleri ülkemizde uzun yıllar kendine ait bir yasal düzenleme olmadan, kanunlara aykırı bir faaliyet içermemesi hususuna dayanılarak sigortacılık kanunu nezdinde yapılmıştır.

¹ Meysir: insana yararcısını unutturan, namaz kılmaktan alıkoyan, tembelliğe sürükleyen, çalışma gücünü yok edip insanlar arasına kin ve düşmanlık saçan haksız kazanç yollarının tamamını içeren geniş bir kavramdır (Erkan, Kazak, & Orhan, 2020).

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA KAVRAMI

1.1. Sigortanın Tanımı

Sigorta, prim adı verilen belirli ödemelerle ileride gerçekleşmesi muhtemel olan çeşitli tehlike senaryolarında doğabilecek olan zararın karşılanma garantisi ile güvence altına alınmasıdır (Yazıcı, 2020). Sigortayı aynı risklere muhatap olan insanların bir araya gelerek kendi aralarında oluşturdukları fon ile kendi zararlarını güvence altına almaları olarak tanımlamakta mümkündür (Ayhan, 2012).

Sigortanın Türk Dil Kurumuna göre tanımı ise; “Bir şeyin veya bir kimsenin herhangi bir yönden ileride karşılaşılabileceği zararı gidermek için önceden ödenen prim karşılığında bu işle uğraşan kuruluşla yapılan iki taraflı bağlantı sözleşmesi” şeklindedir (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2021).

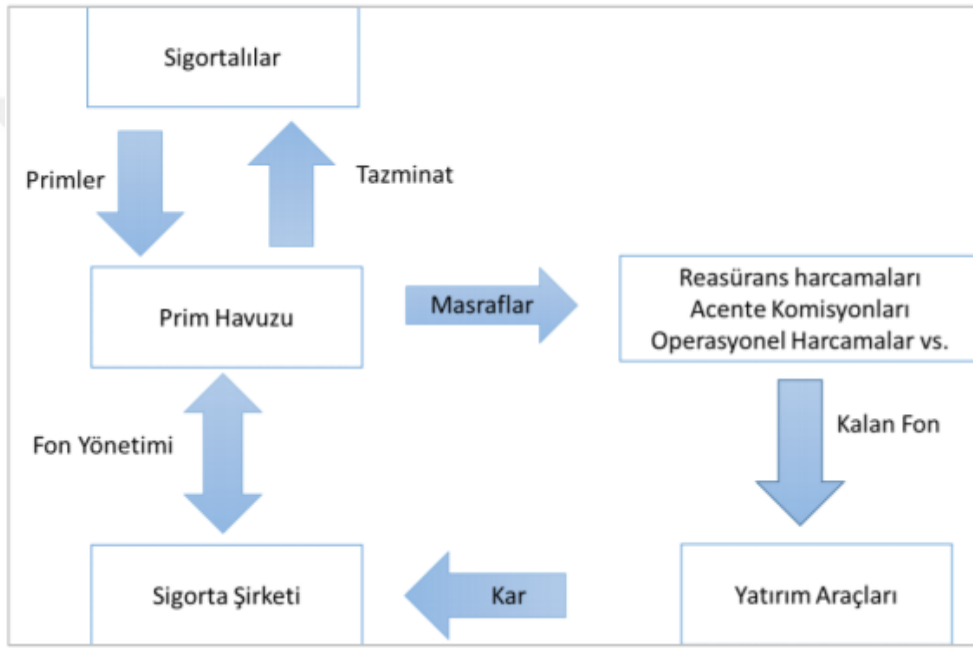
6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu madde 1401 ise sigortayı şöyle tanımlamaktadır; “sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir” (Türk Ticaret Kanunu).

1.2. Sigortanın Özellikleri

Sigorta nitelikleri itibari ile özel bir akit olup çeşitli İslam hukukçuları tarafından ivazlı akit (karşılıklı borçların belirlenmesi) olarak tanımlanmıştır (Hacak, 2006, s. 26). Bu akit sigorta ettiren için pirim ödeme borcunu, sigortacı için ise riskin himayesi borcunu doğurduğundan dolayı bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Sigorta her ne kadar insanlar tarafından ihtimaller kapsamında olmasından dolayı bir risk akdi olarak algılansa da gerçek aslında farklıdır. Bunun nedeni ise istatistik biliminin sunduğu verilere bağlı olarak konunun risk kavramından çıkmasıdır. Çünkü sigorta özü itibariyle zararın üstlenilmesinden daha çok istatistik olarak zararın sigortalılar arasında paylaşılması esasına dayanır. Bunu da ancak tek bir sigorta sözleşmesine değil sigorta şirketinin yapmış olduğu sigortalıların bütüne ve sigortalıların oluşturduğu topluluğa bakarak anlamamız mümkündür.

Genel olarak sigorta şirketlerinin çalışma prensibi şu şekildedir;

Şekil 1. Sigorta Şirketinin Çalışma Şeması

1.2.1. Sigorta Türleri

Sigorta türlerinin fazlalığı bu konudaki çeşitli tasnifleri de beraberinde getirmiştir. Sigortalar genel olarak en kapsamlı haliyle can ve mal sigortaları şeklinde ikiye ayrılrsa da bunun yanında karşılıklı (mutuel) ve ticari sigortalar veya sosyal ve özel sigortalar gibi ayrımlarda oldukça yaygındır (Yazıcı, 2020). Sonuç olarak sigorta türleri farklı isimlerle birbirinden ayrılrsa da hepsinin amacı aynıdır. Çünkü sigortada amaç benzer risklerin oluşturabileceği zararı ortadan kaldırmaktır.

1.2.2. Sigortanın Unsurları

Bir sigorta sözleşmesinde olmazsa olmaz unsurlar şu şekildedir;

- Sigortacı: Söz konusu sözleşmede riske karşılık güvence veren taraf.
- Sigorta ettiren: Söz konusu risklere karşı sigortacıdan güvence alan taraf.
- Menfaat: Sigorta ettirenin teminat altına alınan çıkarı.
- Riziko: İleride gerçekleşmesi muhtemel olan zarar veya olumsuz durum.
- Sigorta bedeli: Rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının sigorta ettirene ödeyeceği bedel.
- Pirim: Sigorta hizmetinin bedeli.
- Süre: Sözleşmenin devam edeceği zaman (Hacak, 2006).

1.3. Sigortanın Tarihçesi

Günümüz kaynaklarından ulaşılabilen bilgiler neticesinde en eski sigorta sisteminin eski Mısır zamanında Hz. Yusuf tarafından kurulduğu bilinmektedir (Güvercin, 2004). Bilindiği üzere Hz. Yusuf 7 yıllık bolluk zamanında buğday depolamış ve sonraki 7 yıllık kuraklık zamanında insanların ihtiyaçlarını bu depoladığı buğdaylardan karşılayarak kuraklık yıllarının oluşturduğu olumsuz etkilerden ve zarardan Mısır halkını korumuştur. Sigortanın nitelikleri düşünüldüğünde bu durumu günümüz kaynaklarındaki ilk sigorta örneği olarak değerlendirmemiz mümkündür.

Bazı kaynaklarda ise tarihteki ilk sigorta örneği olarak yaklaşık 4000 yıl önceki Babillilerin dönemin kervanları ve sermaye sahipleri arasında olan uygulamayı kabul etmişlerdir. Bu uygulama şöyledir; dönemin sermaye sahipleri kervanlardaki tüccarlara borç vermişler ve kervanların soyulması, zarara uğraması durumunda alacaklarından vazgeçmişlerdir. Ancak bu durumun sık tekrarlanması sonucu sermaye sahipleri giderek verdikleri borçlardan çok daha fazlasını kervan tüccarlarından talep etmeye başlamışlar. Ve böylelikle ilk defa alınan riske karşı fazladan ücret talebi gerçekleşmiştir. Daha sonra ise bu duruma bir çözüm aranmış ve Babil kralı Hammurabi bir yasa çıkararak herhangi bir kervanın zarara uğraması durumunda bu zararın diğer kervanlar tarafından karşılanmasına hükmetmiştir. Bu uygulama da bazı kaynaklar tarafından tarihteki ilk kara ticareti sigortası olarak kabul edilmiştir (Yazıcı, 2020).

Yine ilk denizci uluslardan Kartacalılar, Romalılar ve Yunanlılar arasında geminin taşıdığı yük üzerine borç verip geminin limana varamaması riskini üstlenen ve gemi limana döndüğünde hem verdiği borç miktarını hem de taşıdığı riziko karşılığı faiz niteliğinde önemli pay alanlar bulunmaktaydı (Tekin, 2018). Yani bir nevi Babillilerin ticaret kervanları için uyguladıkların uygulamanın deniz ticaretinde gemiler için olan bir benzeri diyebiliriz. Ve burada da alınan bu faizler yüksek olması nedeniyle bir süre sonra yasaklandı. Ancak daha sonra bu yasak önceden prim alma fikrinin ve dolayısıyla da günümüzdeki anlamıyla sigortanın doğuşuna vesile oldu. Sonuç olarak günümüzdeki anlamıyla ve primli olarak sigortanın ilk olarak 14. yy. da İtalya’ da deniz sigortacılığı şeklinde başladığını kabul edilmektedir. O devirde İtalya’nın deniz ticaretinde oldukça ileri bir ülke olmasının da bunda katkısı elbette büyüktür. İlk sigorta poliçesi olarak kabul edilen mukavele ise 23 Ekim 1347 tarihinde ve İtalya’nın Cenova Limanı’ndan Mayorka’ya “Santa Clara” adlı geminin yükünü temin etmek amacıyla düzenlenmiştir. İlk sigorta şirketi de yine Cenova şehrinde 1942 yılında kurulmuştur (Tekin, 2018).

1.3.1. Türkiye’de Sigortanın Tarihi

Sigorta benzeri uygulamaların örnekleri her ne kadar Selçuklu ve Osmanlı döneminde çokça olsa da günümüz anlamıyla modern sigortanın Türkiye’deki başlangıcı olarak kabul edilmesi pek mümkün değildir.

1862 yılında “Riunione Adriatica di Sigurta” adlı İtalyan şirketi İstanbul’da bir ilk olarak acentelik açmıştır. Daha sonra da çeşitli yabancı sermayeli sigorta şirketleri farklı faaliyetler göstermeye başlamış, Fiilen ilk sigorta ise 1870 yılında büyük Beyoğlu yangınından sonra gerçekleşmiştir (Ölmez, 2016). Bu yangındaki tahribatın ağır olması da halk tarafından sigortaya duyulan ihtiyaç ve ilginin artmasında etkili olmuştur.

İlk kurulan Türk sigorta şirketi ise 1893 yılında “Osmanlı Umum Sigorta Şirketi” adıyla kurulan ancak yabancı sermayeli olan sigorta şirkettir. Yerli sermaye ile kurulan ilk sigorta şirketi ise 1916 yılında kurulmuştur (Gözlemen, 2008).

Türkiye’de kurulan ilk sigorta şirketlerinin yabancı sermayeli olmasının en büyük etkenlerinden bir tanesinin büyük yangının çıktığı Beyoğlu bölgesinin nüfus yapısından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Zira o dönemlerde bu bölgenin gayrimüslim ağırlıklı bir ticaret merkezi olduğu görülmektedir. Bu durum başlangıçta farklı sonuçlar

doğurmuştur. Nitekim bu dönemlerde sigorta alanını düzenleyen kapsamlı bir kanun olmaması şirketlerin serbest hareket etmelerine sebep olmuş ve yabancı şirketlerin poliçelerini kendi dillerinde düzenlemeleri gibi uygulamalar sonucu çeşitli mağduriyetler yaşanmıştır. 1914 yılında çıkarılan “Yabancı Sigorta Şirketleri ile Anonim Sermayesi Eshama Münkasem Şirketler Kanunu” ile bu mağduriyetlerin önüne geçilmesi amaçlanarak sigorta sektöründe önemli düzenlemeler yapılmış ve sigorta şirketlerine çeşitli yasal yükümlülükler getirilmiştir. Bunun sonucunda da yabancı sigorta şirketleri yerli ortaklar aramaya başlamış ve sektördeki millileşme giderek artmıştır (Yazıcı, 2020).

1980’li yıllara gelindiğinde piyasalarda serbestlik ilkesine yönelik adımlar atılmasıyla diğer alanlarda olduğu gibi sigorta sektöründe de hareketlenmeler başlamıştır. Bu hareketlenme 1990’lı yıllarda devletin zorunlu alanlar dışındaki sigorta tarifelerini serbestleştirmesi ile daha büyük bir ivme kazanmış ve aynı zamanda bu serbestleşmenin şirketler arasındaki rekabetin artmasına neden olması da sektörün gelişimini olumlu etkilemiştir. Bu durumun rakamlara yansımaları ise şöyle olmuştur; sigortacılık sektöründen faaliyet gösteren şirket sayısı 1980’de 36, 1990’da 42, 1998 yılında ise 63’e yükselmiştir (Akdoğan & Akdoğan, 2005).

1.4. Sigorta Sektörünün Büyüklüğü

Dünya’da sigorta sektörü hem sigorta çeşitlerindeki artış hem de güvenli ticaret konusundaki yönelimin de etkisiyle giderek daha da büyümektedir. Ancak diğer sektörler gibi sigorta sektörü de covid-19 salgınından etkilenmiştir. Pandemi sonrası özellikle üretim ve dağıtım alanlarında yaşanan sıkıntıların giderilmesiyle birlikte de sektör hızlı bir toparlanma sürecine girmiştir. 2020 yılında pandeminin etkisiyle reel olarak %3,7 daralan küresel gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH), 2021 yılında %5,6 artış göstermiş ve bu durum sigorta sektörünün 2008–2009 küresel krizinden çok daha hızlı bir şekilde toparlanacağını göstergesi olarak kabul edilmiştir (KPMG, 2022). Nitekim sektördeki istatistikler de bu yorumu doğrular nitelikte seyretmektedir. Dünyanın en büyük reasürans şirketlerinden biri olan Swiss Re belirli aralıklarla Dünya Sigorta Raporu’nu yayınlamaktadır. Şirketin yayınlamış olduğu rapora göre 2022’de küresel sigorta primlerinde %0,2’lik bir düşüş (nominal olarak +%5,6 büyüme olsa da) ve 2023 ve 2024’te reel olarak yıllık ortalama %2,1’lik trendin altında büyüme (2023: %1,5, 2024: %2,8) öngörülmektedir. Swiss Re 2022 yılı için

değerlendirmesinde ilk kez toplam prim hacminin nominal olarak 7 trilyon ABD dolarını aşacağını tahmin etmiştir (Swiss, 2022).

Yine şirketin yayınlamış olduğu rapora göre 31 Aralık tarihlerinde sona eren yıllara ait bölgelere göre sigortalılardan kazanılan net primler ve ücret gelirleri şu şekildedir (Swiss, 2022):

Tablo 1. Coğrafyaya göre kazanılan net primler ve sigortalılardan alınan ücret gelirleri

Milyon USD

Bölge	2021	2022
Amerika	20 984	22 151
Avrupa (Orta Doğu ve Afrika)	13 543	13 211
Asya Pasifik	8 199	7 756
Toplam	42 726	43 118

31 Aralık'ta sona eren yıllar için ülkelere göre poliçe sahiplerinden kazanılan net primler ve ücret gelirleri ise yine şu şekildedir (Swiss, 2022):

Tablo 2. Ünelere göre poliçe sahiplerinden kazanılan net primler ve ücret gelirleri

Milyon USD

Üneler	2021	2022
Amerika Birleşik	18 300	19 557
Birleşik Krallık	3 963	3 878
Avustralya	2 055	1 830
Çin	1 847	1 619
Kanada	1 509	1 517
Almanya	1 450	1 349
Japonya	1 288	1 160
İrlanda	813	1 021
Fransa	1 022	996
Hollanda	1 131	870
İsviçre	990	739
Diğer	8 358	8 582
Toplam	42 726	43 118

1.5. İslam'da Sigorta

Tekafülün çıkış nedeni sigortanın dini açıdan sakıncalı görülmesine dayanmaktadır. Bu nedenle genel anlamda sigortanın veya bazı sigorta türlerinin İslam dini esaslarına

uygunluğu hakkındaki görüşler katılım sigortacılığının daha iyi anlaşılması ve bilinirliği açısından önemlidir.

1.5.1. İşlam Hukukunda Sigorta

Herhangi bir işin dinen caiz olup olmadığı konusunda ilk akla gelen ve bu konuda resmi olarak tek yetkili olan Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak Din İşleri Yüksek Kuruludur. Bizimde çalışmamızda sigortanın hükmünü incelerken başvurduğumuz ilk kaynak elbette bu kurulun vermiş olduğu fetvadır. Din İşleri Yüksek Kurulu 07/04/2005 tarihli toplantısında bu konuda çıkan karın özet mahiyetinde ihtiva ettiği anlama göre şöyle bir değerlendirme yapmak mümkündür. İşlam hukukuna göre akitler öz itibariyle caiz olarak kabul edilir. İşlam dini esaslarına aykırı bir durum olmadığı ve dini açısından akdin bulundurması gereken şart ve unsurları taşıyan akitler caiz kabul edilmektedir. Bu durum dahilinde değerlendirildiğinde bir akdin Hz. Muhammed (s.a.v.) zamanında örneğinin bulunmaması o akdi geçersiz kılmak için tek başına yeterli bir sebep değildir. Sigorta meselesine bu açıdan bakıldığında da sigortanın günümüz anlamıyla örneğinin peygamber efendimiz (s.a.v.) hayatında bulunmaması sigorta akdini geçersiz kılmak için yeterli bir sebep değildir. Sigortanın caizliği konusunda bu bağlamda yapılan değerlendirmeler de geçersiz görülmüştür. Bu konudaki görüşlerde bildirilen diğer bir husus ise sigortanın para kazanma amaçlı yaklaşımdan yola çıkılarak yapılan değerlendirmelerdir. Bu değerlendirmeyi benimseyen bilginler genel olarak yardımlaşma amacı taşıdığı düşüncesiyle karşılıklı ve sosyal sigortaları caiz olarak değerlendirmektedirler. Ancak nitelik olarak bu yaklaşımda geçerli bir yaklaşım değildir. Sosyal ve özel sigortalar arasındaki farklara bakıldığında sosyal sigorta kurumlarının kanun hükümleriyle kurulmaları, sigortalı olabilmek için gereken şartlar, öngörülen risklerin genel itibariyle sosyal bir sınıf açısından geçerli olması, devlet tarafından zorunlu tutulması vb. durumlardır. Ancak bu farklar sosyal ve özel sigortalar arasında farklı hükümler verilmesi açısından geçerli sebepler değildir. İşleyiş açısından bakıldığında sigorta için genel olarak şöyle bir tanım yapmak mümkündür. Riske konu olan kişilerin olası zararı tek başlarına üstlenmeleri yerine söz konusu kişiler tarafından ödenen primlerin kaynak olarak kullanılmasıyla ilgili riskin bu kişiler arasında paylaştırılması esasına dayanan bir sistemdir. Buradan yola çıkarak sigortanın kaza ve felaket senaryolarında oluşacak olan zararın karşılıklı yardımlaşma ve taahhüt ile dağıtılması

gayesine hizmet ettiğini söylemek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında İslam'ın toplumsal hayata dair düzenlemelerinin karşılıklı yardımlaşma esaslı bir toplum düzeni inşası esaslı olduğu düşünülerek sigortanın bu düzenleme ve amacına aykırı olmadığı söylenebilir. Bu konudaki diğer bir önemli husus ise günümüz dünyasında ticari sigortanın alakasız dini gerekçeler öne sürülerek reddedilmesi İslam dünyası açısından ekonomik olarak büyük bir dezavantaj oluşturacak olmasıdır (Sigortanın Dini Hükümü, 2005).

Genel olarak Din İşleri Yüksek Kurulunun 2005 tarihli vermiş olduğu fetvaya göre sosyal, karşılıklı ve ticari sigortaların caiz olduğunu, kâr payı esaslı çalışan birikimli hayat sigortası ile bireysel emeklilik yatırım sisteminin de primlerinin dinen caiz olan alanlarda değerlendirilmesi şartıyla caiz olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan konusu dini açıdan yasaklanmış olan sigortalarında caiz olmadığı belirtilmiştir (Sigortanın Dini Hükümü, 2005).

Yukarıda bahsettiğimiz Din İşleri Yüksek Kurulunun görüşü meselenin sigortalı açısından değerlendirmesidir. Ancak unutulmamalıdır ki bu işin bir de sigortacı tarafı vardır. Meseleye sigortacı tarafından da bakılmalıdır. Sigorta şirketinin faaliyetlerinin İslami esaslara uygunluğu gerek hisse sahipleri gerek şirketin çalışanları açısından da ayrıca önem arz etmektedir. Hayat sigortası sigortalı açısından meşru görülmediği gibi yine sigortacı açısından da meşru değildir. Hayat sigortasının meşru görülmemesi nedeni çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı olarak ele alınacaktır. Diğer primli sigorta çeşitlerine sigortacı açısından bakıldığında ise toplanan bakiyeye bütün nemalar ile birlikte el koymak belirsiz olduğu, fahiş rakamlara ulaştığı ve hizmet payını aştığı için caiz görülmemiştir. Hasıladan hakkı olan belirli hizmet payını aldıktan ve gerekli ödemeler yapıldıktan sonra kalan miktarın sigortalılara ait olması gerektiği hususu belirtilmiştir. Yine sigortacı açısından mahzurlu olan diğer bir işlem ise toplanan paraların bankalarda nemalandırılmasıdır. Bu durum da dolaylı yoldan faizcilik olarak değerlendirilmiştir (Karaman, 2000).

1.5.1.1. Sigorta Konusundaki İlk Fetvalar

Sigorta konusundaki ilk fetvanın İbn-i Âbidîn'e ait olduğu kaynaklarda geçmektedir. Her ne kadar daha öncesinde de kendisine sigorta hususunda meseleler getirildiği ve bu konudaki görüşlerini beyan ettiği bilinse de sigorta kavramını doğrudan kullanarak meseleyi değerlendirmesi ilk olarak *Redd-ül Muhtar* adlı eserinde olmuştur. Böylelikle çok daha önceden de gerek risk ve teminat benzeri hususlardan dolayı gerekse sigorta benzeri uygulamalarla konuya aşina olan İslam Hukuku resmi olarak kaynaklarda sigorta ile tanışmıştır. Ancak İbn-i Âbidîn konuya o günün meselesi olan müstemen açısından

yaklaşmıştır.² Bu konudaki görüşü İslam ülkesinde pirim alıp sigorta teminatı veren bir müstemem riskin gerçekleşmesi durumunda aldığı toplam pirimden fazlasını ödemesini o kişiye İslam ülkesinde yapılmış bir haksızlık olarak değerlendirmiştir. İbn Abidin'in bu görüşte olmasının sebebi ise İslam hukukuna göre kendisine eman verilen bir gayrimüslimin İslam ülkesinde zarara uğraması durumunda o kişinin zararının karşılanması gerektiği hükmüdür.³ İbn Abidin yine bu hükümden hareketle meselenin kendisine eman verilmemiş bir gayrimüslim sigorta eden ile Müslüman sigorta ettiren arasında gerçekleşmesi durumunda bir sakınca olmadığını belirtmiştir (Yazıcı, 2020). Görüldüğü üzere İbn Abidin eserinde konuyu sigortanın caiz olup olmadığı meselesi yerine sigortadaki tarafların özellikleri üzerinden değerlendirmiş ve bu değerlendirmesinden de sigortayı İslam ülkesinde caiz görmediği ancak gayrimüslim ülkesinde bir şirket veya gayrimüslimden sigorta sonucu olarak riskin gerçekleşmesi durumundaki bedeli almakta sakınca görmediği anlaşılmaktadır. Burada konunun sigortanın caiz olarak görülmemesinden dolayı İslam hukukunda Hanefi mezhebinin Ebu Yusuf hariç olarak çoğunluğunun faizin gayrimüslim ülkedeki gayrimüslim vatandaşın alınması durumunda caiz olduğu görüşüne de dayandığı görülmektedir. Nitekim bu konuda Caferi mezhebi mekân fark etmeksizin gayrimüslimden alınan faizin caiz olduğunu belirttiği gibi Şafi mezhebi de her ne olursa olsun caiz olmadığı görüşündedir (Bayındır, 2006).

Osmanlı devletinde ise 1870 yılında Beyoğlu'ndaki Feridiye yangını sonrasında ilk defa şeyhülislam makamından sigorta konusunda fetva verildiği ve verilen fetvada sigortanın caiz olduğunun belirtildiği bilinmektedir (Hacak, 2006). 1901 yılında da Mısır baş müftüsü Muhammed Abduh hayat sigortasına cevaz veren fetvaya imza atmasının ardından tepki olarak sigortanın caiz olmadığına dair çeşitli fetvalar verilmiştir (Yazıcı, 2020). Daha sonraları 1911 ve 1913 yıllarında ise şeyhülislam makamından da hayat sigortası hakkında fetva istenildiğinde İbn Abidin'in benzeri bir yaklaşımla ancak gayrimüslim ülkede bir şirketle yapılması durumunda caiz olduğuna dair fetvalar alınmıştır (Kamilçelebi, 2012).

² Müstemem: Güvence verilerek İslam ülkesine girmesine izin verilen gayri Müslim ülke vatandaşı.

³ Eman: güvence.

1.5.1.2. Sigorta Konusundaki Tartışmaların Nedenleri

Sigorta konusu çok farklı açılardan değerlendirilmiş ve farklı yorumlarla farklı sonuçlara ulaşılmış bir meseledir. Sigortanın günümüz ekonomisindeki yerinin giderek önem kazanması ve bir nevi zorunlu hale gelmesi de bu konudaki arayışların ve araştırmaların giderek artmasına neden olmuştur. Geçmişten günümüze bu konudaki tartışmalara baktığımızda ise bu tartışmalara en çok konu olan maddelerin sigortanın faiz içermeye ihtimali, riziko nedeniyle şans veya kumarla ilişkili olabileceği ve çeşitli nedenlerle garar ve bilinmezlik içerdiği düşüncesi olduğu görülmektedir.⁴ Biz de çalışmamızda meseleye ufak da olsa bir katkısı olması umuduyla bu konulara değineceğiz.

1.5.1.3. Sigortanın Garar ve Bilinmezlik İlişkisi

“İslâm’ın faiz yasağından sonra ticari hayata ve finansal sisteme ilişkin işlemler için getirdiği en önemli ikinci yasağın, garar (aşırı bilinmezlik, aşırı risk) yasağıdır” (Okka & Kazak, 2022). İslam hukukunda “garar” bir sözleşmesinin haksız kazanca yol açacak kadar gizlilik içermesidir (Dönmez, 1996). Burada “Akdin konusunun elde edilip edilemeyeceği ile ilgili belirsizlik garar; vasıfların bilinmezliği ise cehalet kavramıyla ifade edilmiştir” (Okka & Kazak, 2022). Haksızlığa yol açtığı için İslam’da bu durum akitler için yasaklanmıştır. Bunun örnekleri olarak ise Peygamber efendimizin dişi deve karnındaki yavrunun satışı, avcının tuzağına düşecek hayvanın satışı gibi taraflardan birini büyük oranda zarara uğratabilecek kadar gizlilik içeren ve kesinlik olmayan bazı akitleri yasakladığı bilinmektedir (Yılmaz A. , 1997). Sigorta da riskin gerçekleşmesi durumuna göre çeşitli yükümlülükler getirdiğinden ve rizikonun gerçekleşmesi durumunda oluşacak zararın belirli olmamasından dolayı ödenecek bedelin miktarının da net olmaması gibi birtakım gizlilikler içermesinden dolayı şans ve garar içerdiği gerekçesi ile batıl bir sözleşme olduğu konusunda tartışmalara konu olmuştur.⁵ Konuyla ilişkili olarak yine DİB’in 2005 yılındaki fetvasını dikkate alarak meseleyi şu şekilde değerlendirmek mümkündür. Bazı bilginler tarafından sigortaya söz konusu rizikonun gerçekleşmesinin kesin olmaması ve buna ek olarak rizikonun gerçekleşmesi durumunda ne kadarlık bir zarar oluşacağına belirsizliğinden yola çıkarak sigorta akdinin garar içerdiği gerekçesiyle caiz olmadığı yönünde görüş belirtilmiştir. İslam’a göre akitlerde akdin konusu belli ve açık olmalıdır ve İslam alimleri

⁴ Garar: Aldatma, kandırma veya sonu belli olmayan.

⁵ Batıl: geçersiz, hükümsüz.

bu konuda ittifak etmişlerdir. Ancak burada şunu unutmamak gerekir ki bir akdin garar içermesi için söz konusu akdin haksız kazanca sebebiyet verecek şekilde belirsizlik içermesi gerekir. Bu şekilde bir belirsizlik söz konusu akdi iptal etmektedir. Ancak akitlerdeki belirsizliklerin tamamı böyle değildir. Birtakım belirsizlikler giderilebilecek niteliktedir. Böyle durumlarda akit ifsat olur ancak bu belirsizliklerin giderilmesiyle birlikte akit geçerli olmaktadır. Akitlerdeki diğer bir belirsizlik şekli ise giderilmesi mümkün olmayan belirsizliklerdir ve bunlar söz konusu akdin geçersizliğini etkilemezler. İslam hukukçuları tarafından akitlerdeki kapalılığın değerlendirilmesindeki bir diğer ölçütleri ise taraflar arasında anlaşmaz çıkaracak boyutta olup olmadığı hususu olmuştur. Bir akit eğer ihtimal dahilinde anlaşmazlıklara ve tarafların tartışmasına yol açacak boyutta kapalılık içermemesi durumunda akdin batıl yani geçersiz olmayacağı konusunda ittifak etmişlerdir. Yine karşılıklı tartışmalara mahal verecek boyutta olan bilinmezlikler konusunda da İslam hukukçularının akdi iptal edeceği konusunda ittifak ettikleri görülmüştür. Bu alandaki ihtilaflar genellikle akitlerde muhtemel olarak neyin tartışma sebebi olup olmadığına açıkça belirlenememesi konusundadır. Burada temel alınması gerektiği gibi Hz. Peygamber (s.a.v.) hayatındaki akitler konusundaki örneklerden yola çıkarak yasaklanmış olanın kriterinin belirlenmesidir. Bu konuda da açıkça görülmektedir ki Hz. Peygamber (s.a.v.) akdi kumara dönüştürecek olan bir tarafın zararının ve bir tarafın kazancının oluşmasını şansa bağlayan unsurları yasakladığıdır. Burada şans unsuru yapılacak şekilde belirsizliğin yasaklanma nedeni de haksız kazanç ve insanların birbirini kandırmasına aracılık etmesidir. Buradan yola çıkarak İslam tarihinde örnekleri olmayan günümüzde oluşan yeni uygulamaların hükmü konusunda bir sonuca varılması mümkündür. Bu minvalde sigorta konusu incelenmiş ve sigorta poliçelerinin tartışmaya yol açacak şekilde ve akdi geçersiz kılacak oranda belirsizlik içermediği görülmüştür. Nitekim sigorta sözleşmelerinde zaten ilgili mevzuat gereği hukuki açıdan her bir husus açık ve net olarak bir karara bağlanmıştır. Şans açısından değerlendirildiğinde ise sigortada riskin gerçekleşmesi durumunda sigorta ettiren herhangi bir kazanç sağlayarak gelir elde etmesi söz konusu olmayıp sadece zararını temin etmektedir. Sistemdeki şans unsuru sigortacı açısından incelendiğinde de primler günümüzdeki istatistik hesaplamaları ile belirlenmekte ve bu durum sigortayı sigortacı açısından bile şans unsuruna bağlı bir sistem olmaktan çıkarmaktadır. İslam tarihinde Hanefi fikhınca kabul edilmiş sigortadan daha çok şans unsuru taşıyan bir akit olduğu da görülmektedir. Bu akit muvalat akdidir. Muvalat akdi mirasçısı bulunmayan bir kişinin hayatında olası bir diyet ödeme gerektiren durum için bir başkasıyla mirasını ona bırakmak üzere anlaşmasıdır. Söz konusu

anlaşma gereği himayeyi kabul eden kişi diğer kişinin hayatında diyet ödemesi gerektiren bir durum başına geldiğinde onun yerine diyetini ödemekte buna karşılık diyet açısından himayesini aldığı kişinin öldükten sonra mirasına sahip olmaktadır. İlgili akit sigorta ile karşılaştırıldığında sigortada tek taraflı bir şans unsuru varken bu akitte iki taraflı bir ihtimal söz konusudur. Nitekim diyet açısından himaye edilen kişinin diyet gerektiren bir durumla karşılaşmasının belli olmadığı gibi o kişinin himaye veren kişiye bırakacağı mirasın miktarı konusu da tamamen belirsizdir (Sigortanın Dini Hükümü, 2005).

1.5.1.4. Sigorta ve Faiz İlişkisi

Riba kelimesi Arapça kökenli bir kelime olup sözlükte artma (el-ziyade), büyüme (el-numuv), yükselme (el-irtifa'), yücelme (el-uluw) vb. anlamlara gelmektedir⁶ (Ahmad & Gül, 2003). Terim anlamı olarak ise haksız ve emeksiz kazanç olarak bir akitteki karşılıksız fazlalık anlamında kullanılmaktadır. “İslâm’da faiz, bir taraftan, konvansiyonel finasta olduğu gibi, bedelli akitlerde taraflardan birisi lehine şart koşulan fazlalık olduğu gibi (fazlalık faizi), diğer taraftan ribevî mallardaki işlemlerde ortaya çıkmaktadır” (Okka & Kazak, 2022).

Riba İslam öncesi cahiliye döneminde de oldukça yaygın bir uygulamaydı. O dönemde Riba’nın ne kadar yaygın olduğunu daha iyi anlamamız açısından Kâbe’nin yeniden inşası sırasında yaşanan bir olay oldukça önemlidir. Ebu Vehb’in Kabe’nin onarımı ve yeniden inşası için kullanılacak olan paranın temiz kaynaklardan kullanılması ve haksız kazanç içermemesi konusundaki tavsiyesi üzerine Mekkeliler faiz yoluyla kazandıkları parayı kullanmamışlardır. Ve geri kalan paranın da Kabe’nin inşasına yetmemesi üzerine Kabe’nin Hicr denilen kısmının binanın dışında kaldığı İslam kaynaklarında geçmektedir (Özsoy, 1995).

Faiz hem ayetlerde hem hadislerde geçmekte olup İslam tarafından kesin olarak yasaklanmıştır. Ayrıca Hz. Muhammed (s.a.v.) tarafından ribevi mallar bir hadisi şerifte tek tek sayılmıştır.⁷ Hadiste geçen mallar altın, gümüş, buğday, arpa, hurma ve tuz olarak altı (6) adettir. Bu malların alım satımında riba oluşmaması için aynı sınıf ve aynı cins mallarda eşit ve peşin olarak değiştirilmesi şarttır (Demir, 2002; Okka & Kazak, 2022). Sigortada da temel işlemin karşılıklı para alışverişi olması nedeniyle riba içerme ihtimali üzerinde

⁶ Riba: Faiz

⁷ Ribevi: Üzerinde riba oluşabilecek olan.

durulmuş ve rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortalıya ödenen tazminatın sigortalı tarafından ödenmiş olan toplam pirim miktarından yüksek olabilmesi açısından aradaki farkın karşılıksız fazlalık niteliği taşıyıp taşımadığı tartışılmıştır. Bu tartışmaların bir başka boyutu ise toplanan primlerin faizde değerlendirilmesi ihtimalinden kaynaklanmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığının Din İşleri Yüksek Kurulu tarafından yapılan 2005 yılındaki sigortanın hükmü konusundaki açıklamada da sigorta ve faiz ilişkisi konusuna değinilmiştir. Bu açıklamadan yola çıkarak söz konusu husus değerlendirildiğinde öncelikle şuna değinmek gerekir ki faiz şart koşulmuş olan karşılıksız fazlalık demektir. Hadisle belirlenmiş olan ribevi mallarla yapılan akitlerde veresiye usulüne istinaden karşılıksız olarak fazlalık şart koşulması faizi medyana getirir. Ancak burada ribevi malların alışverişinde her karşılıksız fazlalığında faiz olduğu söylenemez. Örneğin borçlu kişinin borcunu öderken borç aldığı kişiye aldığı bir hediye vermesi faiz kapsamında değildir. Burada ayırıcı temel husus ise faizin akitte şart koşuluyor olmasıdır. Nitekim borç veren kişi borcu verirken geri ödeme esnasında bu hediye kendisine alınmasını şart koşmuş olsaydı burada bir karşılıksız fazlalık meydana gelecek, borç veren kişi verdiği borç üzerinden karşılığı olmayan bir kazanç elde etmiş olacak bu da faiz olacaktır. Sigorta sözleşmesini bu minvalde değerlendiren bazı bilginler ise sigorta için ödenen prim ile rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacının ödediği tazminin arasındaki farktan yola çıkarak bu fazlalığın karşılığı olmadığı düşüncesiyle sigortayı faiz ile ilişkilendirmişlerdir. Nadiren de olsa prim ve hasar tazmininin denk olması durumunda da meseleye paranın parayla vadeli satışı açısından bakarak yine bir faiz ilişkisi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Sigorta için ödenen primlerin gerçekleşen tazminden daha fazla olması ya da rizikonun gerçekleşmemesi durumunda da işleyişin tersine dönerek bu seferde sigortacı tarafından karşılıksız kazanç elde edildiğini ifade etmişlerdir. Buradaki temel esas sigortaya prim karşılığı tazminin satılması olarak bakılmasından kaynaklanmaktadır. Ancak sigortada tazminin satılması söz konusu olmayıp teminat ve güven karşılığı alınan bir prim söz konusudur. Ödenen prim karşılığı satın alınan bir güvence vardır. Sigortacı poliçe süresi boyunca söz konusu rizikoları sigorta ettiren adına üstlenmekte ve bunun karşılığında prim alması söz konusudur. Bu bakımdan sigorta sözleşmesinde faiz olarak nitelendirilecek bir şart koşulmuş karşılıksız fazlalık olduğunu söylemek mümkün değildir. Öte yandan sigortada sigortalının bir kazanç elde etmesinin mümkün olmadığını sigortanın esasında bir zarar tazmini olduğunu da unutmamak gerekir çünkü sigorta sözleşmeleri bu duruma müsaade etmeyecek nitelikte düzenlenmektedir. Sigortanın faiz ile ilişkisi bağlamında ifade edilen görüşlerden biriside

sigorta şirketlerinin mevcut primleri faize yatırmaları üzerine yapılmıştır. Bu görüşün tüm sigortalar için geçerliliği olmasa da bazı sigorta sözleşmeleri için geçerli olabileceğini söylemek mümkündür. Nitekim kaza sigortasında primlerin değerlendirilmesi sigortalının özelinde bir şey ifade etmemekte söz konusu tercih ve sorumluluk tamamen sigorta şirketine aittir. Ancak bireysel yatırımlı emeklilik ve birikimli hayat sigortası gibi sigortalar için bunu söylemek mümkün değildir. Çünkü bu gibi sigortalar bir ortaklık sistemi üzerine kurulmuştur ve primler sigorta şirketi tarafından sigorta ettiren adına çeşitli yatırım araçlarında değerlendirilerek sigorta ettirene kar payı olarak ödenmektedir. Dolayısıyla burada primlerin hangi alanda değerlendirildiği sigorta ettiren açısından da önem kazanmakta ve bu primlerin faizle işletilmesi durumunda ilgili sigorta hükmü caiz olmamaktadır. Çünkü söz konusu durum kaza sigortasında olduğu gibi bir güvence satışı olmayıp ortaklık barındırmaktadır. Bu gibi ortaklık esaslı sigortalara caiz hükmü verilebilmesi için dinen helal yatırım araçları kullanılması şartı aranmaktadır. Sigorta çeşitlerinden biri olan hayat sigortası hakkında ise böyle bir hüküm vermek mümkün değildir. Hayat sigortaları incelendiğinde çalışma sisteminin belirli bir süre prim ödenmesi karşılığı emekli maaşı bağlanması ya da bunun karşılığı olarak toplu ya da aylık olarak ödeme yapılması ise faiz tanımında yer alan şart koşulmuş karşılıksız fazlalık kapsamında olup paranın vadeli olarak parayla satışı açısından faiz içermektedir. Bu tür sigortalar bu nedenle caiz değildir (Sigortanın Dini Hükümü, 2005).

Bu noktada değerlendirmenin sigorta ettiren açısından yapıldığını tekrar etmek gerekir zira sigortacı açısından bakıldığında durum değişmektedir. Günümüzde konvansiyonel sigortacılık sisteminde elde edilen primlerin büyük bir oranının faizli enstrümanlarda işletildiği düşünüldüğünde bu ayırım daha da önem kazanmaktadır. Faiz içeren araçlarla değerlendirilen primler sigorta şirketi için zaten caiz olmadığı açıktır. Ancak toplanan primlerin nemalandırılması ve elde edilen gelirle beraber tamamının şirkete kalması sonucu miktarın fahiş rakamlara ulaşılması, hizmet payını aşması ve belirsizlik içermesi gibi nedenlerden dolayı diğer işlemlerde sigorta şirketi açısından caiz görülmemektedir. Bu durumda sigorta ettiren açısından da Müslümanların katılım sigortası gibi alternatif sigorta çeşitlerini tercih etmeleri gerekmekte ve böyle bir hizmete ulaşılamaması durumunda ise yaşanan haksızlığın sigorta şirketi tarafından yapılıyor olması, sigorta ettirenin haksızlığa uğrayan taraf olması dikkate alınarak konvansiyonel sigortacılık sisteminde sigorta ettirmekte sakınca görülmemiştir (Karaman, 2000).

1.5.1.5. Şans ve Kumar Bağlamında Sigorta

Sigorta konusunda tartışılan diğer bir madde ise sigortanın şans faktörü içermesi ve buna bağlı olarak kumara benzetilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Sigortanın garar içermesi dolayısıyla da kumara benzetildiğini de görmekteyiz. Cüveycati’de (Cüveycati & Ekinci, 2000) bu yönde görüş bildirerek şu cümleleri kaydetmiştir:

“Nitekim sigorta akdinde de garer vardır. Kumar olan işlerde de aynı ğarer vardır. Sözgeleş, inci avcısının veya balıkçının az olsun, çok olsun çıkaracağı inci veya balıkları satması ve çeşitli eşyalar bulunan bir yere taş atıp hangisinin üzerine düşerse onun alınması şeklindeki akitlerde ğarer bulunmaktadır. Dürrü'l-muhtar kitabında diyor ki: Bu, kanun koyucunun yasakladığı câhiliye devri alışverişlerindendir, çünkü bunda kumar vardır. İslâm hukukçuları, ğareri, iki ihtimalli olan veya bizce neticesi belli olmayan iş, şeklinde tarif etmiştir. Ben derim ki: Konumuz olan sigorta da böyle ğarer ihtiva eden bir akitir. Buna ilâveten sigorta akdinde bir akdin fesâdına sebep olacak pekçok müfsitler, yani bozucu unsurlar vardır...”

Nitekim bu görüşün günümüz tarihinden biraz geriye gittiğimizde o dönemki şartlar için isabetsiz bir görüş olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Zaten 18. Yüzyıla kadar sigorta batıda da şansa bağlı bir akit olarak nitelendirilmiştir (Yazıcı, 2020). Sigortanın şansa bağlı bir akit olmaktan çıkması günümüzdeki ihtimal hesapları ve istatistik tekniklerinin gelişmesiyle ve yaygınlaşmasıyla olmuştur. Bu hesaplar sayesinde toplam riske göre primler belirlenmekte ve böylelikle şans unsuru ve buna bağlı olan garar durumu ortadan kalkmaktadır. Sözleşmedeki diğer garar unsurlarından birinin ortadan kalması da her riskin sigortalanamıyor olması, sadece ölçülebilen belirli risklerin sigortalanması ve rizikonun gerçekleşme şekline göre ödenecek miktarların sözleşmeye eklenmesiyle ortadan kalkmaktadır. Diyanet İşlerinin 2005 yılında sigorta konusunda yapmış olduğu açıklamada bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Bu değerlendirmelere göre sigortayı kumardan ayıran özellikler bulunmaktadır. Bunlardan birisi kumarın şans oyunu üzerinden bir zenginleşme ya da para kazanma amacı barındırması ve söz konusu tarafların baştan belirli miktar kaybetmeyi göze almalarıdır. Sigortada böyle bir durum söz konusu değildir. Sigortada bir ihtiyacı karşılama söz konusu olup zenginleşme amaçlı talep edilen bir sözleşme değil zararın tazmini üzerine yapılan bir sözleşmedir. Çünkü riziko gerçekleştiğinde sigortalı bir kazanç elde etmemekte sadece zararını gidermektedir. Diğer bir fark ise daha önce de değindiğimiz üzere sigortanın tamamen şansa bağlı bir sözleşme olmayıp istatistik üzerine kurulu bir sistem olmasıdır. Öte yandan kumar gibi karşıdakini yenme ve onun parasını almak gibi bir amaç güdülmemekte tam tersi rizikonun paylaşımına bağlı bir dayanışma söz

konudur. Diğer bir önemli fark ise sigortaya söz konusu rizikoların engelle ihtimalinin olmamasıdır. Zaten sigortaya duyulan ihtiyacın sebebi de budur. Ancak kumarda olayın isteyerek şans faktörüne bağlanması durumu vardır. Sigorta ile kumar arasındaki bir başka fark ise kumarın sınırsız olarak belirlenebilmesi sigortanın ise sahip olunan malın güvence altına alınmasıdır. Bu farklar değerlendirildiğinde sigortanın kumar gibi gayri ahlaki bir boyut içermediği de düşünülerek sigorta ve kumarın benzetilmesinin doğru olmadığını söylemek mümkündür. Ancak unutulmamalıdır ki bu değerlendirilmeler hayat sigortası için geçerli değildir. Belli bir süre prim ödendikten sonra, sigorta şirketinin maktu bir meblağ ödemesi veya aylık bağlaması şeklinde yapılacak hayat sigortası; paranın vadeli olarak satışı olacağından faiz kapsamında değerlendirilir ve caiz değildir (Sigortanın Dini Hükümü, 2005). Bu noktada değerlendirmenin sigorta ettiren açısından yapıldığını tekrar etmek gerekir zira sigortacı açısından bakıldığında durum değişmektedir (Karaman, 2000). Konu hakkında yukarıda bilgi verildiği için tekrar değinilmeyecektir.

1.5.2. İslam Tarihinde Sigorta Benzeri Uygulamalar

İslam tarihinde tam olarak sigortayla aynı işleyişe sahip olmasa da sigorta gibi risklerin paylaşımı esasına dayalı olarak karşımıza çıkan akile ve vela adında iki kurum vardır (Hacak, 2006). Bu kurumların amacı toplumda ortaya çıkabilecek zararlara karşı bir dayanışma oluşturmaktır. İslam dininde toplumda dayanışma oluşturmaya yönelik elbette çok fazla uygulama var. Özellikle de İslam'ın temel ibadet esaslarından birisi olan zekat da bunların başında gelmektedir. Vakıf, lonca gibi kurumlar da yine bu amaca hizmet eden kurumlardır. Ancak biz burada daha çok sigortaya benzerliği ile diğerlerine nispeten daha ön planda olan akile ve vela üzerinde duracağız.

1.5.2.1. Akile Sistemi

Âkile kelime olarak “akıl” mastarından türemiş ve akıl kelimesinden esinlenilerek akli başında olanlar anlamında kullanılmış bir kelimedir (Demir, 2002). Uygulama olarak ise bir kişinin hataen birisini öldürmesi durumunda öldüren kişinin akrabaları tarafından onun diyetinin ortaklaşa ödenmesidir.⁸ Akile sistemi sadece diyetin ödenmesini akrabalar arasında pay etmekle kalmamış aynı zamanda alınacak diyetin de pay edilmesini esas edinmiştir.

⁸ Diyet: Günümüz hukukunda kan bedeline denk gelen kelimedir.

Ancak burada bir fark karşımıza çıkmaktadır o da diyet ödeyecek olan akilede bir taksim yapılmamışken diyet alacak olan tarafta miktarın üçte biri ölen kişinin ailesine geri kalan kısmı ise akrabalarına olacak şekilde taksim edilmiştir.

Akile sistemi cahiliye diye bilinen İslamiyet öncesi Arap toplumunda ortaya çıkmış bir uygulamadır. Akile sisteminin ortaya çıkmasında hata ile birisini öldürmenin karşılığında öldürülen kişinin ailesine ve akilesine ödenecek olan miktarın yüksek olması etkili olmuştur. O dönem 100 deve olan diyet miktarı çok az sayıda kişinin ödeyebileceği bir miktardı. Bundan dolayı bu miktar öldüren kişinin akrabaları arasında pay edilmiştir (Sağlam, 2011).

Bu uygulamanın ortaya çıkmasında etkili olan diğer bir neden ise cahiliye dönemindeki Arap toplumunda kabilecilik anlayışının hâkim olmasıdır. Zira soyun erkek tarafından devam ettiğine inanılan bir toplum olması bu anlayışı benimsemelerine sebep olmuş ve bir kişinin yaptığı eylemlerin o kişinin kabilesine nispet edilmesi akile sisteminin ortaya çıkma nedenlerinden birisi olmuştur (Yazıcı, 2020; Demir, 2002).

İslam öncesi dönemde çıkan bu uygulama Hz. Muhammed (s.a.v.) tarafından da takrir yoluyla benimsenmiştir.⁹ Hz. Muhammed (s.a.v.) 100 develik diyet miktarını da onaylamış ve İslam'a uygun çeşitli değişikliklerle akile sisteminin adaletli bir şekilde uygulanmasına dikkat etmiştir. Zira İslam öncesi dönemde bu sistem tam adaletli bir şekilde uygulanmıyor daha çok tarafların kabilelerinin gücüne göre uygulanıyordu.

Bir cahiliye dönemi adeti olan akile İslam ile birlikte bazı değişikliklere uğramıştır. Nitekim sistemin kapsamı genişletilmiş ve oluşturulan bir sandık ile her kabilenin kendi ödemesini yapacağı bir sosyal güvenlik sağlanmıştır. Kabilenin diyeti ödemeye gücü yetmemesi durumunda komşu kabileye müracaat edilmiş bununla da sorun çözülmediğinde ise Beytülmal'a yönlendirilmiştir.¹⁰ İslam'la birlikte akile sistemine gelen diğer bir yenilik ise Arap olmayan Müslümanlar ve hicretle gelmiş yakını olmayan kişilerin de bir Arap kabilesi gibi birleştirilerek akile sisteminden yararlanmaları sağlanmıştır. Daha sonraları İslam devletinin büyümesi ve gelişmesiyle Hz. Ömer zamanında bu sistem akrabalık bağına esas almaktan çıkarılmış ve divan sistemine geçilmiştir. Bu sistemle kişiler çeşitli divanlara kaydedilmiş ve o divan kişinin akilesi sayılarak diyet ödenmesi gereken durumlarda kişi

⁹ Takrir: Hz. Peygamber tarafından şahit olduğu ya da duyduğu bir olayı nehyetmeyerek onaylanması.

¹⁰ Beytülmal: İslam devlet hazinesi.

adına diyeti kayıtlı olduğu divan tarafından ödenmiştir. Suçlunun tespit edilemediği durumlarda da diyeti İslam devleti ödemiştir (Yazıcı, 2020).

Özetleyecek olursak akile sistemi günümüz sigorta sistemine benzer özellikler içermektedir. Genel olarak akile ve sigorta arasındaki benzerlikleri ise şu şekilde sıralamak mümkündür (Yazıcı, 2020):

- Her ikisi de kasıt içermeyen zararları karşılamaktadır.
- Her ikisinde de zararın büyüklüğü nedeniyle bir kişinin ödeyememesi durumu çözüme kavuşturulmuş ve riziko kişiler arasında paylaştırılmıştır.
- Her ikisi de kişilerin bedensel ve ekonomik açıdan zararlarını karşılar.
- Akile topluluğundan veya divan üyelerinden alınıp sandığa konulan bedellere karşılık olarak sigortanın pirim sistemi oldukça benzerdir.

1.5.2.2. Vela (Muvalat Akdi)

Vela da tıpkı akile gibi toplumsal bir sistemdir ve akileden en önemli farklarından birisi bu sistemin bir sözleşmeye dayalı olmasıdır. Sonuçları bakımından düşünüldüğünde benzer olduğu görülen bu iki sistem aslında birbirinden farklıdır. Vela Arap olmayan Müslümanların (mevali) akile sistemine dahil edilerek sosyal güvence sağlanması için ortaya çıkarılmış bir uygulamadır. Vela için gerekli olan muvalat akdi bir Müslümanın başka bir Müslümanın normalde akilesi olmadığı halde akilesi olmayı kabul etmesi ve buna karşılık o kişiye mirasçı olması şeklinde karşılıklı rıza ile olmaktadır.¹¹ Yani bir kişinin diğerine seni mirasçım kabul ediyorum öldüğümde mirasım sana kalacak ancak bunun karşılığında eğer ileride diyet ödemem gereken bir durum başıma gelirse bu diyeti sen ödeyeceksin şeklinde bir teklif yapması ve karşı tarafın da bu teklifi kabul etmesiyle meydana gelen bir akitir (Alkış, 2019).

Muvalat akdinin ayrı bir sözleşmeye gerek duyulmadan kendiliğinden gerçekleştiği bir durum da mevcuttur. Bu durum köle veya cariye azat edilmesiyle meydana gelmektedir. Bir kişi kölesini azad edip özgürlüğüne kavuşturduğunda ileride o kölenin diyet gerektiren bir cinayet işlemesi durumunda diyetini ödemekle mükelleftir ve bunun karşılığında ise onun mirasçısıdır (Ünalın, 2008).

¹¹ Akit: Sözleşme

Vela müessesesi ve sigorta arasındaki benzerlikler ise şöyledir (Yazıcı, 2020):

- Her iki akitte de himaye sağlayan taraf himaye edilen tarafın söz konusu zararı gerçekleştirmesi halinde ödemekle mükelleftir.
- Her iki akitte de rizikoya karşı taahhüt edilen bedel riziko gerçekleşmedi diye geri talep edilmez.
- Her iki akitte de risk gelecekte muhtemeldir ve gerçekleşmesi kesin değildir.
- Muvalat akdindeki miras sigortadaki pirim gibi riske karşılık esastır.

Bu benzerliklere karşılık sigorta ve muvalat arasındaki en önemli fark ise sigortada pirimin peşin olarak ödenmesi, muvalat akdinde ise söz konusu miras hakkı anında tahakkuk etse de netice itibariyle kullanım hakkı sonraya ve belirsiz bir tarihe kalmasıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

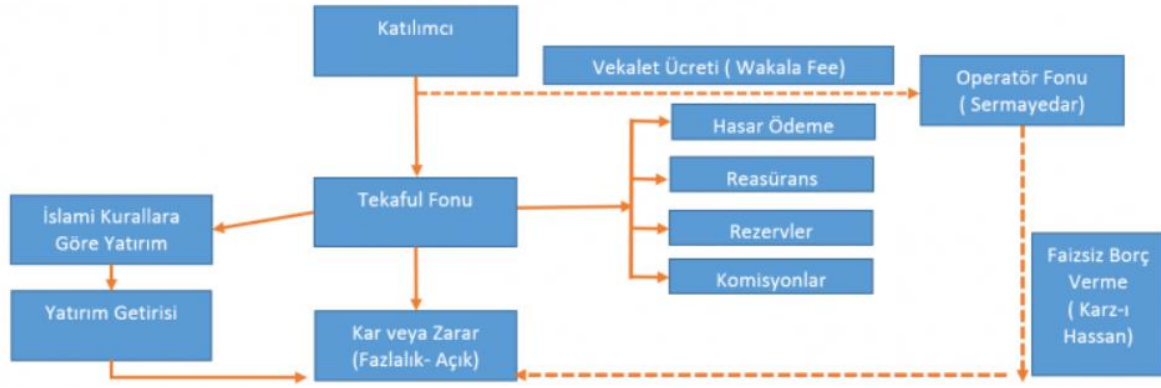
TEKAFÜL (İSLAMİ SİGORTACILIK YÖNTEMİ)

2.1. Tekafül Sigortası Tanımı

Tekafül kelime olarak Arapça “kefalet” kelimesinden türemiş ve güven vermek, kefil olmak, bir işle ilgili sorumluluğu üstlenmek, yardımlaşmak gibi anlamlara gelmektedir. Terim anlamı olarak ise tekafülü Uluslararası İslami Finans İçin Muhasebe ve Denetleme Kurulu (AAOIFI), şu şekilde tanımlamaktadır: Tekafül, bireylerin maruz kaldıkları risklere karşı bu risklere güvence verilmesine ilişkin yapılan anlaşmadır (Özcan, 2017). Bir başka ifade ile tekafül faiz içermemesi ve İslami kurallara uygun olarak yönetilmesi açısından “katılım sigortası” olarak da tanımlanabilir.

Tekafülün çağdaş İslam bilginlerince açıklaması ise aynı ortak riske sahip fertlerin bir araya gelerek aralarından birinin maruz kalacağı felaketin zararını tanzim etmek üzere yaptıkları anlaşma yani yardımlaşma sigortası şeklindedir (Yazıcı, 2020).

Çalışmamızın birinci bölümünde sigortanın tanımını yaparken genel olarak bir sigorta şirketinin çalışma prensibini bir şema ile göstermiştik. Hem tekafül yani İslami sigortacılığın daha iyi anlaşılabilmesi hem de aradaki farkların ve benzerliklerin gözlemlenebilmesi adına tekafül sisteminin genel prensibini de şema ile göstermekte fayda görüyoruz.

Şekil 2. Tekafül Sisteminin Çalışma Şeması **Kaynak:**
<https://www.dogasigorta.com/urunler/katilim-sigortaciligi>

2.2. Tekafül Sigortasının Geleneksel Sigortadan Farkı

Bu karşılaştırmayı yapmadan önce şunu hatırlatmakta fayda vardır. Öncelikle tekafül ya da diğer adıyla katılım sigortası geleneksel sigortadan tamamen farklı yeni bir sigorta anlayışı olarak düşünmemek gerekir. Katılım sigortası ne tam anlamıyla geleneksel sigortanın bazı ilkelerinden bağımsız bir ürün ne de bu sistemin alt dalıdır. Katılım sigortası geleneksel sigortanın İslam dini inanç esaslarının gereği olarak İslam dininin koymuş olduğu yasaklara göre şekillendirilmiş halidir diyebiliriz.

İslam dini tıpkı hayatın her alanında olduğu gibi iktisadi alanda da toplum yararına olan genel kurallar ve yasaklar koymuştur. Bunların en başında da emeksiz ve karşılıksız fazlalık olan faizin yasaklanması gelmektedir. Tekafül de tıpkı katılım bankacılığı gibi bu kuralların sonucu bir üründür. Faiz sistemine dayalı günümüz ekonomisinde dini inançlarının kaidelerine bağlı insanların iktisadi alanda yaşamış oldukları sorunlara çözüm üreten ve giderek yaygınlaşan bir araçtır.

Konunun selameti açısından bu iki ürün arasındaki farkları tablo ile göstermek daha faydalı olacaktır.

Tablo 3. Katılım Sigorta Sistemi ve Konvansiyonel Sigorta Sistemi'nin Karşılaştırılması

Tekafül	Sigorta
Karşılıklı dayanışma esastır.	Sadece ticari faktörleri esas alır.
Faiz, kumar ve şüphe yoktur.	Faiz, kumar ve şüphe ilişkisi barındırır.
Katılımcılar tarafından ödenen primlerin bir kısmı veya tamamı diğer katılımcıları potansiyel risklere karşı korumak için tekafül fonuna aktarılır.	Şirkete ödenen primler potansiyel riskler karşılığında şirkete aittir.
Tekafül şirketleri mevcut yasalarla birlikte şeri denetime tabidir.	Sadece mevcut yasalara tabidir.
Tekafül fonu ve sermayedarların fonu tamamen ayrıdır.	Ödenen primler gelir kabul edilip hissedarlara dağıtılır.
Tekafül fonundaki herhangi bir fazlalık sadece katılımcılar arasında Vekalet ve Mudarebe modeline göre dağıtılır.	Bütün fazlalıklar ve karlar sermayedarlara aittir.
Katılımcının bir açığı olması durumunda tekafül fonunu yürüten operatör katılımcıya faizsiz borç (karz-ı hasen) sağlar.	Açık durumunda şirket riskleri üstlenir.
Katılımcıların ve hissedarların birikimleri İslami kurallara uygun yatırımlarda kullanılır.	Yatırımlarda kullanılacak fonların İslami kurallara uygun olması zorunlu değildir.

Kaynak: http://tekaful.net/?page_id=426

Yukarıdaki tabloda bulunmayan bir diğer fark ise işin muhasebe kısmında karşımıza çıkmaktadır. Katılım sigortasında bir bilanço ve iki gelir tablosu mevcuttur. Şirketin ve katılımcıların gelirleri ayrı hesaplanır. Bazı ülkelerde AAOIFI standartlarının uygulanması gerekir. Ancak geleneksel sigortada şirketin birer bilançosu ve gelir ve tablosu mevcuttur (Altıntaş, 2016).

2.3. Katılım Sigortacılığı Sisteminin Temel İlkeleri

İslami finans kuruluşları için gerekli olan, kurumsal yönetim alanında İslami kurallara uygun standartları, şer'i hükümleri, muhasebe, denetim ve etik değerleri yayınlamak amacıyla 1911 yılında Bahreyn'de "Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions" (AAOIFI) yani Finansal Kuruluşlar için Muhasebe ve Denetim Organizasyonu kurumu kurulmuştur (Ağkan, 2018). Bu kurum tarafından 2018 yılında yayınlanan bildiriye göre katılım sigorta şirketi şu prensipler benimsenmeli ve şirketin tüzüğünde yazıyor olması gerekmektedir (Alkış, 2019):

1. Katılımcılar bağış yükümlülüğünün üstlenmelidir.

2. Katkı primlerinin toplandığı fon bir sigorta şirketi tarafından mudarebe, vekalet, karma veya vakıf modellerinden biriyle yönetilmelidir.
3. Şirket birbirinden ayrı iki hesaba sahip olmalıdır. Bunlardan biri hak ve sorumlulukları açısından bizzat şirkete, diğeri ise sigorta fonuna ait olmalıdır. Sigorta fonu varlıkları ile bunların işletilmesinden elde edilen gelirler sigorta hesabına yatırılır ve fonun karşılaması gereken yükümlülükler de buradan harcanır.
4. Sigorta ile ilgili ödeneklerin ve sigorta primlerinden artan toplam bakiye tutarın şirketin tasfiyesi sırasında tümüyle hayır hizmetlerine sarf edilmesi gerekir.
5. Sigortalıların yönetim kurulunda temsil edilmeleri gibi bir yolla sigorta işlemlerinin yönetimine ortak olma öncelikleri vardır. Uygun hukuki bir yapı oluşturularak haklarının kontrol altında idaresi ve menfaatlerinin korunması için bu önemlidir.
6. Şirket bütün faaliyet ve yatırımlarında fikhî ilke ve hükümlere bağlı kalmalıdır.
7. Fetvaları şirket açısından bağlayıcı olacak bir denetim kurulu oluşturulmalıdır. Yine şirket içinde fikhî denetleme ve inceleme birimi bulundurulmalıdır.

Ayrıca bunlara ek olarak etiklik açısından bazı kurallarda bulunmaktadır. Bunların başında gelen kurallardan birisi de şirketin yardımlaşma unsuru ve amacının olması gerektiği gelmektedir. Bu bağlamda konulmuş olan bir diğerkural da dinen meşru görülmeyen iktisadi kıymetlere sigorta teminatı verilmemesi ve bu konuda seçici davranılmasıdır (Neova Katılım Sigorta).

Türkiye’de 19 Aralık 2020 tarihinde yayınlanan 31339 sayılı “Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik” ise katılım sigortacılığına ilişkin genel esasları şöyle belirlemiştir;

1. Şirketin faaliyetlerinin katılım esaslarına uygunluğunun sağlanması ve takibi amacıyla bünyesinde danışma komitesi oluşturması gerektiği.
2. Şirketçe sunulacak ürün ve hizmetler ile düzenlenecek form, sözleşme, poliçe ve bilgilendirme metinleri danışma komitesinin onayına tabi olduğu. Danışma komitesince uygun görülmeyen ürün ve hizmetler satılamayacağı, konu ve risklerin teminat altına alınamayacağı ve bu konu ve risklerden fayda temin edilemeyeceği.
3. Şirkete intikal eden ödemelerde, şirketçe yapılan ödemelerde, yatırım yapılacak varlıkların seçimi, değerlendirilmesi ile nakit yönetiminde ve şirketin ilgili diğerk finansal faaliyetlerinde katılım esasları çerçevesinde hareket edileceği.

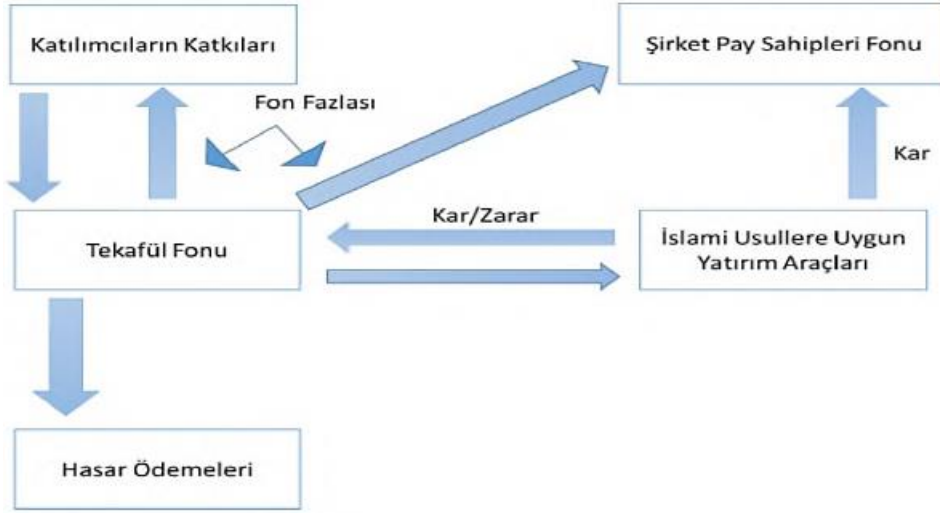
4. Bu maddeler çerçevesinde faaliyet gösteren şirketlerin, unvanlarında gerekli tescil işlemlerinin yapılması kaydıyla katılım ibaresini kullanabileceği. Bu şirketlerin, şirket esas sözleşmelerinde katılım esaslı faaliyetlere değinmeleri, ürün tanıtımı, form, sözleşme ve poliçelerde katılım ibaresine yer vermelerinin zorunlu olduğu (Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik, 2020).

2.4. Tekafül Sigortasının İşleyiş Modelleri

2.4.1. Mudarebe Modeli

Sözlükte “yol tepmek” anlamına gelen mudarebe terim olarak İslam hukukunda bir taraftan sermayenin karşılanması diğer taraftan da bu sermayenin işletilmesinin üstlenilmesiyle yapılan ve kar payı esasına dayanan bir ortaklık türüdür (Kallek, 2005). Mudarebe ortaklığı ilgili faaliyetin sonucunda elde edilen kârın sözleşmede belirlenen oran dâhilinde taraflarca paylaşılması ve zarar söz konusu olduğunda zararın sermaye sahibi (rabbü'l mâl) tarafından yüklenilmesi, müdarabin ise emeğinin karşılığının yok olması şeklindeki ortaklıktır (Okka & Kazak, 2022).

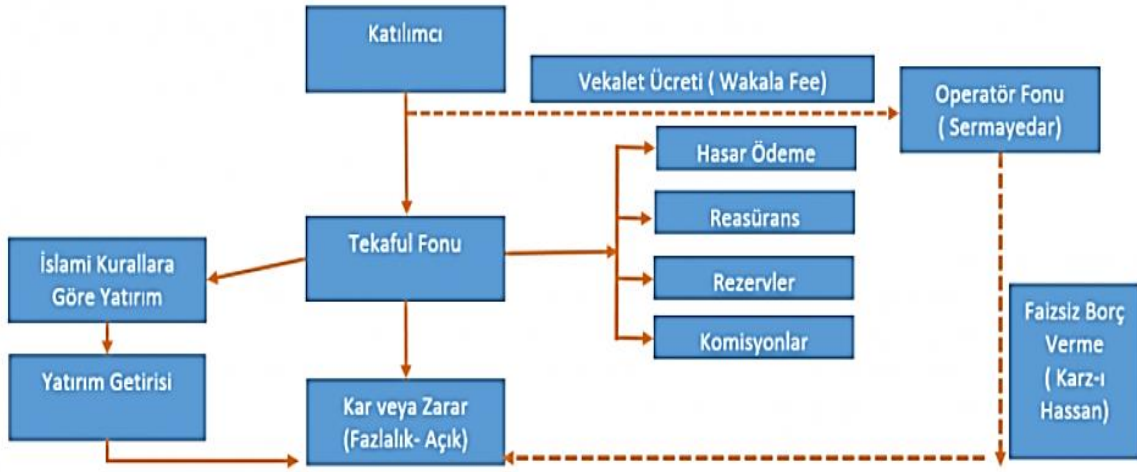
Katılım bankacılığında da oldukça yaygın olarak kullanılan bu modelde tekafül sigorta şirketi bir fon havuzu oluşturmakta ve katılımcılardan toplanan primler bu havuzda biriktirilerek bir sermaye sağlanmaktadır. Sigorta şirketinin işletmeyi üstlendiği bu sermaye sözleşmeye uygun olarak İslami usullere dikkat edilerek işletilmekte buradan elde edilen kar sigorta şirketi ve katılımcılar arasında pay edilmektedir. Bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda da gerçekleşen zarar bu fondan karşılanmaktadır (Özcan, 2017). Mudarebe modelinin işleyiş şekli ise şöyledir:

Şekil 3. Mudarebe Modelinin İşleyiş Şeması **Kaynak:** Sermaye Piyasası Kurulu

2.4.2. Vekalet Modeli

Tıpkı mudarebe modelinde olduğu gibi vekalet modelinde de yine bir fon havuzu oluşturulmaktadır. Oluşturulan bu fon havuzunun yönetim işi tekafül şirketinin personeline vekalet yoluyla devredilmektedir. Şirket bu hizmet karşılığı olarak önceden belirlenen bir ücret almakta ancak daha sonra yatırımlardan elde edilen kardan pay almamaktadır (Dilek, 2019). Zarar söz konusu olduğunda ise yine bu fondan karşılanmaktadır. Bu modele ücretsiz vekalet denilmektedir. Bir de ücretli vekalet modeli denilen vekalet modeli vardır ki bu modelde şirket işin başında yatırım yönetimi için aldığı ücrete ek olarak yatırımdan elde edilen kardan da pay almak ancak buna karşılık zarar edilmesi durumunda zarara ortak olmamaktadır (Tekafül.net). Ücretsiz vekalet modeli İslam bilginleri tarafından olumlu karşılanırken ücretli vekalet modeli kar durumunda pay alıp zarar durumunda zarara ortak olmaması açısından eleştirilmiş ve İslam esaslarına uygunluğu açısından tartışmalara konu olmuştur. Vekalet modeli hakkında diğer bir eleştiri ise modelin her iki şeklinde de başlangıçta şirketinin aldığı işletme ücretinin genel olarak yatırım fonunun %30-35'ine denk gelmesi açısından olmuştur. Vekalet modelinin işleyiş şeması ise şöyledir:

Şekil 4. Vekalet Modeli İşleyiş Şeması **Kaynak:**

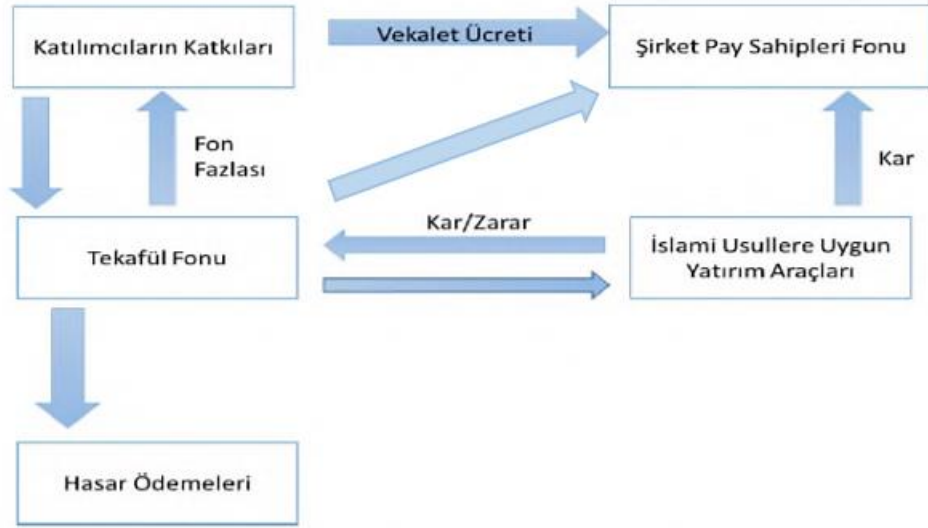
<https://www.dogasigorta.com/urunler/katilim-sigortaciligi#isleyis>

2.4.3. Vekalet-Vakıf Modeli

Bu model de şirket öncelikli olarak bir vakıf kurmakta ve bu vakıf tarafından başlangıç olarak yatırım yapılmaktadır. Daha sonra katılımcılardan toplanan fonlar bu yatırıma eklenerek ortak edilmektedir. Şirket burada sabit bir işlem ücreti kesmekte ve geri kalan kar payını da katılımcılarla birlikte paylaşmaktadır. Şirket burada kara ortak olduğu gibi zarara da ortak olmakta ve zararın kaynaklardan karşılanmaya yetmemesi durumunda faizsiz kredilerle yani ek sermaye ekleyerek sistemi ayakta tutmaktadır (Yazıcı, 2020).

2.4.4. Hibrid Model

Vekalet ve mudarebe modelinin birleşimi olan karma bir modeldir ve bu açıdan da karma model olarak da anılmaktadır. Bu modelde şirket tıpkı vekalet modelinde olduğu gibi önceden belirlenen bir ücreti işletme ücreti olarak almakta ve buna bağlı olarak ta işletme giderlerini üstlenmektedir. Daha sonra yatırımdan elde edilen kardan da pay almaktadır. Zarar durumunda ise mudarebe sözleşmesinde olduğu gibi fondan karşılanmaktadır. Özetle mudarebe modelindeki rezerv fonlarının yatırımdan elde edilen kazançların paylaşılması prensibi ve vekalet modelindeki fonların yönetimi için operatörlük ücretlerinin ödenmesi prensiplerinin birleştirilmesiyle oluşturulan bu modelin temel ayrışma noktası ise fon havuzunda artan paranın katılımcılar arasında paylaşılmasıdır (Özcan, 2017). Modelin işleyiş şeması ise şöyledir:

Şekil 5. Hibrid Modelin İşeyiş Şeması **Kaynak:** Sermaye Piyasası Kurulu

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEKAFÜL SİGORTASINDA MALEZYA ÖRNEĞİ

3.1. Malezya Hakkında Genel Bilgiler

Güneydoğu Asya'da yer alan Malezya daha önceleri Portekiz, Hollanda ve İngiltere yönetiminde bulunurken 31 Ağustos 1957 yılında İngiltere'den bağımsızlığını kazanmıştır (Malezya'nın Siyasi Görünümü, 2022). Parlamenter monarşiyle yönetilen federal bir devlet olan Malezya 2022 yılı verilerine göre 32 milyon nüfusa sahiptir. Nüfusunun %61,3'ü Müslüman olan Malezya'nın resmi dini de İslam'dır (Malezya).

3.2. Malezya'nın İdari Yapılanması

Malezya, Federal anayasal monarşiye dayalı parlamenter demokrasi sistemiyle yönetilmekte olan bir federasyon ülkesidir. 13 eyalet ve 3 federal bölgenin bulunduğu Malezya'da her eyaletin kendi yasama meclisi ve başbakana bağlı bir hükümeti bulunmaktadır (Zakaria, 2012). Ülkenin idari yapısı genel olarak bu eyalet hükümetleri ve federal hükümet üzerinden şekillenmektedir. Ülkenin başında bulunan kişi kral olsa da yetkileri semboliktir. Kral parlamentodaki çoğunluk partiye göre başbakan atar ve yürütme bu başbakan başkanlığındaki kabinenin yetkisindedir. Ülkede kral da 5 yıl süreyle değişmektedir. 13 eyaletin 9'unda o bölgenin kendi kraliyet ailesi ve sultanı bulunmakta ve kral bu eyaletlerde bulunan sultanlar tarafından dönüşümlü olarak kendi aralarında seçilmektedir (Koç, 2014).

3.2.1. Malezya Anayasası ve Hukuku

Malezya’da yasama konuları federal liste, eyalet listesi ve ortak liste olarak listeler halinde belirlenmiş ve genel sınırları çizilmiştir. Federal parlamento sadece federal liste ve ortak listede yer alan konularda kanun yapmakta ve bu kanunlar tüm ülkede geçerli olmaktadır. Bu kanunlara genel olarak kamu hukuku gözüyle bakmak mümkündür. Diğer yandan federal parlamento eyalet listesinde yer alan konularda da kanun yapma yetkisine sahiptir ancak bu alanda yapacağı kanunlar sadece doğrudan federal hükümete bağlı bulunan 3 federal bölgede geçerli olmaktadır. Eyalet listesinde yer alan konularda kanun yapma yetkisi her eyaletin kendi meclisinde olup bu kanunlarda sadece o eyalet bölgesi için geçerlidir. Eyalet meclisleri yine ortak listede yer alan konularda da kanun yapabilir ancak federal anayasa ile eyalet yasası arasında çelişki bulunması halinde federal anayasa geçerlidir çünkü federal anayasa bütün ülkede geçerlidir ve eyalet kanunlarının üzerindedir (Yalçın, 2004).

3.2.1.1. İslami Perspektiften Malezya Anayasası ve Hukuku

31 Ağustos 1957 tarihinde ilan edilen malaya federasyon anayasası zamanla bazı kanunlarda değişikliklere uğrasa da halen Malezya’nın federal anayasasıdır. Federal anayasanın 3. maddesinde Malezya Devletinin resmi dininin İslam olduğu açıkça belirtilmiştir. Her ne kadar bu maddenin anayasada olması İslami finans açısından bizim için önemli olsa da bu ifadeden Malezya devletinin İslami esaslara göre yönetildiği anlamı çıkarılamaz. Nitekim ülkedeki hukuk uygulamalarına bakıldığında İslam esaslarının çok az bir kısmında geçerli olduğunu İslam hukukunun daha çok Müslümanlar arasındaki aile ve miras konularında hâkim olduğunu görmek mümkündür (Sürücü, 2018). Bu konu açısından değerlendirildiğinde Malezya’nın bağımsızlığından sonraki ilk baş yargıç olan Tun Mohammad Suffian Hashim’in “İslam Anayasa’ya sadece törensel maksatla konulmuştur” ifadesi de Malezya tarihindeki bir detay olmaktan ziyade Malezya’nın bir İslam devleti mi yoksa seküler bir devlet mi olduğu konusunda halen devam eden tartışmalara argüman olmuştur (Kayadibi, 2016). Yine ülkenin ilk başbakanlarından olan Tunku Abdulrahman’ın 1980 li yıllarda yaptığı bir açıklamada Malezya’nın çok dinli ve çok etnik gruplu bir yapıda olmasından dolayı Malezya’da İslami devlet beklentilerini boş bir hayal olarak değerlendirmesi ve 1988 yılında yargıtay bir mahkeme kararında ülkenin teokratik bir yapıda olmadığını karara bağlaması gibi olaylar sonucu ülkede laiklik tartışmaları artmış bunun üzerine kral Zeynel Abidin tarafından laiklik tartışmaları yasaklanırken başbakan yardımcısı

Necip Zarak “İslam resmi dindir biz hiç laik olmadık” şeklinde açıklama yapmıştır (Malezya'da İslam, 2007). Ülkede yaşanan bu tarz olayların ve tartışmaların temel sebeplerine bakıldığında Malezya hukukunun çok hukuklu bir yapıda olması en büyük etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Malezya'da uygulanan genel hukuk aslında İngiliz hukuk sistemine dayalı bir laik hukuktur. Ancak bu hukuk düzeni eyalet düzeyinde belirli sınırlar çerçevesinde her türlü hukuka izin vermektedir. Nitekim yargı sistemine bakıldığında bu çok hukuklu yapıyı görmek mümkün. Ülkede mahkemeleri genel mahkemeler ve özel nitelikli mahkemeler olmak üzere iki ana gruba ayırabiliriz. Genel mahkemelerin hiyerarşisi alt mahkemeler, doğuda ve batıda olmak üzere iki yüksek mahkeme ve en üstte de federal mahkeme şeklindedir. Bu mahkemelerin hepsinde laiklik ilkesi benimsenmiştir. Ülkede İslam hukuku sadece özel nitelikli mahkemelerden şeri mahkemelerde esas alınmıştır. Şeri mahkemeler sadece Müslümanlarla ilgili konulara bakarken ülkedeki İslam esaslarına göre konulmuş olan tüm kanunlar da yine sadece Müslümanları ilgilendirmekte olup gayrimüslimler bu kanunlara ve kararlara tabi değildir. Aynı şekilde geleneklerle ilgili olan kanunlara da sadece yerliler tabidir ve bu kanun kapsamındaki davalara da yine özel nitelikli mahkemelerden olan yerel mahkemeler bakmaktadır. Askeri mahkemeler ve çocuk mahkemeleri de ülkedeki diğer özel nitelikli mahkemelerdir (Yalçın, 2004).

Malezya'da kısmen de olsa şeriatın uygulanmasında özel nitelikli mahkemelerden olan şeri mahkemeler büyük rol oynasa da İslam esaslarına dair konularda bu mahkemelerin yalnız bırakılmadığını da söylemek gerekmektedir. Nitekim federal anayasada da dini açıdan İslami esasları baz alan kanunlar ve bu kanunlar kapsamında kurulmuş olan diğer resmi kurumlar da mevcuttur. Hükümetler de zaten dini alanda yapacağı uygulamaları yine bu kurumlar üzerinden yürüttüğü de görülmektedir. Bu bağlamda kurulmuş olan devlet kurumlarının yanı sıra çeşitli sivil oluşumlar da federal anayasaya kapsamında devletin denetimine tabi tutulmuştur. Öte yandan diğer dinlere ait sivil oluşumların da Müslümanlara karşı misyonerlik faaliyetleri yürütmeleri federal anayasanın 11. maddesinin 4. bendi gereği yasaklanmıştır. Buna ek olarak Malay kökenli Müslümanların din değiştirmesi ve Müslüman ismi dışında isim almaları da yasaktır (Özay, 2013).

Malezya'daki bu çok hukuklu yapının sebep olduğu karışıklıklar sadece İslam hukukunun ülkede ne derecede uygulanması gerektiği konusuyla sınırlı kalmamış öte yandan İslam hukukunun uygulandığı şeri mahkemelerin kendi içlerindeki tutarlılığını da tartışma konusu

yapmıştır. Nitekim İslam hukuku açısından her ne kadar federal anayasada çeşitli kanunlar bulunsa da netice itibariyle bu konular eyalet meclisinin konusu ve her eyaletin kendi meclisi, kanunları ve bunlara bağlı olarak kendi şeri mahkemelerinin bulunması İslam hukuku açısından hukuk birliğinin sağlanması konusunda da çeşitli problemleri beraberinde getirmiştir. Bu duruma şöyle bir örnek verilebilir; iki farklı eyaletten olan ve evlenmek isteyen Müslüman bir çiftin mehir konusunda bu iki eyalette farklı miktarların belirlenmiş olması sonucu bir karışıklık ortaya çıkmaktadır. Bu gibi karışıklıkların diğer bir kaynağı da ülkede İslam hukuku konusunda ilgili kanunlarda mezhep belirtilmeyip “kabul görülen bir mezhebe göre” ifadesine yer verilmesidir. Bu durum da yine mezhepler arası görüş farklılıklarının olduğu konuda karışıklıklara sebep olmaktadır. Bu karışıklıkları gidermek ve hukuk birliğini sağlamak amacıyla ilk olarak 1968 yılında eyalet sultanlarından oluşan sultanlar konferansının kararıyla “Malaysian National Council for Islamic Affairs” (Malezya İslam İşleri Milli Konseyi) kuruldu. Bu konsey her eyaletteki sultan tarafından atanmış bir temsilci, kral tarafından atanmış 5 temsilci ve sultanlar konferansı tarafından atanmış bir başkandan oluşuyordu. Bu konseyin amacı İslam hukukunun uygulanmasında birliğin sağlanması için eyaletler arasında birliği teşvik etmek ve bu konuda önerilerde bulunmaktı. Fakat bu konuda konseyin pek bir etkisi olmadığı görülmektedir (Yalçın, 2004). Konseyin önemi şu noktada ortaya çıkmaktadır. Konsey kurulana kadar İslam işleriyle ilgili tüm yetkiler eyalet sultanlarının elindeyken konseyin kurulmasıyla birlikte sultanlar bu yetkilerini konseye devretmişlerdir. Hatta bu noktada bazı sultanlar yetkilerinin kısıtlandığı düşüncesine kapılmıştır. Nitekim sultanların bu konudaki yetkileri Malezya'nın bağımsızlığından bile eskiye dayanıyordu. Malezya bağımsızlığını ilan etmeden önce İngiliz sömürgesindeyken de İngilizler tepki çekmemek için dini açıdan eyalet sultanlarına müdahale etmemişlerdir. Nitekim bazı malaylar tarafından benimsenen sultanların kendi etnik kimliklerini ve inançlarını koruduğu düşüncesi de buna dayanmaktadır. Daha sonraları kurulan bu konseyin yetkileri de artırılmıştır. 1970'li yıllarda konsey dini eğitim ve yayıncılık alanında da faaliyetlere başlamış ve konseye bağlı bir İslam araştırma merkezi kurulmuştur (Göksoy, 1995). Yine bu bağlamda kurulan kurumlardan biri de 1997 yılında kurulan Malezya Fetva Danışma Kuruludur. Daha sonra da değinileceği üzere bu kurulun fetvaları hukuki açıdan hem genel anlamda İslami finans konusunda hem de tekaful konusunda esas kabul edilmiştir.

3.3. Malezya Ekonomisi ve Finans Sistemi

Malezya 1997 yılından beri dış ticaret fazlası veren ve büyüme trendini devam ettiren bir ülkedir. Güncel verilere göre Güneydoğu Asya'nın 3. dünyanın ise 35. büyük ekonomisine sahiptir. Pandemiden önceki son 3 yılda enflasyon oranı %2-3 düzeyinde seyretmiş 2019 yılında ise %0,66 oranına gerilemiştir. Uzun yıllardır dış ticaret fazlası veren bir ülke olması nedeniyle de yüksek döviz rezervine sahiptir. Dünya bankası iş yapma kolaylığı 2020 sıralamasına göre de Malezya 12. sıradadır. Ancak bazı konularda yatırımcılar çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedir örneğin bazı sektörlerde Malay ortak olmadan yatırım yapılamaması, bankalarda yabancı para üzerinden direk işlem yapılamaması ve şeri açıdan helal konusunda yapılan bazı düzenlemeler gibi unsurlar yabancı yatırımcıları zorlayabilmektedir. Malezya'da dış ticaret ve doğrudan yabancı sermaye konularında politika belirleme ve uygulama yetkisi ise Malezya Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nda (MITI) bulunmaktadır (Malezya Ülke Raporu , 2020).

Malezya'nın birçok alanda olduğu gibi finans alanında da mozaik bir yapıya sahip olduğunu söylemek mümkündür. Nüfus yapısının çok etnikli olması, dini grupların çokluğu ve çoklu hukuk sistemi gibi nedenlerle ikili/dual finans sisteminin uygulandığı ilk ülkelerden biridir. Ülkede hem geleneksel anlamda konvansiyonel faizli finans sistemi hem de İslami finans sistemi uygulanmaktadır.

Şekil 6. Malezya Finans Sistemi **Kaynak:** (Gedikli & Erdoğan, 2019)

Şekil 6'da gösterildiği üzere yabancı bankaların konvansiyonel ve İslami bankacılık dalları yanında offshore bankaları, aracı finansal şirketler gibi çeşitli kuruluşlar faaliyet göstermektedir.

3.3.1. Malezya’da İslami Finans

Malezya’daki Müslüman halkın İslami hassasiyetleri sonucu oluşan talep ve buna karşılık Malezya kralı ve sultanlarının almış olduğu çeşitli kararlar neticesinde Malezya’da İslami finansın temelleri atılmış, zamanla çeşitli gelişmelerle Malezya bu alanda dünyada öncü ülkelerden birisi olmuş ve küresel İslami finans alanında önemli bir paya sahiptir.

Tablo 4. Dünyada İslami Finans Verileri (2021)

Ülkeler	İslami Finansal Gelişmişlik Endeksi 2022 Sıralamasındaki Yeri	İslami Finansal Varlıklar (milyon \$)	İslami Bankacılık Varlıkları (milyon \$)	Tekafül Varlıkları (milyon \$)	Diğer İslami Finans Kurumu Varlıkları (milyon \$)	Sukuk Değeri (milyon \$)
İran	-	1,235	1,039	30	45	18
Suudi Arabistan	2	896	606	18	25	194
Malezya	1	650	262	12	58	279
BAE	6	252	192	3	6	49
Katar	9	186	-	1	12	23
Kuveyt	5	153	134	-	9	9
Endonezya	3	139	48	3	-	84
Bahreyn	4	106	92	-	-	13
Türkiye	-	71	55	2	-	14
Bangladeş	10	58	56	1	-	-
Küresel		3,958	2,765	73	169	713

Kaynak: https://www.ifsb.org/psifi_06.php.

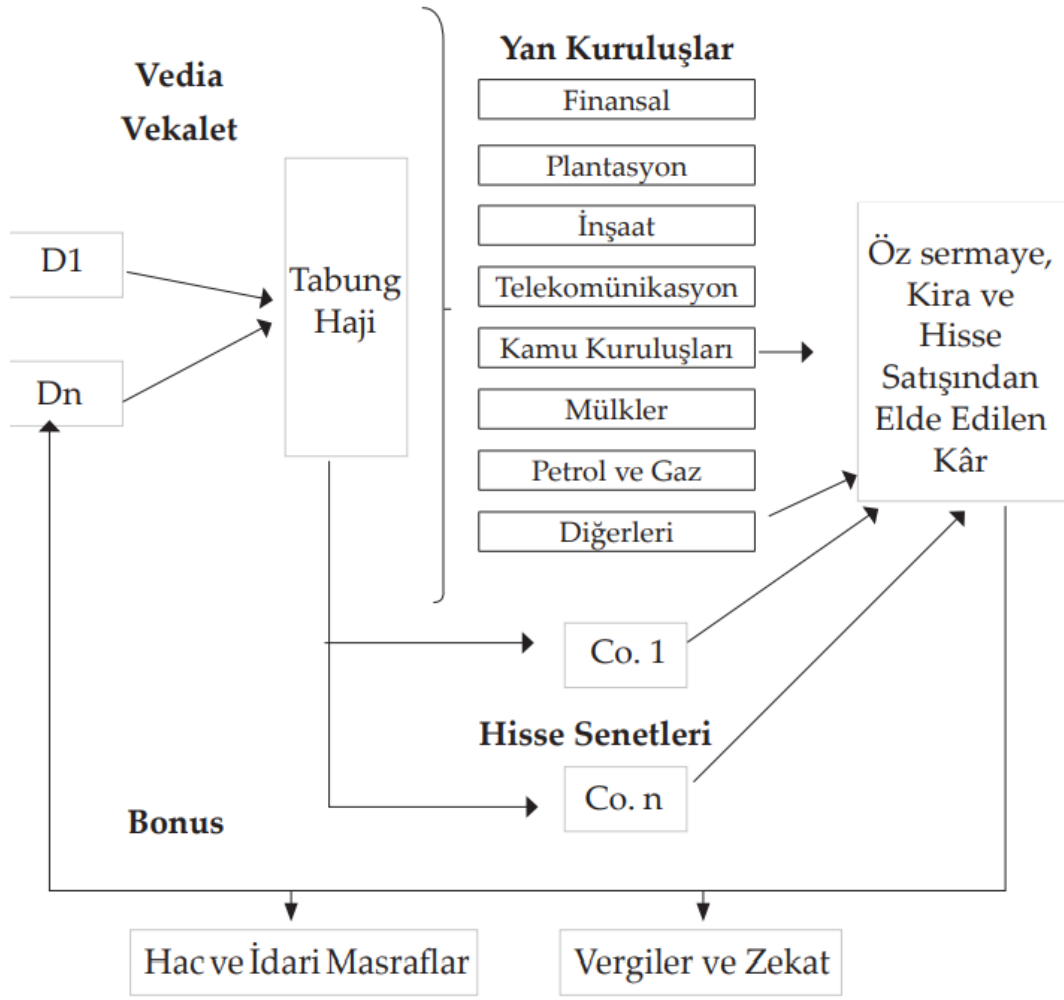
Yukarıda görüldüğü üzere Malezya İslami finansal varlıklar açısından dünyada 3. sırada yer alırken 2022 yılı İslami finans kalkınma endeksi sıralamasında da 1. Sırada yer almıştır. 2021 yılı küresel sukuk değeri açısından da 279 Milyon \$ ile en büyük paya sahiptir. Tekafül varlıkları açısından da İran ve Suudi Arabistan’dan sonra dünyada 3. sırada yer almaktadır.

3.3.1.1. Malezya’da İslami Finansın Başlangıcı

Malezya’da İslami finansın başlangıcı olarak 1969 yılında temel olarak hacca gitmek isteyen Müslümanların birikimlerin toplamak ve değerlendirmek amacını esas alan Hacılar Yönetimi ve Fon Kurulu’nun (PMFB) kurulması kabul edilmiştir. Tabung Haji olarak da bilinen bu kuruluş faizsiz finans sağlayarak Malezya’da İslami finansın temellerinin atılmasına katkı sağlamıştır.

Hacılar Yönetimi ve Fon Kurulu’nun amaçları:

- Hac vazifesi için Müslümanların tasarruflarını biriktirmesine yardımcı olmak.
- Müslümanların birikimlerini aktif işletilebilir şekilde ve İslami esaslara uygun olarak korumak.
- Müslümanlara hac vazifesi sırasında çeşitli hizmetler sunmak (Sürücü, 2018).

Şekil 7. Tabung Haji'nin İşleyişi ve Faaliyetleri **Kaynak:** (Kavakcı, 2022)

Tabung Haji'ye sadece Malezya vatandaşı ve Müslüman olan kişiler üye olabilmektedir. Üyelerine 6 ayda bir olmak üzere mevduatlarındaki miktarı istedikleri oranda çekme imkânı tanınmaktadır. Dileyen kişi yatırımının tamamını da çekebilmektedir.

Üyelerin yatırımlarının İslami usullere uygun olarak işletilmesiyle elde edilen gelirler, giderler düşüldükten sonra kar veya zarar ilkesine uygun olarak üyelere elde edilen kar tutarınca ikramiye olarak ödenmektedir. Bu ikramiyelerin ödenmesi sırasında temel İslam ibadet esaslarından olan zekât ibadeti de unutulmamış, üyelere ikramiyeler ödenirken zekatla ilgili hesaplamalar da yapılmakta ve ikramiyeden düşülerek üyeler adına zekat olarak verilmektedir.

Tablo 5. Tabung Haji veriler¹²

Yıllar	Toplam Mevduat Sahibi Kişi Sayısı	Toplam Mevduat (MRM)
1963	1,281	46,610
1964	6,566	816,146
1990	1,7 Milyon	1 Milyar
2008	4,7 Milyon	17 Milyar
2009	5 Milyon	23 Milyar
2010	5,627 Milyon	27,115 Milyar
2011	6,956 Milyon	31,694 Milyar
2012	8,171 Milyon	38,284 Milyar
2013	8,304 Milyon	45,719 Milyar
2014	8,61 Milyon	54,358 Milyar
2015	8,85 Milyon	62,548 Milyar
2016	9,08 Milyon	67,704 Milyar
2017	9,27 Milyon	73,522 Milyar
2018	9,21 Milyon	75,412 Milyar
2019	8,75 Milyon	71,557 Milyar
2020	8,97 Milyon	78,162 Milyar

Kaynak: (Tabung Haji) ve (Kavakcı, 2022)

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere Tabung haji Malezya’da İslami Finans açısından başarılı bir kurum olarak görülmüş ve yıllarca yatırımcı sayısını artırmayı başarmıştır. Bu durum daha sonraları Malezya halkının ülkede Tabung Haji ile başlayan İslami finansa olan güvenini de etkilediğini söylemek mümkündür. Ayrıca Tabung Haji’nin faaliyetleri ile hac ibadeti için tasarrufta bulunan Müslümanların birikimlerinin ekonomiye kazandırılması açısından da önemi vardır.

Tabung Haji’nin başarılı performansı sonucu ülkede İslami finansa olan talebin artması dönemin hükümeti tarafından da fark edilmiş ve 1981 yılında bu alanda çalışmalar yapmak üzere “İslam Bankası Milli komisyonu” kurulmuştur. Bir yıl boyunca çeşitli araştırmalar yapan komisyon 1982 yılında Malezya Başbakanına içerisinde çeşitli öneriler bulunan bir rapor sunmuştur. Bu raporda bulunan öneriler ise şöyledir:

- İslam dini esaslarına uygun bir bankanın kurulması gerekmektedir.
- Kurulacak olan banka 1965 Şirketler yasası dahilinde kurulmalı.
- Malezya Merkez Bankası (Bank Negara Malaysia) bu kurulacak olan bankanın faaliyetlerini denetlemeli ve yönlendirmeli.

¹² Rm: Malezya Ringgiti Kasım 2022 ortalaması olarak 0,23 ABD Dolarına eşittir.

- Kurulacak bankanın faaliyetlerinin İslam esaslarına uygunluğunu denetlemek üzere bir şeri denetleme kurulu kurulmalıdır.
- İslami bankaya izin veren ve düzenlemesini yapacak olan bir kanun çıkarılmalıdır.
- Mevcut olan Merkez Bankası, bankalar ve şirketlerle ilgili kanunlarda düzetmeler yapılmalıdır (Ez-Zerka & En-Neccar, 2017).

3.3.1.2. 1983 İslami Bankacılık Kanunu ve Bank İslâm Malaysia Berhad

1982 yılında İslam Bankası Milli Komisyonu tarafından sunulan rapordan sonra bu rapor kanunlaştırılarak 1983 yılında İslami Bankacılık Kanunu çıkarılmış ve bu kanunla BNM'ye İslami bankalara lisans verme ve denetleme yetkisi verilmiştir. Bu kanunda İslami bankacılık: amaçları ve işlemleri İslam dini tarafından onaylanmayan herhangi bir unsur içermeyen bankacılık işi şeklinde tanımlanmıştır. Kanun hakkında net bir görüş birliği bulunmamakla beraber hem İslami bankacılığın başlangıcı olması hem de bu sektörün desteklenmesi açısından sadece genel hükümlere yer vererek esnek bir yaklaşım sergilendiğini söylemek mümkündür. Yine bu kanun kapsamında aynı yıl Malezya'nın ilk İslami bankası olan Bank İslâm Malaysia Berhad (BIMB) kurulmuştur. Tabung Haji'de devlet destekli bir kurum olarak kurulan bu bankanın bünyesine katılmıştır (Güçlü & Kılıç, 2019). Yine aynı yıl İslami bankaların likitide ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir de Devlet Yatırım Kanunu çıkarılarak faizsiz yatırım sertifikaları ve menkul kıymetlerin ihraç edilmesine yasal dayanak hazırlanmıştır (Doğan, 2008).

BIMB'nin kurulduğu yıl sonu itibari ile 170.7 milyon dolar olan aktifleri bir yıl içinde 369.8 milyon dolara ulaşmış 91 milyon dolar olan mevduatı da 274.9 milyon dolara yükseltmiştir. Rakamlardan da anlaşıldığı üzere BIMB büyük bir başarı sergilemiş ve bu başarıyla İslami finansa olan ilginin artmasına da katkıda bulunmuştur. Nitekim 10 yıl içinde 80 şube ve 1200 çalışana ulaşarak tüm ülke genelinde faaliyet göstermeye başlamış ve bu alanda oluşan ihtiyaca cevap verir nitelik kazanmıştır. 1992 yılında ise Kuala Lumpur Menkul Kıymetler Borsasında listelenmiş ve halen de Kuala Lumpur Borsası'nda aktif olarak bulunmaktadır (Sürücü, 2018).

3.3.1.3. Malezya'da Tekafülün Başlangıcı

Malezya'da katılım sigortası uygulaması geleneksel sigortanın caizliği konusundaki tartışmaların bir sonucu olarak başlamıştır. Ancak bu konudaki tartışmaların bir karara bağlanıp bu karara yönelik uygulamaya geçilmesi uzun bir süre almıştır. Buna rağmen

Malezya tıpkı İslami Bankacılık sektöründe olduğu gibi tekafül sektöründe de öncü olmuş ülkelerden birisidir. Nitekim konvansiyonel sigortanın caizliği konusundaki tartışmalar hakkında ilk olarak 1972 yılında “Malaysian National Fatwa Committee” (Malezya Ulusal Fetva Komitesi) tarafından düzenlenen toplantıda bir karara varılmıştır. Verilen kararda konvansiyonel sigortanın garar (bilinmezlik), meysir (kumar) ve ribâ (fâiz) gibi unsurlar içerdiği düşüncesiyle şeri açıdan geçersiz bir akit olduğu hükmü verilmiştir. Bu kararın ardından 1982 yılında Malezya hükümeti geleneksel sigortanın İslami açıdan sakıncalarının araştırılması ve İslam dini esaslarına uygun bir alternatif sigorta sistemi için çalışmalar yapmak üzere özel bir komisyon görevlendirmiştir (Sürücü, 2018). 1984 yılında ise Malezya tekafül kanunu çıkarılmış ve bu kanunla birlikte en büyük ortağının Bank Islam Malaysia olduğu ülkenin ilk tekafül şirketi Syarikat Takaful Malaysia kurulmuştur (Güçlü & Kılıç, 2019). 500 milyon RM kayıtlı sermaye ve 262 milyon RM ödenmiş sermaye ile kurulan bu şirket 1996 yılında Kuala Lumpur Borsasında listelenmiştir (Sürücü, 2018). Şirket sermayesi 31 Aralık 2021 itibarıyla 830.433.122 adi hisse ve Grup düzeyinde 12,7 milyar RM olan toplam varlıklardan oluşan 230,5 milyon RM'dir (Takafulmalaysia).

3.3.1.4. 1984 Malezya Tekâfül Kanunu (Malaysia Takaful Act 1984)

1984 Malezya Tekâfül Kanunu kaldırılmış bir kanun olduğundan dolayı kanunla ilgili detaylara girmeden genel olarak bahsedilmesi çalışmanın amacı açısından daha uygundur. Kanunun amacı “Malezya’daki tekâfül ticari faaliyetlerini düzenlemek, tekâfül ile ilgili ve bağlantılı diğer amaçlar için yasal ihtiyacı karşılamak üzere bir kanundur” ifadesiyle belirtilmiştir. Kanun katılım sigortasını “Kardeşlik, dayanışma, karşılıklı mali yardım ve yardımı esas alan, ihtiyaç halinde karşılıklı yardıma katılmayı kabul eden katılımcıların bu amaçla katkıda bulunmayı kabul ettikleri bir plandır” şeklinde tanımlamaktadır. Genel olarak bakıldığında kanun katılım sigortası faaliyetleri için şartlar, kayıt, danışma kurullarının kurulması, sermaye gereklilikleri, iflas gibi konular içermek ve bu konudaki faaliyetlerde İslam esaslarına uygunluk şartı getirmektedir (Sürücü, 2018).

2007 yılında yürürlüğe giren tekafül değişiklik kanunu ile yapılan değişiklikler de dahil olmak üzere toplamda 69 maddeden oluşan 1984 tekafül kanunu bazı maddeleri özetle şöyledir:

- 15. madde de kayıt olan her operatör için tekâfül sertifikalarının tutulduğu bir kayıt veri tabanı tutmasını ve Malezya'daki ana iş yerini bu kayıt üzerinden yürütmesini şart koşar.
- Tekâfül faaliyetlerinin şartlarının sıralandığı Madde 4'e ilgili tekâfül derneğinin bir üyesi olma şartı eklenmiştir.
- Tescil ettiriciler olarak nitelendirilen, Tekâfül Operatörü, Tekâfül Acentesi, Tekâfül Brokeri, Tekâfül Uyarlayıcı ve/veya bunların üye oldukları ilgili dernekler tekâfül işleriyle ilgili, "Malezya Merkez Bankası Kanunu 1958" Madde 16B (1)'de belirtilerek kurulmuş kısa adı SAC olan Şeriat Danışma Kurulu'na ("Shariah Advisory Council") başvurmalıdırlar.¹³
- Madde 49'da bir seneden fazla tekâfül işlemlerini yürütmemesi durumunda sertifika sahibinin işletme yetkisinin sonlandırılabilceği belirtilmiştir.
- Kanun hükümlerini düzenleme, görüş bildirme ve yönerge çıkarmak için genel yetkili, Madde 54'te belirtildiği üzere genel müdür yetkisine haiz Merkez Bankası Başkanı ve ilgili Bakan olarak belirtilmiştir (Şahin, 2019).
- Madde 8 de genel müdürün kurulan şirketin tamamen İslam esaslarına uygun çalışacağından emin olmadan lisans vermeyeceği belirtilmiştir.
- Madde 11 (1) a bendinde şirketin işlemlerinde İslami usullere aykırılık tespit edildiğinde şirketin lisansının iptal edileceği bildirilmiştir (Yalçın, 2004).

3.3.1.5. 1993 Yılı İslami Finans Düzenlemeleri

1989 yılında Bankacılık ve Finans Kurumları Kanunu (BAFIA 1989) çıkarılmıştır. Bu kanun İslami finansla ilgili herhangi bir düzenleme içermemektedir ancak 1993 yılında bu kanunda yapılan düzenleme İslami finansı doğrudan ilgilendirmektedir. Yapılan düzenleme ile geleneksel bankalara İslami finans penceresi açma izni verilmiştir (Yılmaz & Şencal, 2022). İslami finans ürün ve hizmetlerini tüm geleneksel bankaların da sunabilmeleri için yapılan bu düzenleme BNM tarafından "İslami Bankacılık Pencere Planı" (SPTF-Skim Perbankan Tanpa Faedah) olarak tanıtılmıştır. Bu plan ile Geleneksel bankaların da İslami finans ürün ve hizmetlerini sunma fırsatını yakalamasıyla Malezya'da faizli ve faizsiz araçların

¹³ Broker: ilgili işlemlerin tarafları arasında aracı niteliği taşıyan, başta emlak anlaşmaları olmak üzere birçok ticari işlemi de kolaylaştıran kişilerdir.

sunulabildiği ikili mevduat bankacılığı başlamış böylece BIMB bankası bu alanda tek olma özelliğini kaybederek geleneksel bankalarla rekabet ortamı oluşmuştur. Bu rekabet ortamı sektöre olumlu yansımış ve 1993 yılında aktifler 2,001 Milyon RM'den 4,885 Milyon RM'ye çıkarak %143'lük bir artış yaşanmıştır. 1993 yılındaki bir diğer önemli gelişme de ilk İslami yatırım fonunun oluşturulmasıdır. Arap-Malezya Menkul Kıymetleri tarafından oluşturulan "Tabung Ittikal" 1993'te kurulmuştur. Bir diğer önemli gelişme de tekaful sektöründe yaşanmıştır. Ülkedeki tek tekaful şirketi olan Syarikat Tekafül Malaysia Berhad 1994 yılında MNI Takafül'ün kurulmasıyla bu özelliğini kaybetmiş ve rekabet ortamına girmiştir. MNI Takafül daha sonra isim değiştirmiş ve Takaful Nasional ismini almıştır. Maybank tarafından satın alınan Takaful Nasional günümüzde Etika Tekafül & Etika Sigorta adıyla faaliyetine devam etmektedir (Sürücü, 2018). Etika Sigorta Türkiye'de de aktif olarak bulunmaktadır.

1993 yılında yaşanan diğer bir gelişme de Menkul Kıymetler Komisyonu olan SC'nin kurulmasıdır. Malezya'da daha önce sermaye piyasasının düzenlenmesi açısından doğrudan ilgili bir kurumun olmaması SC'nin kuruluşunu önemli kılmaktadır. Malezya sermaye piyasasının düzenlenmesi ve denetlenmesi sorumluluğu 1993 yılından önce Maliye Bakanlığı'na aitken, SC'nin kurulmasıyla bu sorumluluk SC'ye aktarılmıştır (Allaham, 2018).

3.3.1.6. Şeriat Danışma Konseyi (SAC)

1997 yılının Mayıs ayında SC için sermaye piyasası alanında ve BNM için bankacılık ve tekaful alanlarında referans ve danışman olmak üzere İslami Finans alanında uzman bağımsız kişilerden oluşan bir Şeriat Danışma Konseyi (Shariah Advisory Council - SAC) kurulmuş ve İslami finans şirketlerinde Şeriat kurullarının oluşturulması da zorunlu kılınmıştır (Nahar, 2021). Aynı zamanda SAC tüm İslami bankacılık ve tekaful ürünlerinin İslami usullere uyumluluğunu sağlamakla sorumlu tutulmuştur (Sürücü, 2018). SAC'ın bir diğer önemi de İslami finans ile ilgili yargılamalarda mahkeme heyeti SAC'ın fetvalarına bakması ve bu yönde karar vermesidir. SAC'ın fetvası bulunmayan konularda ise görüş talep etmektedir. SAC'ın kararları İslami finans kurumları ve mahkemeler için bağlayıcıdır. Bu kuruldaki üyelerin ataması devlet başkanı tarafından finanstan sorumlu bakanın tavsiyeleri üzerine yapılmaktadır. Üyelerin maaşları BNM tarafından belirlenir ve ödenirken aynı zamanda kurulun işlemlerini takip etmek ve düzenlemek için gerekli gerekli sekreterlik

bölümü de BNM bünyesinde. Diğer İslami finans kuruluşları içerisinde kurulan şariat danışma kurulu tarafından verilen kararlar SAC'ın kararlarıyla çelişiyorsa o kurulun kararı geçersiz kabul edilir ve kurulun bu konuda ısrarı devam ederse BNM'nin cezai yaptırım yetkisi vardır (Yılmaz & Şencal, 2022).

İslami finans kuruluşlarının şariat danışma kurulları SAC'ın kararları ve fetvalarını dikkate alarak kendi kuruluşlarının iş tanımı ve işleyiş akışlarını oluşturmaları gerekmektedir. Bu kurullar için yerine getirilmesi gereken bazı şartlar şunlardır:

- Bu kurullar en az beş üyeden oluşmalı.
- Ayda en az iki defa toplanmalıdır ve üyelerin toplantıların en az %75'ine katılma zorunluluğu vardır.
- Üyeler yönetim kurulu tarafından atanır ve atamadan sonraki 60 gün içerisinde BNM'ye bildirilmek suretiyle BNM tarafından onaylanması gerekmektedir.
- Danışma kurulu üyeleri tarafsız, bağımsız ve Müslüman olması gerekmektedir.
- Üye olarak atanacak kişilerin iflas veya yüz kızartıcı suçlar sebebiyle haklarında kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulunmaması ve bir yıldan uzun hapis cezası almamış olmaları gerekmektedir.
- İslam hukuku veya fıkıh alanında lisans derecesine sahip olmalıdırlar.
- Arapça bilmeli, Malayca ve İngilizce anlayabilmelidirler.
- İslam hukuku ve fıkıh alanındaki üyelerin yanında kurulun çoğunluğunu oluşturmamak şartıyla finans ve hukuk alanından üyeler de atanabilir (Yılmaz & Şencal, 2022).

3.3.1.7. Malezya Tekafül Derneği (MTA)'nin kurulması

2002 yılında 1984 Tekafül Yasasına bağlı kalınarak öz düzenlemeyi geliştirmek ve sektöre katkıda bulunmak amacıyla Malezya Tekafül Derneği (MTA) kurulmuştur. Bu derneğin kurulmasındaki önemli bir detay da ilgili kanunda sonradan yapılan bir düzenleme sonucu tekafül şirketlerinin bu alanda bir dernek üyeliğinin zorunlu olmasıdır. MTA'nın genel amaç ve faaliyet alanları şunlardır:

- İlgili kanunlar dahilinde tutarlı yöntemlerle MTA'ya kayıtlı veya bağlı üyelerin ilgilerini çekmek.
- Etkili bir tekafül yapısı oluşturmak.

- Üyelere tavsiyelerde bulunmak.
- Üyeleri etkileyen olaylar, beyan ve düşüncüler üzerine üyelerin bu konularda görüşlerini almak.
- Çeşitli ittifaklar kurarak alanındaki benzer yerel ve küresel kuruluşlarla iş birliği yapmak (Sürücü, 2018).

Tablo 6. MTA'ya üye şirketler

Numara	İsim
1	AIA PUBLIC Takaful Bhd.
2	AmMetLife Takaful Berhad
3	Etiqa Family Takaful Berhad
4	Etiqa General Takaful Berhad
5	FWD Takaful Berhad
6	Great Eastern Takaful Berhad
7	Hong Leong MSIG Takaful Berhad
8	Malaysian Re
9	Munich Re Retakaful
10	Prudential BSN Takaful Berhad
11	Sun Life Malaysia Takaful Berhad
12	Swiss Re Retakaful
13	Syarikat Takaful Malaysia Keluarga Berhad
14	Syarikat Takaful Malaysia Am Berhad
15	Takaful Ikhlas Family Berhad
16	Takaful Ikhlas General Berhad
17	Zurich Takaful Malaysia Berhad
18	Zurich General Takaful Malaysia Berhad

Kaynak: www.malaysiantakaful.com.my

Günümüzde Malezya Tekafül Derneğine üye 18 aktif şirket bulunmaktadır.

3.3.1.8. IFSA 2013 İslâmî Finansal Hizmetler Kanunu

22 Mart 2013'de Resmi Gazete'de IFSA kısa adıyla yayınlanan İslami Finansal Hizmetler Kanunu 2013 yürürlüğe girmesiyle birlikte 1983 İslâmî Bankacılık Kanunu ve 1984 Malezya tekafül kanunun yerini almıştır. Kanunun son kısmındaki madde 282'de 1983 İslâmî Bankacılık Kanunu ve 1984 Malezya tekafül kanunun ilga edildiği bildirilmiştir. Kanunun 2. maddesinde kullanılan terimlere dair açıklamaların yer aldığı yaklaşık on beş sayfa ve çok detaylı bir açıklamalar listesi sunulmaktadır. Malezya kanunlarında 759. Kanun olarak yer

alan 18 kısma ayrılmış 291 kanun maddesi ve 16 ek bölümden oluşan 187 sayfalık IFSA 2013 kanununun tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“İslâmî finansal kurumları, ödeme sistemlerini ve diğer ilgili varlıkları düzenleme ve denetleme ihtiyacını karşılamak üzere; finansal istikrarı ve Şeriatla ve diğer ilişkili, sonuçsal ya da olası konularda uyumluluğu desteklemek için İslâmî para piyasası ve İslâmî döviz piyasası gözetimi yapmak üzere bir Kanundur” (BNM, Islamic Financial Services Act 2013)

IFSA 2013 Kanununun hedefleri ve içerdiği yeni hukuki düzenlemelerin konuları şöyledir:

- Finansal kuruluşları düzenlemede ve denetlemede daha entegre bir yaklaşım ortaya koymak.
- Düzenleme ve denetlemede kapsamlı ve Şeriat uyumlu bir yasal çerçeve sunmak.
- Para piyasası, döviz piyasası ve ödeme sistemlerinin etkili çalışmalarını sağlamak.
- Finansal ürün ve hizmetlerde tüketici korumasını güçlendirmek.
- SAC’ın verdiği hükümlerle uyumlu olmak “Şeriat ile uyumlu olmak” hususunda belirleyicidir.
- Şeriat açısından uygunsuzluk içeren durumları raporlama, İslâmî finansal kuruluşlar için zorunludur.
- BNM (Malezya Merkez Bankası) uygunsuzluklarda düzeltme planını değerlendirmek üzere yetkilendirilmiştir.
- Uygunsuzluklara yönelik kapsamlı uygulatma araçları desteklenmektedir (Şahin, 2019).

3.3.1.8.1. IFSA 2013’ün Tekafül Bazlı İncelenmesi

IFSA 2013 Kanunu incelendiğinde kanundaki Tekafül ile ilgili düzenlemeler ayrı bir başlıkta ele alınmamış onun yerine düzenlemenin içeriği kapsamında ilgili başlıkların altında konularına göre konumlandırıldığı görülmektedir. Bu husus dikkatinde kanun incelendiğinde kanunda tekafül ile ilgili maddelerin içerikleri şöyledir:

- 5. madde tekâfûlün ticari faaliyetlerinin sınıflandırılması ile ilgilidir. Madde lisanslı tekâfûl operatörlerinin ya genel tekâfûl ya da aile tekâfülü olarak ayrı ayrı ticari

faaliyet yürütmeleri gerektiğini belirtmektedir. Retekafül şirketleri bu maddede kapsam dışı tutulmuştur.¹⁴

- 30. madde lisans sahibi bir (tüzel) kişi veya finansal kuruluşun şeriat komitesi oluşturma zorunluluğunu belirtmektedir.
- 31. madde “Şeriat Danışma Konseyi (SAC)” başlığı altında değindiğimiz şeriat danışma kurulu atama şartlarından bahsetmektedir.
- 34. madde üyeliği sonlandırılan komite üyelerini BNM’ye bildirme zorunluluğunu ihtiva etmektedir.
- 37. maddenin 1. fıkrasında BNM’nin bir kurumdan, uygun göreceği herhangi bir kişinin, kurum tarafından şeriata uygunluk denetimi yapması için görevlendirilmesini isteyebileceği belirtilmiştir.

37. maddenin 2. fıkrasında 1 inci fıkraya göre atanan kişi, Bankanın belirleyeceği görev ve görevleri üstleneceği ve bu bölüm uyarınca yapılan denetim hakkında Bankaya rapor vereceği belirtilmiştir.

37. maddenin 3. fıkrasında Birinci fıkraya göre atanan kişinin, bu bölüm kapsamında şeriata uygunluk denetimine ilişkin ücret ve giderlerinin kurum tarafından karşılanacağı belirtilmiştir.

37. maddenin 4. fıkrasında 1 inci fıkraya göre atanan kişi, bu bölüm kapsamında şeriata uygunluk denetimi sonucunda BNM’ye bildirilen hususlarda, kişi ile kurum arasındaki sır saklama yükümlülüğünün ihlalden sorumlu olmadığı belirtilmiştir.

- 81. madde, denetçiyi kanun ve yönetmeliklere uygunsuzluk, eksik veya hatalı işlem, dolandırıcılık, güvenlik ihlali gibi durumları anında bankaya bildirmekle yükümlü tutmaktadır.
- 83. madde her lisanslı tekâfül operatörü için sigorta uzmanı atama yükümlülüğü ve bu konudaki şartlar ile atamada bankanın onayının alınmasını şarta bağlar.
- 104. madde BNM’nin izni olmadan herhangi bir kişinin lisanslı bir şirketin hisseleri üzerinde %10’dan fazla hisse sahibi olamaz şeklinde bir sınırlama getirmiştir.

¹⁴ Retekafül: tekafül sigortacılığı ile toplanan risklerin daha büyük şirketlerle paylaşarak riskin dağıtılması mantığına dayanmaktadır. Bu açıdan, reasürans yani sigortanın sigorta edilmesi mantığına çok benzemektedir (Retekafül nedir ?).

- 119. madde tekâfül şirketinin başka bir şirkete transfer işlemleri sırasında BNM'nin onayı olmadan hiçbir tekâfül operatörünün hiçbir kimse için herhangi bir varlıktan ödeme çıkaramayacağını belirtmektedir.
- 122. madde finansal holding şirketi olmak isteyen herhangi bir şirket için toplam hisselerinin %50'den fazlasının bir lisanslı kişide bulunması holding şirketi olmak için BNM'den onay almak üzere başvuruda bulunması gerekmektedir.
- 137. madde herhangi bir İslami danışma kurulu ya da kurul üyesi için aldığı ödemeyi farklı bir hesapta tutmasını şart koşturmuştur.
- 139. Madde Malezya dışındaki tekâfül işlemleri için BNM'den onay alınmadan hiçbir sözleşme yapılamayacağı belirtilmiştir.
- 213. madde tasfiye işlemi için başvuran lisanslı bir şirket için başvuru tarihinden itibaren lisansının iptal edilmesiyle ilgili detaylara yer vermektedir.
- 214. madde tasfiye işlemlerinde eksik doküman vb. sebeple tasfiye memuru zorlayıcı borç kanıtı istediğinde borçluyu zora sokacak durumlar için uygun diğer deliller üzerine işlem yapıp bazı şartlar üzerine borç için feragat işlemleri yapılabileceğini bildirmektedir.
- 215. madde lisanslı bir şirket için tasfiye işlemlerinin sürmesi durumunda ilgili şirketin hiçbir yetkilisinin tekâfül sertifikaları düzenleyemeyeceği belirtilmiştir.
- 218. maddede lisanslı bir tekâfül operatörünün tasfiyesi durumunda varlıklar ve borçlarla ilgili ödemede öncelik sırasını bildirmektedir
- 285. madde İlga edilen Tekâfül Kanunu'nun 16. maddesinde geçen oluşturulmuş tekâfül fonlarıyla ilgili söz konusu maddeye göre kurulmuş olmalarına istinaden yeni IFSA Kanunu'nun 90. maddesine tabi olarak aynen devam edeceğini belirtmektedir (BNM, Islamic Financial Services Act 2013).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE TEKAFÜL SİGORTASI

4.1. İslami Finans Açısından İlk Denemeler

1863 yılında günümüzde Sırbistan sınırlarında yer alan Pirot kasabasında ziraat ile uğraşan kişilere nispeten daha az faizle finansman sağlamak amacıyla bir teşkilat kurulmuştur. Kurulan bu teşkilat 1867 yılında çıkartılan özel bir mevzuat ile Memleket Sandığı ismiyle Osmanlının her yerine yayılmıştır. Yararlı sandık ismiyle kurulan bu tarz sandıkların işletilmesindeki ve kontrolündeki çeşitli sorunlar nedeniyle 27 Ağustos 1888 bu sandıklar kaldırılmış ve onun yerine Ziraat Bankası Nizamnamesi çıkartılmış ve bu kapsamda bir nevi memleket sandığının yerini alan Ziraat Bankası kurulmuştur. Faizli sistemle çalışan bir banka olan ziraat bankasının tarihine bakıldığında sadece Türkiye'deki değil aynı zamanda dünyadaki ilk faizsiz finans faaliyeti açısından önem arz eden bir detaya sahip olduğu görülmektedir. Bu detay 1914 yılındaki Ziraat Bankası kanunundaki bir hususla ilgilidir. Kanunun ikinci faslının 12. Maddesinde geçen ifadeye göre eğer hesabı olanlar tarafından talep edilirse devr-i şer'i kaidesi ile işlem yapılabileceği bildirilmektedir. Bu ifadeye göre bir hesap sahibi parasının İslam hukukuna göre işletilmesini talep edebileceği anlaşılmaktadır. Nitekim 29 Kasım 1915 tarihli Meclis-i Âyan oturumunda Ziraat Bankası genel müdürü Şevket Bey bir açıklamasında bu hususa ilgili devr-i şer'inin İslâm hukukundaki bir uygulama olduğunu ve İslâm dinine göre faizin haram sayılmasından dolayı bazı kimselerin arzu ettikleri halde haram korkusuyla bankaya mevduat yatırmaktan çekindiklerini, bu usul uygulanır ise bu gibi kimselerin bankaya para yatırabileceklerini belirtmiştir. 1916 tarihli Ziraat Bankası Kanunu Meclis-i Mebusan meclis zabıtlarında da bu madde aynı şekilde onaylanmıştır. Bu maddenin günümüzdeki konvansiyonel bankaların İslami bölümlerine benzer bir uygulama olduğu düşünüldüğünde Ziraat Bankası doğrudan

banka ismiyle kurulan ilk milli banka olmasının yanı sıra 1914 tarihinde dünyada İslami usulleri resmî olarak ilk kez uygulayan banka olarak da tarihe geçmiştir (Atar, Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye’de İslâmi Bankacılığın Genel Durumu, 2017).

Dünyada ilk olma özelliğini barındıran bir başka banka ise Adapazarı İslâm Ticaret Bankası’dır. Kuruluş gayesi sadece bir ticari girişimden ibaret olmayıp Müslüman yerli halkın Adapazarı’nda kurulan yabancı sermayeli Osmanlı Bankası şubesinden kredi temin edememesi neticesinde bir ihtiyaç görülerek kurulan Adapazarı İslam Ticaret bankası dünyada isminde İslam geçen ilk banka olma özelliğinin yanı sıra Türk tarihinin ilk özel yerli bankası olma özelliğine de sahiptir (Yılmaz & Bağış, 2020). Kuruluş adı Hacı Âdem Beyzade İbrahim Sipahizâde Hamid ve Şürekası Adapazarı İslâm Ticaret Bankası olan bu banka, 1919 yılında Adapazarı İslâm Ticaret Bankası Osmanlı Anonim Şirketi olarak isim değiştirmiş ve anonim şirket olmuştur. Her ne kadar bir İslam bankası olarak kurulmuş olsa da zamanla konvansiyonel bir bankaya dönüşmüş, 1937 yılında ise Türk Ticaret Bankası Anonim Şirketi ismini alan banka 1997 yılında TMSF’ye (Türkiye Mevduat Sigorta Fonu) devrolmuş ve faaliyetlerine son vermiştir (Atar, 2017).

Sanayi sektörüne fon sağlamak ve tasarruflarını faizsiz bir şekilde değerlendirmek isteyen kişi ve kurumlara hizmet vermek amacı ile 17.4.1975 tarih ve 1877 sayılı yetki kanununa dayanarak kurulan DESİYAB’da (Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası) Türkiye’de kurulan ilk faizsiz bankalardan olmuştur (Yılmaz E. , 2021). Bankanın yetkili kanunda da belirtilen faaliyet kapsamı şöyledir:

- Sanayi yatırımlarını ve işletmelerini finanse etmek.
- Yatırım teşebbüslerine teknik yardımda bulunmak.
- Yatırımcı ve işletmeciler teşebbüslerin kurulmasına öncülük etmek ve sermayelerine iştirak etmek.
- Kaynakları uzun vadeli kalkınma planı ve yıllık programlarının hedefine ve toplum yararına uygun yatırımlara yöneltmek.
- Gelişmişlik farklarını azaltıcı faaliyetlerde bulunmak.
- Halkın kalkınma gayretlerini desteklemek.
- Tasarrufu teşvik etmek ve fon sağlamak.
- Pasif durumda bulunan tasarrufları ekonomiye kazandırmak.
- Kurulacak bankanın teşkilât ve çalışma esaslarını tespit etmek (Çürük, 2013).

1978 yılında bankanın yönetim kuruluna bankanın faizli veya faizsiz olarak çalışması konusunda tercih hakkının verilmesi ile 1978 yılında alınan kararla banka artık faizli olarak çalışmaya başlamış ve banka faizsiz bankacılık üzerine başarısız bir deneme olarak nitelendirilmiştir (Sürücü, 2018).

4.2. Katılım Bankacılığı Gelişimi

Türkiye’de İslami finansın gelişimi doğal olarak katılım bankacılığı hakkında çıkarılan mevzuat ve bu mevzuatın zamanla düzenlenmesi ve genişletilmesiyle paralel olarak ilerlemiştir. Bundan dolayı her ne kadar tamamını incelemek mümkün olmasa da bu alanda yapılmış düzenlemeleri listelemek ve kronolojik olarak sektör açısından en önemlilerini açıklayarak ilerlemenin daha faydalı olacağı görüşünderiz.

Tablo 7. Katılım Bankaları Hakkında Kuruluşlarından Günümüze Kadar Yürürlüğe Konulan Mevzuat Dizini

Yıl	Düzenleme
1983	Özel Finans Kurumları (ÖFK) Kurulması Hakkında 83/7506 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
1984	ÖFK Kurulması Hakkında 83/7506 Sayılı Karara İlişkin Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Tebliği
1984	ÖFK Kurulması Hakkındaki 83/7506 Sayılı Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair 84/7833 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
1984	T.C. Merkez Bankası 1 No.lu Tebliği
1985	ÖFK Kurulması Hakkındaki 83/7506 Sayılı Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair 85/10129 Sayılı Bakanlar Kurul Kararı
1991	ÖFK Kurulması Hakkındaki 83/7506 Sayılı Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair 91/2130 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
1992	T.C. Merkez Bankası 2 No.lu Tebliği
1994	ÖFK Kurulması Hakkındaki 83/7506 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 93/5104 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
1994	T.C. Merkez Bankası 3 No.lu Tebliği
1995	T.C. Merkez Bankası 4 No.lu Tebliği
1997	ÖFK’nın Şube Açma Esaslarına İlişkin Hazine Müsteşarlığı Tebliği

1997	Hazine Müsteşarlığının, ÖFK'nın Kurulması Hakkındaki 83/7506 Sayılı Kararnameye İlişkin Sermaye Tabanı/Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Gayrinakdi Yükümlülükler Standart Rasyosu Tebliği
1997	25/02/1984 tarih ve 18323 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Hazine Müsteşarlığı Tebliği
1997	T.C. Merkez Bankası 5 No.lu Tebliği
1998	ÖFK'nın Şube Açma Esaslarına İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Hazine Müsteşarlığı Tebliği
1998	T.C. Merkez Bankası 6 No.lu Tebliği
1998	ÖFK Kurulması Hakkında 83/7506 Sayılı Kararname Eki Karara İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Hazine Müsteşarlığı Tebliği
1998	T.C. Merkez Bankası 7 No.lu Tebliği
1998	ÖFK Kurulması Hakkındaki 83/7506 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 98/12065 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
1999	T.C. Merkez Bankası 8 No.lu Tebliği
1999	ÖFK'nın Kurulması Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 99/13621 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
1999	4389 Sayılı Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 4491 Sayılı Kanun
2000	T.C. Merkez Bankası 9 No.lu Tebliği
2001	4389 Sayılı Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 4672 Sayılı Kanun
2001	ÖFK'nın Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik
2001	Özel Finans Kurumları Birliği Statüsü
2002	ÖFK'nın Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
2002	Özel Finans Kurumları Özel Cari ve Katılma Hesapları Güvence Fonu Yönetmeliği
2002	ÖFK'nın Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
2003	Özel Finans Kurumları Özel Cari ve Katılma Hesapları Güvence Fonu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik
2004	ÖFK'nın Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte

	Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
2004	ÖFK'nın Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
2005	5411 Sayılı Bankacılık Kanunu
2006	Türkiye Katılım Bankaları Birliği Statüsü
2007	Katılım Bankalarının Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ (THP Tebliği)
2007	Mevduat Ve Katılım Fonlarının Vadeleri Ve Türleri Hakkında Tebliğ
2011	Türkiye Katılım Bankaları Birliği Etik Komisyonunun Oluşumu, Görev, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Düzenleme
2015	Faizsiz Finans Koordinasyon Kurulu Hakkında Başbakanlık Genelgesi
2015	Türkiye Katılım Bankalar Birliği Üyesi Bankaların İlan ve Reklam Yaparken Uymakla Yükümlü Oldukları İlkeler ve Koşullar
2017	Katılım Bankalarının Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ
2017	Türkiye Katılım Bankalar Birliği Bankalara Yapılan Bireysel Başvurulara İlişkin Usul ve Esaslar
2018	Türkiye Katılım Bankaları Birliği Danışma Kurulunun Oluşumu, Görev, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ
2018	Türkiye Katılım Bankaları Birliği Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında İç Yönerge
2019	Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartlarına Uyuma İlişkin Tebliğ
2021	Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartları Kapsamında Müşterilerin ve Kamuoyunun Bilgilendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ

Kaynak: Türkiye Katılım Bankaları Birliği

Türkiye’de katılım bankalarının kurulmasının önünü açan düzenleme olarak nitelendirebileceğimiz 1983 tarih ve 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu kararı kapsamında TCMB, Hazine Müsteşarlığı ve ilgili diğer kurumların düzenlemeleriyle o dönem ÖFK (Özel finans kurumları) olarak bahsedilen katılım bankalarının hukuki açıdan temelleri atılmıştır (Güçlü & Kılıç, 2019). İlgili karar kapsamında Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı çıkardığı 25.02.1984 tarihli Tebliği ve TCMB’nin belirlediği kurallar çerçevesinde özel finans kurumları faaliyet göstermeye başlamış. Çıkarılan kararname

sonucunda özel finans kurumlarına ilişkin düzenleme ve denetleme yetkisi Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Merkez Bankasına verilmiştir. Bu gelişmeler her ne kadar katılım bankacılığının kurulmasının önünü açmış olsa da o dönem için bazı zorlukların bulunduğunu unutmamak gerekir. Örneğin bu kurumların reklamlarında İslam ve şeriat kelimelerini kullanmaları yasaklanmıştır (Yılmaz & Bağış, 2020).

Bakanlar Kurulunun 16.12.1983 tarihli 83/7506 sayılı 17 maddelik kararnamesinin 15. maddesinde ilgili konularda düzenleme yapma yetkisi Başbakanlıkta olduğu belirtilmiş buna istinaden Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ilgili kararnamenin eki olarak özel finans kurumlarının kurulması hakkında bir tebliğ yayınlamıştır. İlgili tebliğ ve tebliğin ithafta bulunduğu kararname kapsamında özel finans kurumlarının kuruluşundaki bazı şartları şunlardır:

- Özel finans kurumlarının anonim ortaklık şeklinde kurulması zorunludur.
- Kurucuların daha önce yüz kızartıcı suçtan mahkum olmuş olmaması ve müflis olmaması gerekmektedir.¹⁵
- Sunulan sermaye şartı Türk Ticaret Kanunundan farklı olarak ödenmiş sermaye şeklinde belirtilmiş ve asgari sermayenin 5 Milyar TL olduğu belirtilmiştir.
- Ödenmiş sermaye şartının en az ¼'ü anında kalan kısmı ise 6 ay içerisinde nakit olarak ödenmesi zorunlu tutulmuştur.
- Merkez şube hariç açılacak her şube için ayrıca müsteşarlık tarafından belirlenecek miktarda sermaye ayrılması da zorunludur.
- Yabancı ortakların sahip oldukları ortaklık payınca gerekli olan sermayelerini nakit olarak Türkiye'ye getirmeleri zorunludur.
- Kuruluş izni için kurumlar ilk olarak Merkez Bankasına başvuracaklar ardından müsteşarlık teklifiyle Bakanlar Kurulu kararınca kurulacaklardır.
- Kurumun hisse senetleri nama yazılı olarak çıkarılacak ve değeri 100.000 TL'den aşağı olmayacaktır.¹⁶
- Bu özel hükümler dışında ilgili konularda TTK'nın hükümleri uygulanacaktır (Aytaç, 2015).

¹⁵ Müflis: İflas etmiş, tüm parasını kaybetmiş kişi.

¹⁶ Nama yazılı hisse senedi: anonim ortaklık payını temsil etmek üzere çıkarılan ve belli bir kişinin adına düzenlenmiş, sahibinin adını da içeren kıymetli evrak.

Yapılan bu düzenlemeler neticesinde ilk olarak 1984 yılında Albaraka Türk Özel Finans Kurumu A.Ş. ve Faisal Finans Kurumu A.Ş. kurulmuş ve 1985 yılında faaliyete başlamışlardır. Devamında ise 1988 yılında Kuveyt Türk Evkaf Özel Finans Kurumu A.Ş., 1991 yılında Anadolu Finans Kurumu A.Ş. ve 1995 yılında da İhlas Finans Kurumu A.Ş. kurulmuştur (Çürük, 2013). Bu kuruluşlardan İhlas Finans, 2001 krizi sonrasında iflas ederek kapanmıştır. Faisal Finans ise 2001 yılında Ülker grubu tarafından satın alınarak ismi Family Finans olarak değiştirilmiş, 2005 yılında ise Family Finans ile Anadolu Finans birleşerek Türkiye Finans Katılım Bankası olarak faaliyetlerine tek bir çatı altında toplamışlardır (Döndüren, 2008).

1999 yılında Özel Finans Kurumlarının kurulmasının önünü açan tüm bu düzenlemeler 4389 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 23.06.1999 tarih ve 23734 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle 17.12.1999 tarih ve 4491 sayılı kanunla değişiklik yapılarak yürürlükten kaldırmıştır. Böylelikle uzun zamandır Kanun Hükmünde Kararname ile varlığını sürdüren Özel Finans Kurumları ilk yasal çerçevesine kavuşmuştur. Özel Finans Kurumları için 2 yıllık geçiş süreci tanımlanmış ve bu süreçte yürürlükten kaldırılan 16.12.1983 tarihli 83/7506 sayılı kararname ve ilgili düzenlemelerinin 4389 sayılı yürürlüğe giren yeni kanuna aykırı olmayan hükümlerinin aynı şekilde uygulanacağı belirtilmiştir. Geçiş sürecinin ardından özel finans kurumlarının faaliyetleri hakkındaki yönetmelik 20.09.2001 tarih ve 24529 sayı ile Resmi Gazete' de yayımlanmış ancak ÖFK'ların faaliyetlerinde önemli bir değişiklik meydana getirmemiştir. 2001 yılındaki bir diğer gelişme ise 4672 sayılı kanunla 4389 sayılı bankalar kanununa 20/6. maddesine eklenen fıkıyla ÖFK Birliği'nin kurulması olmuştur (Yılmaz & Bağış, 2020). 1999 yılındaki 4389 Sayılı Bankalar Kanununun getirdiği bir diğer yenilik ise bankacılık düzenlemesinde ve denetimindeki çoklu yapıyı kaldırarak, bankacılık sektöründe tek yetkili olacak olan bağımsız bir kurum kurma kararı alınmasıdır. Bu karar neticesinde BDDK (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu) kurulmuş ve 2000 yılı ağustos ayında faaliyetlerine başlamıştır (Sürücü, 2018).

2005 yılına kadar Özel Finans Kurumu adıyla hizmet veren bu faizsiz finans kurumlar 19.10.2005 tarih ve 5411 sayılı bankacılık kanunu ile "katılım bankaları" adını almışlardır. Bununla birlikte Özel Finans Kurumları Birliğinin adı da "Türkiye Katılım Bankaları Birliği" olarak değiştirilmiştir. İlgili kanun ile ayrıca katılım bankalarındaki tasarrufların 50 bin TL'ye kadar olan bölümünün güvence altına alınmış ve Katılım Bankaları Birliği

bünyesinde bulunan Güvence Fonu da TMSF'ye (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu) devredilmiştir. Daha sonra da ayrı bir düzenleme yapılmış ve katılım bankalarındaki tasarrufların 50 bin TL'ye kadar olan bölümüne verilen güvence de 100 bin TL'ye yükseltilmiştir (Atar, 2016).

Türkiye'de katılım bankacılığı açısından önemli olan gelişmelerden birisi de kamu katılım bankalarının kurulması olmuştur. 2015 yılında T.C. Hazinesi tarafından karşılanan 747 Milyon TL artırılmış sermayesiyle Ziraat Katılım kurulmuştur. 2016 yılında ise T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü ve çeşitli vakıflar tarafından ödenmiş 805 Milyon TL sermaye ile anonim şirket olarak Vakıf Katılım kurulmuştur (Yurttadur & Demirbaş, 2017).

Yukarıda anlatmış olduğumuz ve Türkiye'de İslami finansın başlangıcı ve gelişiminde başrol oyuncusu olarak nitelendirebileceğimiz katılım bankacılığı alanında yaşanan önemli gelişmeler tablo 8'de özet olarak verilmiştir.

Tablo 8. İslami Finans Alanında Yaşanan Önemli Gelişmeler

Yıl	Yaşanan Gelişme
1983	• Özel Finans Kurumları ile İlgili Bakanlar Kurulu Kararı
1985	• Al Baraka Türk ve Faisal Finans Kurumu'nun Kurulması
1995	• İhlas Finans Kurumu'nun Kurulması
1999	• ÖFK'ların Bankalar Kanunu Kapsamına Alınması
2000	• BDDK'nın Hizmete girmesi
2001	• Özel Finans Kurumları Birliği'nin Kurulması ve Faisal Finans Kurumu'nun İsmi Family Finans Olarak Değiştirilmesi
2005	• 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun Yayınlanması • ÖFK'ların isminin "Katılım Bankası" Olarak Değiştirilmesi • Özel Finans Kurumları Birliği'nin İsmi Türkiye Katılım Bankaları Birliği Olarak Değiştirilmesi • Katılım Bankaları Birliği bünyesinde bulunan Güvence Fonunun TMSF'ye devredilmesi • Faisal Finans ve Anadolu Finans'ın Türkiye Finans Katılım Bankası Adı Altında Birleşmeleri
2015	• Ziraat Katılım'ın Devlet Eliyle Kurulması
2016	• Vakıf Katılım'ın Kurulması
2019	• Türkiye Emlak Katılım Bankası üçüncü kamu katılım bankası olarak kurulması
2021	Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi bünyesinde Katılım Finans Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. TCMB bünyesinde Katılım Bankacılığı Müdürlüğü kurulmuştur. Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi (2021-2025) güncellenmiştir.

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

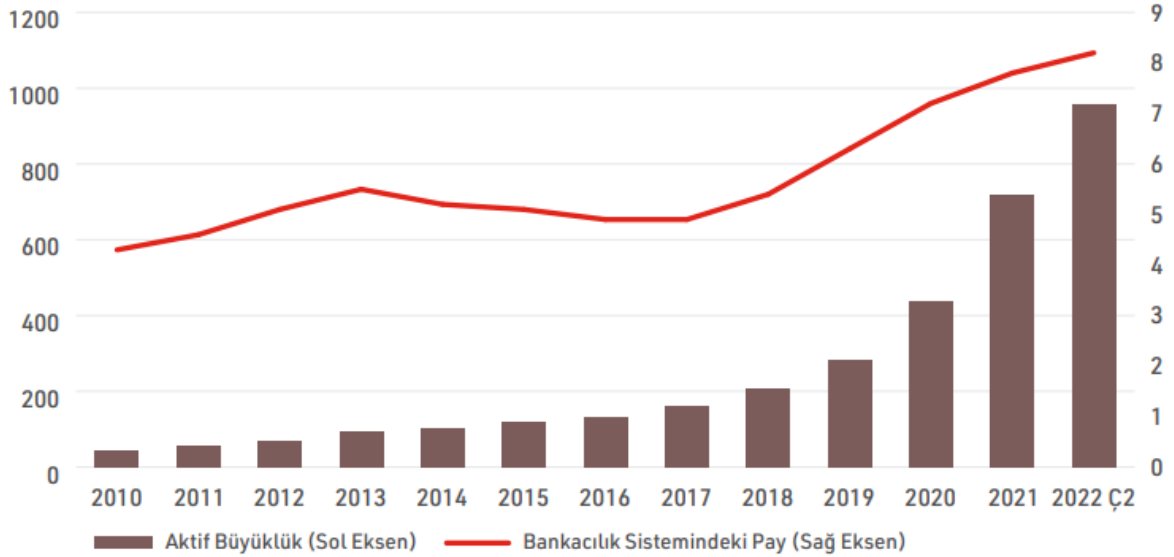
Türkiye'de günümüzdeki aktif katılım bankaları ise tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Türkiye’deki Aktif Katılım Bankaları

ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.
KUVEYT TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.
TÜRKİYE EMLAK KATILIM BANKASI A.Ş.
TÜRKİYE FİNANS KATILIM BANKASI A.Ş.
ZİRAAT KATILIM BANKASI A.Ş.
VAKIF KATILIM BANKASI A.Ş.

Kaynak: BDDK

Günümüzde üçü kamu, üçü de özel sermayeli olmak üzere altı adet katılım bankası faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşların Finans performansları geçmişten günümüze incelendiğinde bir husus dikkat çekmektedir. 2016 yılından sonra kamu katılım bankalarının kurulmasıyla katılım bankalarının büyüme hızı bankacılık sektörüne de oranla hızla artmaya başlamış ve yakalamış olduğu büyüme trendini halen devam ettirmektedir. Sektörde yaşanan bu gelişmelerden kamu katılım bankalarının kurulmasıyla katılım bankalarına olan güvenin artması ve İslami finans alanında devlet desteği düşüncesinin sektör açısından etkili olduğu önermesi çıkarılabilir. Katılım bankaları üzerinden İslami finansa olan güvenin artması katılım sigortacılığı açısından da ayrıca önemlidir.

Şekil 8. Katılım Bankaları Aktif Büyüklükleri (Milyar TL, Yüzde) **Kaynak:** T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi

2021 yılında katılım bankalarının aktif büyüklüğü bir önceki yıla göre %64,1 oranında artarak 717,3 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir (Katılım Finans Strateji Belgesi). 2012-2016 döneminde aktif büyüklüğüne göre katılım bankalarının bankacılık sistemi içindeki

payı azalmış olsa da 2016 yılı sonrasında kamu katılım bankalarının da devreye girmesiyle sektördeki yükseliş devam etmiştir.

4.3. Tekafül Verileri

Türkiye’de katılım sigortacılığının gelişimi katılım bankacılığının gelişimi ile bağlantılı olarak ilerlemiştir. Bu açıdan konuya bakıldığında katılım sigortacılığının gelişmek için katılım bankacılığı sektörünün kendini kanıtlamasını beklediğini söylemek süreci tanımlamak açısından yerinde bir benzetme olacaktır. Öyle ki bu durumu Türkiye’de tekafül uygulamalarının ve gerekli mevzuatın geç kalması nedenlerinden biri olarak gösterilmesi de mümkündür. Katılım bankacılığı ve katılım sigortası arasındaki bu bağlantının gerekçelerinden birisi de tekafül şirketlerinin önemli bölümünün katılım bankalarının yan kuruluşları olması ve katılım sigortalarının müşterilere ulaşmasında katılım bankalarının bir nevi dağıtım ağı görevini üstlenmesidir. Tekafül sektörünün Türkiye’deki geçmişi çok eskiye dayanmasa da faizsiz finans sektörünün gösterdiği gelişim paralelinde hızla gelişerek büyümeye devam ettiğini söyleyebiliriz (Öner, 2018).

Türkiye’de mevcut 12 adet katılım sigortası şirketi bulunmakta ve sigortacılık sektöründeki paylarını giderek artırmaya devam etmektedirler.

Tablo 10. Türkiye’deki Aktif Tekafül Şirketleri

Neova Sigorta AŞ
Bereket Sigorta AŞ
Bereket Emeklilik ve Hayat AŞ
Katılım Emeklilik ve Hayat AŞ
Bereket Katılım Sigorta AŞ
HDI Sigorta AŞ
Türkiye Sigorta AŞ
Bereket Katılım Hayat AŞ
Türkiye Hayat ve Emeklilik AŞ
Doğa Sigorta AŞ
Unico Sigorta AŞ
Groupama Hayat AŞ

Kaynak: Türkiye Sigortalar Birliği

Tablo 11. Şirket Bazlı Prim Üretimi ve Katılım Sektörü Pazar Payları

Sıra	Şirket Adı	Toplam Üretim 2020 Yılı (TL)	Pazar Payı	Toplam Üretim 2021 Yılı (TL)	Pazar Payı	Değişim
1	Neova Sigorta AŞ	1.899.270.816	%44,51	2.648.372.639	%48,43	%39,44
2	Bereket Sigorta AŞ	1.419.236.646	%33,26	2.080.840.319	%38,05	%46,62
3	Bereket Emeklilik ve Hayat AŞ	180.722.995	%4,24	303.231.347	%5,54	%67,79
4	Katılım Emeklilik ve Hayat AŞ	147.095.557	%3,45	166.247.714	%3,04	%13,02
5	Bereket Katılım Sigorta AŞ	29.017.598	%0,68	69.813.865	%1,28	%140,59
6	HDI Sigorta AŞ	37.593.020	%0,88	63.780.733	%1,17	%69,66
7	Türkiye Sigorta AŞ	67.131.611	%1,57	63.243.477	%1,16	-%5,79
8	Bereket Katılım Hayat AŞ	18.208.585	%0,43	38.063.272	%0,70	%109,04
9	Türkiye Hayat ve Emeklilik AŞ	69.440.532	%1,63	32.488.414	%0,59	-%53,21
10	Doğa Sigorta AŞ	394.403.936	%9,24	2.448.802	%0,04	-%99,38
11	Unico Sigorta AŞ	3.601.701	%0,08	193.418	%0,00	-%94,63
12	Groupama Hayat AŞ	1.590.636	%0,04	137.841	%0,00 -	-%91,33
	Sektör Toplamı	4.267.313.631		5.468.861.839		%28,16

Kaynak: Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Sektör Raporu, 2021

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere katılım sigortacılığı sektörünün prim üretiminin yaklaşık %92'si sektördeki ilk 3 şirket olan Neova Sigorta A.Ş., Bereket Sigorta A.Ş. ve Bereket Emeklilik ve Hayat A.Ş. tarafından üretilmektedir. Tablodaki diğer bir önemli gösterge ise 2021 yılı sonunda katılım sigortacılığı toplam prim üretimi bir önceki yıla göre %28,1 oranında artış göstermiş ve 4,26 Milyar TL'den 5,46 Milyar TL'ye yükselmiştir. Ayrıca katılım sigortacılığının tüm sigorta sektöründe yaklaşık %5,2 oranında bir pazar payı elde ettiği de bilinmektedir.

Tablo 12. Yıllara Göre Katılım Sigortacılığı Prim Üretimi ve Büyüme Oranları

Yıllar	Tüm Sektör Yazılan Prim Üretimi (TL)	Bir Önceki Yıla Göre Büyüme Oranı (%)	Katılım Sigortacılığı Prim Üretimi (TL)	Bir Önceki Yıla Göre Büyüme Oranı (%)	Katılım Sigortacılığı Primi/Tüm Sigortacılık Sektörü (%)
2021	105.307.008.083	27,5	5.468.861.839	28,1	5,2
2020	82.575.846.005	19,3	4.267.313.631	24,2	5,2
2019	69.242.168.593	26,7	3.436.819.840	54	5
2018	54.653.580.369	18,3	2.231.560.711	69,6	4,1
2017	46.181.816.693	14,9	1.315.855.322	25,8	2,8
2016	40.191.374.542	30,6	1.045.611.280	96,1	2,6
2015	30.773.775.736	19,4	533.253.025	38,9	1,7
2014	25.776.851.269	-	383.722.042	-	1,5

Kaynak: Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Sektör Raporu, 2021

Yukarıdaki tablodan anlaşıldığı üzere katılım sigorta sektörü Türkiye’de başlangıcından itibaren her yıl büyüyerek devam etmektedir. Diğer bir dikkat çekici husus ise sadece prim üretimi açısından değil aynı zamanda her yıl toplam sigorta sektöründen oran olarak daha fazla büyümekte ve böylelikle toplam sigorta sektörü içindeki payını da artırarak devam etmesidir. Öyle ki bazı yıllar toplam sigorta sektörünün 3 katından daha fazla oranla büyüme sağladığı da görülmektedir. Ancak son yıllara bakıldığında toplam sigortacılık sektörü büyüme oranlarına yaklaştığını ve toplam sektördeki payının %5’lerde duraksama yaşamaktadır. Bu konuda sektörün gelişimi açısından önerimizden sonuç bölümünde ayrıca bahsedilecektir.

Tablo 13. Branş Bazlı Katılım Sigortası Prim Üretimi (2022)

Branş Adı	Toplam Üretim (TL)	Pazar Payı %
Kara Araçları Sorumluluk (Trafik)	2.319.964.274	33,45
Kara Araçları (Kasko)	1.541.910.259	22,23
Genel Zararlar	1.491.472.613	21,50
Yangın ve Doğal Afetler (DASK)	835.253.014	12,04
Kaza	249.030.663	3,59
Hastalık – Sağlık	235.558.130	3,4
Genel Sorumluluk	104.428.399	1,51
Hukuksal Koruma	56.674.694	0,82
Nakliyat	52.997.743	0,76
Su Araçları	16.275.527	0,23
Finansal Kayıplar	12.935.460	0,19
Kefalet	12.746.808	0,18
Hava Araçları	7.123.101	0,10

Hayat Dışı Toplam	6.936.447.872	93,8
Hayat Toplam	460.355.697	6,2
Genel Toplam	7.396.803.569	100

Kaynak: (Katılım Sigortacılığında Toplam Prim Üretimi, 2022)

Katılım sigorta sektöründe üretilen toplam primlerin %93,8'i hayat dışı branşında gerçekleşirken hayat branşının sektör payı ise %6.2 olmuştur. Hayat dışı sigorta primlerinin toplam sektöre oranla dağılımına bakıldığında ise zorunlu kara araçları trafik sigortası %33,45 ile ilk sırayı alırken kara araçları kasko primi %22,23 ile ikinci sırada gelmektedir. Toplamda bakıldığında katılım sigorta primlerinin %55,68'inin hayat dışı branşından olan kara araçları için olduğu görülmektedir.

4.4. Tekafül Mevzuatı Gelişimi

Türkiye’de katılım sigortacılığının tarihi katılım bankacılığına göre çok daha yenidir. Uzun yıllar boyu katılım sigortacılığı kendi mevzuatı olmadan konvansiyonel sigortacılığın tabi olduğu düzenlemelere göre hareket etmiştir. Konvansiyonel sigortacılıkla arasında hem işleyiş bakımından hem de kavramsal açıdan farklılıklar bulunması bazı karmaşıklıklara ve şirketler arasında farklı uygulamaların yürütülmesine sebep olmaktadır. Bu durum göz önünde bulundurularak ilk defa 2017 yılında Katılım Sigortacılığı Yönetmeliği yayınlanmıştır (Öner, 2021). Ancak katılım sigortacılığı faaliyetleri ve bu alanda yaşanan gelişmeler daha eski tarihe dayanmaktadır.

Tablo 14. Türkiye’de Tekafülün Tarihi Gelişimi

2009	Tekafül esasına göre çalışan ilk sigorta şirketi olan Neova sigorta faaliyete başlamıştır.
2010	Türkiye’nin ilk BES programı Türkiye Finans tarafından “organikbes” adıyla piyasaya sunulmuştur.
2011	Bireysel emeklilik sistemini İslami usullere uygun olarak sağlayan Asya Emeklilik faaliyete başlamıştır.
2013	Kuveyt Türk ve Albaraka Türk ortaklığı ile “Katılım Emeklilik ve Hayat Anonim Şirketi” kurulmuştur.
2015	Vakıf Emeklilik ve Türkiye Finans ortaklığında tekafül hayat sigortası ürünü tanıtılmıştır.
2017	20 Eylül 2017’de resmi gazetede yayınlanan “Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” 20 Aralık 2017’de yürürlüğe girmiştir.

2020	19 Aralık 2020’de “Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik” resmi gazetede yayınlanmıştır.
2021	1 Nisan 2021’de SEDDK bünyesindeki Katılım Esaslı Düzenleme Daire Başkanlığı tarafından 2021/3 sayılı “Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Genelge” yayınlanmıştır.

Kaynak: (Sürücü, 2018)

Türkiye’de alanındaki ilk olarak 2009 yılında Kuveyt Türk tarafından ilk tekafül şirketi Neova Sigorta AŞ kurulmuştur (Aslan, 2015). 2011 yılında Bereket Emeklilik ve Hayat AŞ, 2013 yılında Katılım Emeklilik ve Hayat AŞ kurulmuş bu şirketlerin yanında konvansiyonel sigorta şirketleri de pencere sistemi ile katılım sigortacılığı alanında faaliyette bulunmuşlardır.

2017 yılında Hazine Müsteşarlığı tarafından 20 Eylül 2017 tarih ve 30186 Sayı ile “Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” resmi gazete yayınlanarak bu alandaki ilk düzenleme yapılmıştır (Başoğlu, 2020). İlgili yönetmelik ile katılım sigortacılığına özel olarak, sistemin işleyişine ve katılım sigortacılığı kavramlarına ilişkin detaylara yer verilmiştir. Yönetmeliğin yayınlanmasından önce katılım sigortacılığı faaliyetlerinin mevcut 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu kapsamında yapıldığı göz önünde bulundurularak yönetmelikte yer almayan durumlar için mevcut 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu geçerliliği korunmuştur. Yönetmelikte ilk defa katılım sigortacılığı sektörü için tanımlara da yer verilmiştir. Risk fonu, danışma komitesi, likidite imkânı, yönetim modelleri gibi katılım sigortacılığına özel kavramlar açıklanırken geleneksel sigortacılık terimi olan prim yerine artık katkı primi tanımına yer verilmiş ve tekafül veya İslami sigorta kavramı yerine de katılım bankacılığı isimlendirmesinde olduğu gibi katılım sigortacılığı isimlendirmesi yapılmıştır (İren, 2018). Yönetmeliğin amacı 1. Maddenin 1. Fıkrasında “katılım sigortacılığının işleyişi, gelişimi, sağlıklı takibi ve sistemin güvenilirliğinin sağlanması ile katılımcıların hak ve menfaatlerinin gözetilmesi açısından katılım sigortacılığı faaliyetine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir” ifadesiyle belirtilmiştir. Yönetmelikteki bazı önemli maddeler ise şöyledir:

- 4. Maddenin 1. Fıkrası risk fonunun katılımcılara karşı yükümlülüklerini uygun şekilde yerine getirmesi ve risk fonunun devamının sağlanmasını teminen, risk fonunun yöneticisi olan şirket, katılım sigortacılığı alanında sunduğu her bir ürünün

herhangi bir dönemde risk fonunun borç ihtiyacı duymadan her bir riske yönelik olarak doğru fiyatlandırılmasını sağlamakla yükümlü olduğunu belirtmektedir.

- 4. Maddenin 2. Fıkrası Şirketin vekâlet, mudarebe ya da hibrit model veya danışma komitesinin onaylayacağı başka bir model kapsamında faaliyette bulunabileceği, buna istinaden mezkur yönetim modellerinden hangisinin kullanılacağını sigorta sözleşmesinde açık bir şekilde belirtilmesi gerektiğini belirtmektedir.
- 4. Maddenin 3. Fıkrasında yine 4. Maddenin 2. Fıkrasında belirtilen modellerin uygulanmasına bağlı olarak, katılımcılar ile Şirket arasındaki mudarebe modelinde paylaşım oranının ve/veya vekalet modelinde vekalet ücretinin sigorta sözleşmesi öncesinde belirlenmesinin zorunlu olduğu belirtilmektedir.
- 4. Maddenin 4. Fıkrasında 4. Maddenin 3. fıkrasında belirtilen mudarebe modelindeki paylaşım oranına ve/veya vekalet modelindeki vekalet ücretine ilişkin bilgilerin şirketin internet sitesinde veya bilgilendirme formlarında duyurulacağı belirtilmiştir.
- 6. Maddenin 1. Fıkrasında Şirketin katılımcıların katkılarından oluşan risk fonu ile sermayedarlarının/üyelerinin fonunu ayrı yöneteceği belirtilmiştir.
- 8. Maddenin 1. Fıkrasında Katılım sigortacılığı faaliyetinde bulunan şirketlerin yaptıkları faaliyetlerin katılım sigortacılığı ile katılım finans ilkelerine uygunluğunun sağlanması ve takibi maksadıyla şirket bünyesinde danışma komitesi oluşturacağı veya söz konusu faaliyeti dışarıdan hizmet alımı ile gerçekleştireceği belirtilmiştir.
- 8. Maddenin 3. Fıkrasında Danışma komitesinin başta şirket yönetimi olmak üzere bütün paydaşların etkisinden uzak ve bağımsız şekilde karar alacağı belirtilmiştir.
- 8. Maddenin 4. Fıkrasında danışma komitesinin görevleri tanımlanmıştır.
- 8. Maddenin 5. Fıkrasında Danışma komitesi üyelerine ait bilgiler ile bu üyeler tarafından onaylanan katılım sigortacılığı faaliyetlerinin uygunluğunu gösterir belgelerin şirket internet sitesinde yayımlanmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.
- 8. Maddenin 6. Fıkrasında tanzim edilen poliçe örneklerinin danışma komitesinin onayına tabi olduğu belirtilmiştir.
- 9. Maddenin 3. Fıkrasında Teknik personel unvanına sahip kişilerin, katılım sigortacılığı ürünlerinin satış işlemlerini yapabilmeleri, usul ve içeriği Müsteşarlıkça belirlenecek ve münhasıran katılım sigortacılığına yönelik olarak SEGEM (Sigortacılık Eğitim Merkezi) tarafından yapılacak eğitime katılmaları ile mümkün olacağı belirtilmiştir.

- 9. Maddenin 5. Fıkrasında şirketlerin fonlarını yönlendirdikleri yatırım enstrümanlarına ilişkin yatırım tutarı ve enstrüman bilgileri ile bunlara ilişkin getiri sonuçlarını yıllık faaliyet raporlarında yayımlamasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.
- Geçiş sürecine ilişkin madde olan geçici madde 1'in 2. fıkrasında 5684 sayılı Sigortacılık Kanununda belirtilen şartlara göre kurulan şirketlerden pencere usulü ile faaliyet gösterenlerin faaliyet süresi, bu yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3 yıl ile sınırlı olduğu ve Müsteşarlığın bu sürenin 2 yıl daha uzatılmasına karar verebileceği bildirilmiştir.
- Geçici maddenin İkinci fıkrasında belirtilen süre sınırı çerçevesinde, 5684 sayılı Sigortacılık Kanununda belirtilen şartlara göre kurulan şirketlerden, pencere usulü ile katılım sigortacılığı faaliyeti göstermeye başlayanların bu hususu gecikmeksizin Müsteşarlığa ve Birliğe bildirmesi gerektiği belirtilmiştir.
- Geçici madde 4. Fıkroda aynı maddenin İkinci fıkrasında belirtilen süre sınırı çerçevesinde, pencere usulü ile faaliyet gösteren şirketlerin yılsonu faaliyet raporlarında katılım sigortacılığında kaynaklanan faaliyetlerine ait verileri ayrıca yayımlanması gerektiği bildirilmiştir (Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2017).

2017 yılında yayımlanan bu yönetmelik daha sonra 19.12.2020 tarihli ve 31339 sayılı Remi Gazetede yayımlanan Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik'le birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. İlerleyen bölümlerde bu gelişmeden detaylı olarak bahsedilmiştir.

4.4.1. Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu

Ülkemizde Genel olarak sigortacılık ve özel emeklilik sektörleri açısından önemli olan gelişmelerden birisi olan Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun kurulması katılım sigortacılığını da kapsamı açısından katılım sigortacılığı sektörü için de önemlidir. 2017 yılında yayınlanan "Katılım Sigortacılığı ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" ile katılım sigorta sektörünün ilk defa yasal bir zemin kazanmasının da etkisi ile sektör gelişim hızını artırmış ve bu duruma konvansiyonel sigorta sektöründe yaşanan büyümenin eklenmesiyle genel olarak sigorta sektörü için yeni bir düzenleme ve denetleme sistemi düşünülmüş buna bağlı olarak İstanbul'un küresel finans merkezi haline getirilmesi vizyonu kapsamında mevcut olan Sigortacılık Genel Müdürlüğü ve Sigorta Denetleme Kurulu birleştirilerek 18.10.2019 tarihinde SEDDK (Sigortacılık ve

Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu) kurulmuştur. Kurum 05.06.2020 tarihinde ilk toplantısını yaparak katılım sigortacılığı faaliyetlerinin düzenleme ve denetleme faaliyetlerini yerine getirmek üzere bünyesinde barındırdığı “Katılım Esaslı Düzenleme Daire Başkanlığı” ile birlikte kuruluş sürecini tamamlamıştır (Kurum Tarihçesi, 2022).

4.4.2. 2020 Tarihli Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik

2017 yılında yayımlanan katılım sigortacılığı yönetmeliği 19.12.2020 tarihli ve 31339 sayılı Remi Gazetede yayımlanan Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik'le birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. Kaldırılan yönetmelikteki geçiş sürecine ilişkin geçici madde 1'in 2. Fıkrasında katılım sigortacılığı faaliyetlerini pencere usulüne göre yürüten sigorta şirketlerinin geçiş döneminin 2020 yılı sonunda biteceği ancak Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın sürenin iki yıl daha uzatılabilmesi açısından yetkili kılınmasına ilişkin esaslar yerine 2020 yılında yayımlanan bu yeni yeni yönetmelikle ilgili süreç 31 Aralık 2021'e kadar uzatılmıştır (Akçaoğlu, 2020).

2020 yılında yayımlanan yönetmelik ile Türkiye modeli ismiyle yeni bir tekafül anlayışı hayata geçirilmiştir. Bu yeni yaklaşımda benimsenen yöntemin özeti dinen caiz olmayan kıymetlere sigorta teminatı verilmediğinde, kendi öz sermayesi ve toplanan fonları faizsiz ve dinen caiz olan alanlarda değerlendirildiğinde ve tüm işlemlerini konusunda uzman bir danışma komitesinden hizmet olarak gerçekleştirmesi şartıyla katılım sigortacılığı faaliyeti gerçekleşmiş sayılması şeklindedir (Gürbüz).

İlgili yönetmeliğin amacını madde 1'de “katılım esasları çerçevesinde sigortacılık ve bireysel emeklilik faaliyetlerinin yürütülmesi için gerekli usul ve esasları düzenlemek” şeklinde ifade edilmiştir. Yönetmeliğin kapsamı ise madde 2'de “Türkiye’de katılım esasları çerçevesinde faaliyet gösteren sigorta, reasürans ve emeklilik şirketlerini, sigorta kooperatiflerini ve özel kanunları uyarınca sigorta sözleşmesi yapan kuruluşları; katılım esaslı faaliyetleri ile sınırlı olmak üzere birlik, birim, büro, merkez, komite, hesap ve havuzlar, aracılar, eksperler ve aktüerleri kapsar” ifadesiyle belirtilmiştir. Yönetmeliğin bazı önemli maddeleri şöyledir:

- 5. Maddenin 4. Fıkrasında Bu madde çerçevesinde faaliyet gösteren şirketlerin unvanlarında gerekli tescil işlemlerinin yapılması kaydıyla katılım ibaresini

kullanabilecekleri. Bu şirketlerin, şirket esas sözleşmelerinde katılım esaslı faaliyetlere değinmeleri, ürün tanıtımı, form, sözleşme ve poliçelerde katılım ibaresine yer vermelerinin zorunlu olduğu belirtilmektedir.

- 6. Maddenin 3. Fıkrasında Şirketlerin katılım faaliyetleri ile doğrudan ilgili birimlerinde bu Yönetmelik hükümlerini uygulayabilecek gerekli eğitim ve donanımına sahip olan şirket personeli çalıştırılmasının zorunlu olduğu. Katılım birimi haricindeki ilgili diğer birim personelinin katılım finans alanında lisans veya lisansüstü programlardan birinden mezun olması veya kurumca uygun görülecek ulusal veya uluslararası sertifika sahibi olmasının zorunluluğu belirtilmiştir.
- 6. Maddenin 4. Fıkrasında Teknik personel unvanına sahip araçların ve bireysel emeklilik araçlarının bu Yönetmelik kapsamında faaliyet gösteren şirket ve kuruluşlarla çalışabilmesi, Sigortacılık Eğitim Merkezi ve Emeklilik Gözetim Merkezi tarafından yapılacak ilgili eğitim ve sınavlara katılmaları ile mümkün olduğu belirtilmiştir.
- 6. Maddenin 5. Fıkrasında kuruluşların katılım sigortacılığı faaliyetleri ile sınırlı olmak üzere yerine getirmekle yükümlü oldukları hususlar belirtilmiştir. Bu hususlar ise şöyledir: a) Bünyesinde danışma komitesi oluşturmak veya danışma komitesi fonksiyonunu dışarıdan hizmet alımı ile gerçekleştirmek. b) Varsa katılım esasları çerçevesinde sunulması planlanan ürün veya hizmetlerde, düzenlenecek form, sözleşme, poliçe ve bilgilendirme metinlerinde, havuz, fon ve hesapların yönetiminde danışma komitesinin onayını almak. c) Bünyesinde katılım uyum birimi kurmak veya katılım uyum birimi faaliyetlerinden sorumlu olmak üzere katılım finans alanında lisans veya lisansüstü programlardan birinden mezun olan veya Kurumca uygun görülecek ulusal veya uluslararası sertifika sahibi yeterli sayıda personel tahsis etmek. ç) Katılım esaslı faaliyet gösteren şirketlerden gelen finansal varlıkları ayrı fon, havuz veya hesaplar üzerinden katılım esasları çerçevesinde yönetmek. d) Katılım esaslı faaliyet gösteren şirketlerin aracılığıyla satılan ürün ve hizmet bedellerinin yönetiminde, yatırım yapılacak varlıkların seçimi, değerlendirilmesi ile nakit yönetiminde, kuruluşça bu ürün ve hizmetlere ilişkin yapılan ödemelerde ve kuruluşun bu kapsamdaki diğer finansal faaliyetlerinde katılım esasları çerçevesinde hareket etmek. e) Bu fon, havuz veya hesaplara ait giriş, yatırım ve çıkışların katılım sigortacılığı dışındaki faaliyetlere ait fon, havuz ve

hesaplar ile karışmaması için gerekli tedbirleri almak. f) Katılım iç denetim raporunu 12'nci maddede yer alan hükümler çerçevesinde düzenlemek

- 7,8,9 ve 10. Maddelerde danışma komitesine ilişkin esaslar belirtilmiştir.
- 11. Maddede danışma komitesi faaliyetlerinin etkin bir şekilde yerine getirilmesi ve şirket faaliyetlerinin katılım esaslarına uyumunu teminen gerekli hizmetleri yürütmek üzere katılım uyum birimi oluşturulması ve Katılım uyum biriminin idari açıdan genel müdüre bağlı olduğu ve yönetim kuruluna raporlama yapacağı bildirilmiştir.
- 11. Maddenin 2. Fıkrasında katılım uyum birimine bir birim sorumlusu ve asgari iki kişi olmak üzere yeterli sayıda yardımcı personel tahsis edileceği, birim sorumlusunda İslami ilimler veya dengi alanlardan birinden lisans düzeyinde mezun olma ile finans alanında en az üç yıllık tecrübe şartı veya katılım finans alanında lisans veya lisansüstü programlardan mezun olma şartı aranacağı, diğer personelin ise kurumca uygun görülecek ulusal veya uluslararası bir sertifika sahibi olması zorunluluğu bildirilmiştir.
- 11. Maddenin 3. Fıkrasında katılım uyum biriminin ilgili faaliyetlerin katılım esaslarına ve danışma komitesi kararlarına uygunluğunu gözetmekle sorumlu olduğu belirtilmiş, görev ve yetkileri tanımlanmıştır.
- 14. Maddede kurumca bu Yönetmelik hükümlerine uyumu sağlamak amacıyla katılım denetim rehberi yayımlanacağı ve bu rehber çerçevesinde uyum denetimi gerçekleştirileceği belirtilmiştir.
- 14. Maddenin 2. fıkrasında yönetmelikte düzenlenmeyen hususlar için sigortacılık ve bireysel emeklilik mevzuatının ilgili diğer hükümlerinin kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir.
- Geçiş hükümleri bölümü Geçici madde 1'de mevcut pencere usulüyle faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin faaliyet süresi 31/12/2021 tarihine kadar olduğu, bu tarihten itibaren, sahip olunan portföyün sigortalıların onayı dahilinde katılım sigortacılığı faaliyetinde bulunan diğer sigorta şirketlerine devredileceği ve İlgili sigortacılık mevzuatı hükümleri saklı kalmak kaydıyla söz konusu devirin kurum iznine tabi olduğu belirtilmiştir (Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik, 2020).

4.4.3. 2021 Tarihli Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Genelge

2020 yılında yayınlanan “katılım esasları çerçevesinde sigortacılık ve bireysel emeklilik faaliyetlerine ilişkin yönetmelik” katılım sigortacılığı faaliyetleri hakkında genel çerçeveyi çizmiş konuya ilişkin detaylı düzenleme 1 Nisan 2021 tarihinde SEDDK bünyesindeki Katılım Esaslı Düzenleme Daire Başkanlığı tarafından yayınlanan 2021/3 sayılı “Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Genelge” ile yapılmıştır. Söz konusu genelge 2020 yılında yayınlanan yönetmeliğin 14. maddesinin 3. fıkrasında geçen “Bu Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurumca belirlenir” ibaresi gereğince yayınlanmıştır (Atasoy & Kurt, 2021). Söz konusu genelgenin tamamını burada incelemek mümkün olmadığından burada önemli noktalara değinilerek genelge tanıtılacak ve genelgenin kendisi ilgili yönetmelikle birlikte çalışmanın sonunda ekler başlığı altında verilecektir. Genelgenin içerdiği bazı hususlar ise şöyledir:

- Birinci bölümün “Danışma Komitesine İlişkin Hususlar” başlığı altındaki 1. Maddeye göre oluşturulacak olan Danışma Komitesi’ne şirket yönetim kurulları emir ve talimat veremeyecek. Danışma komitesinin kararlarını etkileyecek veya yönlendirecek iş ve işlemlerde bulunamayacaklardır.
- Birinci Bölümün 4. Maddesine göre Danışma Komitesi’nin, katılım sertifikası sahibi olan veya söz konusu sertifikaya sahip olmakla yükümlü olan personele yılda en az 1 kez olmak üzere fıkıh usulü, muamelat fikhı, İslam hukukuna göre sözleşme ve şartlar, katılım esaslı sigorta uygulamaları, kurumca önerilen konular ve danışma komitesince gerekli görülen konu başlıklarını da kapsayacak şekilde eğitim vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir (SEDDK, katılım esaslı sigortacılık ve BES genelgesi, 2021).
- Beşinci bölümün 1. Maddesinde Katılım esasına göre faaliyet göstermeyen şirketlerin danışma komitesi kurması, katılım uyum birimi kurması, yönetmelik kapsamında gerekli eğitimleri almış personel istihdam etmesi, internet sitesi, form, sözleşme ve yatırım faaliyetlerinde gerekli güncellemeleri yapması, esas sözleşmesinde katılım faaliyetlerine yer vermesi hususlarını yerine getirdiği takdirde

mevcut ruhsatlarıyla katılım esaslı şirket olarak faaliyetlerini icra edebileceği belirtilmiştir.

- Yedinci bölümün 4. Maddesinin 8. Fıkrasında Bir şirket veya kuruluş bünyesinde kurulan danışma komitesinin başka bir şirket veya kuruluşa dışarıdan danışma komitesi hizmeti veremeyeceği belirtilmiştir.
- Sekizinci bölüm geçiş hükümleri kapsamında geçici madde 2’de halihazırda pencere usulüyle faaliyet gösteren sigorta veya reasürans şirketinin yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce yönetmelik kapsamında faaliyet gösterecek yeni bir şirket ruhsatı için başvurmayacağını yazılı olarak beyan etmesi durumunda, pencere usulüyle yeni sözleşme akdetmemesi şartıyla yönetmelikle getirilen yeni mekanizmaları kurması zorunlu olmadığı belirtilmiştir.
- Sekizinci bölüm geçici madde 5’de Şirket veya kuruluşun yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içerisinde yönetmelik ve bu genelgede belirtilen yükümlülükler uygun işlem tesis edip etmediklerine ilişkin bir rapor hazırlamakla ve söz konusu raporu kuruma sunmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir (Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Genelge, 2021).

4.4.4. Katılım Uyum Denetim Rehberi

Türkiye 2016 ve 2017 yıllarında AAOIFI ile imzaladığı telif sözleşmesi kapsamında AAOIFI’nin yayımlanmış olduğu standartları tercüme etmekte ve mevzuata kazandırma çalışmaları yürütmektedir. Bu çalışmaların neticesi olarak katılım sigortacılığı denetimi ile ilgili yayınlanmış bir de rehber bulunmaktadır (Can & Kostak, 2022). Bu rehber 2020 yılında yayınlanan 31339 sayılı Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmeliğin 14’üncü maddesinde yer alan; “Kurumca bu Yönetmelik hükümlerine uyumu sağlamak amacıyla katılım denetim rehberi yayımlanır ve bu rehber çerçevesinde uyum denetimi icra edilir” hükmüne istinaden SEDDK tarafından yayınlanmıştır. Rehber amacını “Sigorta, reasürans, emeklilik şirketleri ve kuruluşlar ile müesseselerin katılım esaslı sigortacılık ve bireysel emeklilik faaliyetlerinin katılım mevzuatına uygun olarak yürütülüp yürütülmediğinin incelenmesi ve değerlendirilmesi” ifadesiyle açıklamaktadır. Rehberde 5 adet denetim listesi ek olarak yayınlanmış ve denetimin bu listeler üzerinden gerçekleşeceği belirtilmiştir. Denetimin mümkün olduğunca her yıl halinde düzenli olarak veya ihtiyaç görülmesi halinde ivedi risk odaklı olarak denetim

gerçekleştirilmesi planlanmıştır (Denetim Rehberi, 2021). İlgili rehber çalışmanın sonundaki ekler bölümünde mevcuttur.

4.4.5. Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Sektör Duyurusu

26.10.2021 tarihinde SEDDK tarafından yayınlanan Katılım Esaslı Sigortacılık Faaliyetleri Çerçevesinde Türkiye Modelinin Tanımlanmasına İlişkin Sektör Duyurusu ile Türkiye’de uygulanan katılım sigortası modelinin tanıtımı yapılmış ve Türkiye Modeli ismi verilmiştir. Daha sonra yine SEDDK tarafından 21.04.2022 tarihinde Teysir Modeline ve Katılım Esaslı Diğer Faaliyetlere İlişkin Sektör Duyurusu yayınlanarak 26.10.2021 tarihli duyuru yürürlükten kaldırılmış ve modelin ismi Teysir Modeli olarak değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir. Bu duyuruda ilgili yönetmelikle çerçevesi çizilen ve uygulanacak modelin ihtiva ettiği prensiplerle uygulamasının uyumlu ve tutarlı olması şartıyla farklı katılım sigortacılığı modelleri uygulanmasının mümkün olduğu belirtilmiş ve tanıtılan Teysir Modelinin de bu uygulama modelleri arasında olduğu ifade edilmiştir. Ancak yine SEDDK tarafından yayınlanan 12.10.2022 tarihli Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Sektör Duyurusu ile 21.04.2022 tarihli duyuru da kısmen yürürlükten kaldırılmıştır. Son yayınlanan 12.10.2022 tarihli duyuruda sadece yürürlükte kalan esaslar belirtilmiştir (Sektör Duyuruları, 2022). İlgili sektör duyurusu çalışmanın sonunda ekler bölümünde mevcuttur.

4.5. Malezya Örneği Üzerinden Türkiye Katılım Sigortacılığı Sisteminin Değerlendirilmesi ve Öneriler

Malezya’da tekafül sigortacılığı konusunda ilk kanununun 1984 yılında çıkarılırken Türkiye’de benzer nitelikteki ilk kanun 2017 yılında çıkarılmıştır. Her iki ülke için de katılım sigortacılığı açısından ilk düzenlemeleri barındırması açısından önemli olan bu kanunlar karşılaştırıldığında Malezya’daki kanunun çok daha kapsamlı ve düzenleyici olduğu görülmektedir. Malezya’nın ilk tekafül kanunu devlet eliyle tekafül sektörünün bir nevi inşası ve gelişimini destekleme amaçlı iken Türkiye’de bu alanda çıkarılan ilk kanun daha çok mevcut olan bir faaliyete yasal dayanak kazandırma niteliği taşımaktadır. Nitekim Malezya’da 1984 tekafül kanunu ile birlikte büyük hissesi Malezya Merkez Bankasına ait

bir tekafül şirketinin de kurulmuş olması sektörün devlet tarafından inşasını destekler niteliktedir. Türkiye’de ise bu alanda ilk iştirakler özel sektör tarafından oluşturulmuş ve şirketlerin faaliyetleri sonucu oluşan yasal düzenleme ihtiyacına istinaden bu alanda ilk yasal düzenleme yapılarak ilgili kanun çıkarılmıştır. Kamu iştiraklerinin sektöre olan güven açısından oldukça önemli olduğu unutulmamalıdır. Nitekim Türkiye’de katılım bankacılığı alanında kamu katılım bankalarının kurulmasıyla sektörde olumlu gelişmeler yaşanmış ve sektör büyüme hızını önemli ölçüde artırmıştır. Son dönemlerde katılım sigortacılığının sigortacılık sektörü içindeki payının %5 civarında duraksama yaşadığı da göz önünde bulundurulduğunda bir kamu teşebbüsü kurulması öneri olarak sunulabilir.

Türkiye’de katılım sigortacılığı alanında 2017 yılında yapılan ilk düzenleme her ne kadar bu alandaki mevzuat boşluğunu tam anlamıyla gidermese de atılan ilk adım olması ve ileride yapılacak düzenlemelere öncülük etmesi açısından oldukça önemlidir. Zira yapılan bu düzenleme ile Türkiye’de katılım sigortacılığı alanında bir model belirlemiş ve Malezya esaslı katılım sigortacılığı modeli benimsenmiştir (Umut, 2022). 2017 yılında yapılan düzenlemenin ardından 2018 yılında Türkiye’de sigorta sektörü %17 oranında büyürken katılım sigortacılığı sektörü %70 oranında büyüme göstermiş ve katılım sigortacılığı alanında faaliyet gösteren şirket sayısında da artış yaşanmıştır (Öner, 2021).

Malezya’da genel olarak kullanılan katılım sigortacılığı modelleri mudaraba ve vekâlet modelleri olmuştur. Her ne kadar günümüzde diğer modeller de kullanılıyor olsa da Malezya modeli denildiğinde akla gelen model mudaraba modelidir. Zira Malezya’da kurulan ilk ve ikinci tekâfül şirketi genel anlamda mudaraba modelini benimsemiş ve Malezya’da sektör başlangıcı bu şekilde olmuştur. Daha sonra fıkıhçıların mudaraba modeline yönelik eleştirileri ve vekâlet modeline daha fazla yönlendirmeleri sebebiyle sonraki yıllarda tekâfül şirketlerinde vekâlet modeli kullanımı da artmıştır. Nitekim Syarikat Takaful Malaysia da bugün tekafül ticaret modelini vekalet modeli olarak sunmaktadır. Tekafül operatörleri tarafından en çok tercih edilen model ise hibrit model olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte mevzuata uygun olması ve Malezya Merkez Bankası tarafından onay alınması şartıyla istenilen model kullanılabilir (Şahin, 2019). Türkiye’de de benzer bir durum söz konusudur. Mevzuatta öngörülen kriterlere uygun olması ve danışma komitesinden onay alınması durumunda sigorta şirketleri istedikleri modele göre çalışabilmektedirler.

Türkiye’de 2020 yılı sonunda bireysel emeklilik faaliyetlerine ilişkin kapsamlı düzenlemeler içermemesi, her ne kadar belirli şartlarla farklı modellere izin verilse de Malezya esaslı

tekaful sistemine dayanan tek bir modelin bulunması, DASK, TARSİM ve diğere sigorta havuzlarına ilişkin hükümler bulunmaması gibi sebeplerle katılım sigortacılığı mevzuatında değişiklik yapılmış ve 3 yıldır yürürlükte olan 2017 yılı düzenlemeleri yürürlükten kaldırılmıştır. Böylelikle 2017-2020 yılları arasında Türkiye’de uygulanan Malezya modeli son bulmuştur. Oluşturulan yeni mevzuata göre Türkiye kendi kriterleri çerçevesinde “Türkiye modeli” ile devam etmektedir. Bu modelin özünde üç temel kriter bulunmaktadır. Sadece dinen helal olan alanlarda faaliyette bulunulması, primlerin faizsiz yatırım araçlarında değerlendirilmesi, danışma komitesi ve katılım uyumu birimi gibi zorunlu yapıların kurulmasıdır (Umut, 2022).

Malezya’da tekaful sektöründeki denetlemelerde esas alınan unsurlar IFSA 2013 İslâmî Finansal Hizmetler Kanunu gibi ilgili kanunlar, IFSB (İslâmî Finansal Hizmetler Kurulu) standartları, IAIS (Uluslararası Sigorta Denetçileri Derneği) temel ilkeleri, SAC kararları ile birlikte ülkede resmi hukuka entegre olarak İslami hukuk sistemini benimseyen şeri mahkemelerin bulunması sonucu dolaylı olarak İslam dini esaslarının mevzuatta yazılı olmayan kısımlarının da dikkate alındığını söylemek mümkündür. Türkiye’de ise böyle bir durum söz konusu değildir. Nitekim katılım sigortacılığı mevzuatı her ne kadar İslam dini esaslarından önemli konular ihtiva etse de mevzuat açığı bulunan konularda Türkiye’deki hukuk sistemi gereği katılım sigorta şirketleri sorumlu tutulamazlar. Denetim açısından Malezya’da IFSB ve IAIS gibi bazı uluslararası kuruluşların ilke ve standartlarının dikkate alınması ise önemli bir detaydır. Zira Türkiye’de her ne kadar SEDDK tarafından yayınlanan rehber ile AAOIFI’nin yayımlanmış olduğu standartları mevzuata kazandırma çalışmaları yürütülse de bu standartlar Malezya’da olduğu gibi denetim ve olası yargılamada doğrudan esas teşkil etmemektedir. Sorumluluk ve denetim konusunda Malezya ve Türkiye arasındaki bir diğere fark ise danışma kurullarının mevzuatında karşımıza çıkmaktadır. Malezya’daki tekaful şirketleri ilgili kanun gereği kendi bünyesinde bir şeriat danışma kurulu bulundurmaları zorundadırlar. Benzer şekilde Türkiye’deki mevzuat gereği katılım sigorta şirketleri de kendi bünyesinde danışma kurulu ve katılım uyum birimi bulundurmaları zorundadırlar. Ancak her iki ülkenin mevzuatı açısından bu kurumlar karşılaştırıldığında Malezya’daki şeriat danışma kurullarının ilgili mevzuat gereği şirketlerin faaliyetlerinin İslam dini esaslarına uygun olarak yürütülmesi açısından doğrudan sorumlu tutulmuştur. Aynı şekilde şirketlerdeki şeriat danışma kurullarının bağlı bulunduğu merkez olan SAC ülkedeki tüm İslami bankacılık ve tekaful ürünlerinin İslami usullere uyumluluğunu sağlamakla doğrudan sorumlu tutulmuştur. Türkiye’de benzer görevleri üstlenen danışma kurulları ve katılım

uyum birimlerinin mevzuatı ise daha çok danışmanlık ve denetleme mekanizması üzerine oluşturulmuştur. İki ülkedeki genel olarak aynı amaç, benzer nitelik ve yetkinlikte olan bu kurullar karşılaştırıldığında mevzuat açısından önemli olan diğer bir fark ise Malezya'daki şirketlerin bünyesindeki bu kurulların bağlı bulunduğu bir nevi merkez kurul görevi yürüten, sekreterliği Malezya merkez bankasında bulunan ayrı bir şeriat danışma kurulunun bulunmasıdır. Kısaca SAC ismi verilen bu kurul İslami finans kuruluşlarının şeriat danışma kurullarının hepsinin başı olarak kabul edilmekte ve finans kuruluşlarındaki danışma kurulları SAC'ın kararları ve fetvalarını dikkate alarak kendi kuruluşlarının iş tanımı ve işleyiş akışlarını oluşturmaları gerekmektedir. Türkiye'de ise mevcut böyle bir merkezi kurul bulunmamaktadır. Bu açıdan Malezya örneği değerlendirildiğinde Türkiye için bir merkez danışma kurulu kurulması da önerilebilir.

Türkiye ile Malezya arasındaki katılım sigortacılığı konusundaki bir benzerlik ise pencere usulünün olmamasıdır. Malezya'da katılım bankacılığı alanında pencere usulüne izin verilmişken tekaful sigortacılığı alanında izin verilmemiştir. Türkiye'de de 2020 yılında yayınlanan yönetmelik gereği 31 Aralık 2021 tarihinde pencere usulü katılım sigortacılığına son verilmiştir.

SONUÇ

Çalışmamızın ilk bölümünde sigorta ve sigorta sektörüne dair bilgiler verilmiş ve sigortanın İslam hukuku açısından incelemesi yapılmıştır. Sigorta konusunda geçmişten günümüze verilen fetvalar incelenmiş ve İslam tarihindeki sigorta benzeri uygulamalar bu açıdan değerlendirilmiştir. Sigortanın caizliği konusundaki tartışmalarda konuya büyük oranda sigorta ettiren açısından yaklaşıldığı ve mevcut literatürde sigortacı açısından değerlendirmelerin azlığı tespit edilmiş olup ilgili kısımlarda bu ayrıma dikkat edilmiştir.

İkinci bölümde ortaya çıkışı sigortanın caiz olmadığı görüşüne dayanan tekaful sigortasının tanımı yapılmış ve geleneksel sigorta ile arasındaki farklara değinilerek işleyiş modelleri hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde İslami finans alanında dünyada öncü ülkelerden olan Malezya hakkında bilgiler verilmiş, idari yapılanması Malezya anayasası ve hukuku özelinde incelenmiştir. İslami finans sistemine değinilerek tekaful konusundaki mevzuat detaylı olarak incelenmiştir.

Son olarak dördüncü bölümde Türkiye’de İslami finansın gelişimine değinilmiş ve katılım sigortacılığı alanındaki mevzuat incelenerek Malezya ile karşılaştırılmıştır. İki ülkenin mevzuatındaki benzerlik ve farklılıklara değinilerek Türkiye açısından değerlendirme ve önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmamızın konusu olan katılım sigortacılığı açısından genel olarak dünyadaki gelişmeler değerlendirildiğinde Türkiye’nin sektörde öncü ve başarılı olmak adına adım atmakta geç kaldığı söylenebilmektedir. Katılım sigortacılığının Türkiye’de özellikle Malezya ile kıyaslandığında çok daha yeni olduğunu görülmektedir. Bu geç kalmışlık katılım sigortacılığı için daha belirgin olsa da aynı durum aslında genel olarak İslami finans alanı için de geçerlidir. Her ne kadar İslami finans alanında dünyada ilk sayılabilecek uygulamalar Türkiye’de gerçekleşmiş olsa da yaşanan krizler, yönetim politikaları, halkın tercihi, yasal mevzuatın gecikmesi vb. nedenlerle Türkiye’de İslami finans alanında gelişimin geciktiğini

görülmektedir. Özellikle katılım sigortacılığı konusunda 2009 yılında ilk katılım sigortası şirketin kurulması ve çeşitli sigorta şirketleri tarafından pencere usulü ile katılım sigortacılığı hizmetlerinin verilmiş olması düşünüldüğünde bu konudaki ilk yasal düzenlemenin 2017 yılında yapılmış olması gerekli olan mevzuat eksikliğinin sektöre olumsuz etkisini ayrıca düşündürmektedir. Nitekim yıllara göre sektör verilerine bakıldığında yasal düzenlemeden sonra katılım sigortacılığının gelişim hızının artması bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Türkiye’de katılım sigortacılığının gelişiminin geç kalmasındaki nedenlerden biri olarak sunulan diğer bir argüman ise Diyanet İşleri tarafından sigortacılık hakkında kesin bir dille yayınlanmış fetvanın bulunmamasıdır. Dünyada tekafül sigortacılığı olarak tanınan katılım sigortacılığının çıkış noktasının konvansiyonel sigortanın caizliği konusundaki şüpheler ve tartışmalar olduğu düşünüldüğünde Türkiye’de halkın sigortaya dinen bakış açısının ve İslami esasları konusundaki hassasiyetinin de sektörün gelişimi açısından etkili olduğu söylenebilir. Ancak burada şunu da unutmamak gerekir ki katılım sigortacılığı özellikle mütüel sigorta kapsamında düşünüldüğünde ortaklık esaslı bir yardımlaşma faaliyeti olması sonucu genel olarak sigorta poliçeleri içinde bazı kimseler tarafından daha cazip bir seçenek olarak da görülmektedir.

Türkiye ve Malezya katılım sigortacılığı mevzuatları karşılaştırıldığında aslında Türkiye’de katılım sigortacılığı alanında uygulanan modelin genel olarak Malezya modeline yakın olduğu ancak daha esnek bir model olduğu görülmektedir. Türkiye’de uygulanan katılım sigortacılığı modelinde temel de üç esas mevcuttur. Yalnızca dini açıdan helal sayılan alanlarda faaliyette bulunulması. Toplanan primlerin faizsiz yatırım araçlarıyla helal alanlarda değerlendirilmesi. Şirketçe sunulacak ürün ve hizmetler ile düzenlenecek form, sözleşme, poliçe ve bilgilendirme metinlerinin danışma komitesinin onayına tabi olması. Türkiye’de uygulanan tekafül modelinin bu üç temel esas üzerine kurulu esnek bir model olduğu katılım sigorta şirketlerinin bu esaslar çerçevesinde kendi seçtikleri katılım sigortacılığı modeliyle çalışabilmesinin önünde bir engel bulunmadığı görülmektedir. Aynı durum Malezya için de söz konusu olsa da Malezya mevzuatının bu konuda çok daha detaylı olduğunu söylemek mümkündür.

Malezya ve Türkiye’nin hukuk sisteminin farklı olması mevzuat konusunda tam anlamıyla bir kıyaslama yapılmasına engel olsa da bazı konularda oluşan benzerlikler ve farklılıklar incelenmeye değerdir. Mevzuat konusundaki farklılıkların en büyük sebebi olarak karşımıza tartışmalı da olsa Malezya’da İslam hukukunun resmi hukuka entegre edilmiş olması

çıkılmaktadır. Öte yandan Malezya'nın federal anayasal monarşiye dayalı parlamenter demokrasi sistemiyle yönetilmesi ve her eyaletin kendi anayasası, kendi meclisi ve senatosunun olması ilgili mevzuatların tam anlamıyla kıyaslanmasını zorlaştırmaktadır. Ancak yine de Malezya örneğinden yola çıkarak Türkiye'de bir merkezi danışma kurulunun kurulması önerisi yerinde bir öneridir. Ayrıca Malezya örneği ve aynı zamanda Türkiye'deki katılım bankacılığı alanındaki etkisinden yola çıkarak Türkiye'de de katılım sigortacılığı alanındaki olası kamu iştiraklerinin sektör açısından olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağkan, F. (2018). AAOIFI Standartları ve Türkiye Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 2035-245.
- Ahmad, Z. ve Gül, A. R. (2003). Riba Teorisi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 44(1), 453-465.
- Akçaoğlu, V. D. (2020). Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik. 28 Aralık 2022 tarihinde [www.procompliance.net:https://www.procompliance.net/katilim-esaslari-cercevesinde-sigortacilik-ve-bireysel-emeklilik-faaliyetlerine-iliskin-yonetmelik/](https://www.procompliance.net/katilim-esaslari-cercevesinde-sigortacilik-ve-bireysel-emeklilik-faaliyetlerine-iliskin-yonetmelik/) sayfasından erişilmiştir.
- Akdoğan, F. Y. ve Akdoğan, M. (2005). Türk Sigorta Sektöründe Ölçek Ekonomilerinin Değerlendirilmesi: Eşbütünleşme Analizi. *Sosyo Ekonomi*, 2(2), 63-72.
- Alkış, A. (2019). İslam Hukukunda Katılım Sigortacılığı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-21.
- Allaham, A. (2018). *Katılım Bankacılığında Sukuk Uygulaması: Dünya ve Türkiye'de Karşılaştırması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Altıntaş, K. M. (2016). Katılım Bankacılığı Çerçevesinde Alternatif Bir Sigorta Sistemi: Tekafül Sigorta Sisteminin Türkiye'de Uygulanabilirliği. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 115-142.
- Aslan, H. (2015). Türkiye'de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 93-117.

- Atar, A. (2016, Aralık). Osmanlı'da Kredi Kaynağı Olarak Para Vakıfları ve Türk Katılım Bankalarının Çalışma Sistemi. *Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin İlmi Mecmuası*, 143-173.
- Atar, A. (2017). Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye'de İslâmi Bankacılığın Genel Durumu. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 1029-1062.
- Atasoy, Ö. A. ve Kurt, E. (2021). Bir Karşılıklı Sigorta Kolu Olarak Türkiye'de Katılım Sigortacılığı ve Çek Bedelinin Katılım Sigortası İle Güvenceye Alınması. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 46, 1-36.
- Ayhan, A. (2012, Ocak). Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri. (S. Demir, Dü.) *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1(1), 41-55.
- Aytaç, Z. (2015). Özel Finans Kurumlarının Hukuki Yapısı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 41(1), 221-246.
- Başoğlu, B. (2020, Aralık). Türkiye'de Sigorta Sektörüne Katkıları Açısından Katılım Sigortacılığı Prim Üretimi Analizi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 1043-1062.
- Bayındır, S. (2006). Din ve Ülke Farklılığının Faizin Hükmüne Etkisi. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (14), 207-235.
- BBDK. Aktif Katılım Bankaları. 23 Aralık 2022 tarihinde BBDK: [https://www.bddk.org.tr/Kurulus/Liste/77#:~:text=Kat%C4%B1m%20Bankalar%C4%B1%20\(6\)&text=KUVEYT%20T%C3%9CRK%20KATILIM%20BANKASI%20A.%C5%9E.&text=T%C3%9CRK%C4%B0YE%20EMLAK%20KATILIM%20BANKASI%20A.%C5%9E.&text=T%C3%9CRK%C4%B0YE%20F%C4%B0NANS%20KATILIM](https://www.bddk.org.tr/Kurulus/Liste/77#:~:text=Kat%C4%B1m%20Bankalar%C4%B1%20(6)&text=KUVEYT%20T%C3%9CRK%20KATILIM%20BANKASI%20A.%C5%9E.&text=T%C3%9CRK%C4%B0YE%20EMLAK%20KATILIM%20BANKASI%20A.%C5%9E.&text=T%C3%9CRK%C4%B0YE%20F%C4%B0NANS%20KATILIM) sayfasından erişilmiştir.
- BNM, Islamic Financial Services Act 2013. 11 Aralık 2022 tarihinde www.bnm.gov.my: <https://www.bnm.gov.my/financial-services-act-2013-and-islamic-financial-services-act-2013> sayfasından erişilmiştir.
- Can, A. V., Kostak, N. (2022). Türkiye'de Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının Oluşturulması ve Uygulanması. İ. Çemberlitaş (Ed.), *İslami Finansal Kurumlar Üzerine Güncel Teorik ve Uygulamalı Çalışmalar* içinde (ss. 13-37). Ankara: Nobel Akademik.

- Cüveycati, A. ve Ekinci, E. B. (2000). İslam'da Sigorta ve Faiz Hakkında Bir Risale. *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, 597-615.
- Çürük, S. A. (2013). *İslami Finansın Türkiye'deki gelişimi, Mevcut Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Demir, F. (2002). Sigorta (Akılcı Müessesesi ve Süftece Muamelesi ışığında Bir Tedkik). *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 43(2), 169-200.
- Denetim Rehberi. (2021). 29 Aralık 2022 tarihinde seddk.gov.tr: <https://seddk.gov.tr/tr/mevzuat/katilim/denetim-rehberleri> sayfasından erişilmiştir.
- Dilek, İ. (2019). Türkiye’de Tekafül (Katılım Sigortacılığı) ve Uygulanabilirliği. *BSAD Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, (13), 44-57.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, Sigortanın Dini Hükümü. (2005). 12 Haziran 2021 tarihinde kurul diyanet: <https://kurul.diyanet.gov.tr/Cevap-Ara/3656/sigortanın-dini-hukmu?enc=QisAbR4bAkZg1HIImMxXRn2t8ij%2beDtMkJdRGirgyeb8%3d> sayfasından erişilmiştir.
- Doğan, S. (2008). *Katılım Bankaları ve Ekonomye Etkileri: Türkiye Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Döndüren, H. (2008). Osmanlı Tarihinde Bazı Faizsiz Kredi Uygulamaları ve Modern Türkiye’de Faizsiz Bankacılık Tecrübesi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(1), 1-24.
- Dönmez, İ. K. (1996). Garar. 21 Haziran 2021 tarihinde TDV İslam Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/garar> sayfasından erişilmiştir.
- Erkan, H., Kazak, H. ve Orhan, Ç. (2020). Kripto Paraların İslam Para Sistemi Açısından Uygunluğu: Türkiye İçin Uygulanabilir İslami Kripto Para Modeli Önerisi. 2.Uluslararası Sosyal Bilimleri Kongresi (s. 58-92). Nevşehir: Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies.
- Ez-Zerka, A., En-Neccar, M. A. (2017). *İslam Düşüncesinde Ekonomi, Banka ve Sigorta*. (H. Karaman, Çev.) İstanbul: İz Yayıncılık.

- Gedikli, A. ve Erdoğan, S. (2019, Ekim 31). Malezya'da İslami Finans ve İslami Bankacılık Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme. *Bilimname Dergisi*, 2019(38), 251-287.
- Göksoy, İ. H. (1995). Malezya'da İslâmiyet. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2), 193-252.
- Gözlemen, E. (2008). Türk Sigorta Sektöründeki Doğrudan/Dolaylı Yabancı Yatırımlar. *Yapı Kredi Sigorta*, 1-43.
- Güçlü, F. ve Kılıç, M. (2019). İslami Finansın Türkiye, Abd, İngiltere ve Malezya'da Gelişimi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14(3), 271-293.
- Gürbüz, Y. E. Türkiye'de Katılım Sigortacılığı. 28 Aralık 2022 tarihinde ilke.org.tr: <https://ilke.org.tr/turkiyede-katilim-sigortaciligi> sayfasından erişilmiştir.
- Güvercin, c. H. (2004). Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiyede sosyal Güvenliğin Tarihçesi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 57(2), 89-95.
- Hacak, H. (2006). İslam Hukukunda sigorta ve fıkıh bilginlerinin sigortaya yaklaşımının genel bir değerlendirmesi. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (30), 21-50.
- İren, z. (2018). *Türkiye'deki Katılım Sigortacılığının Gelişiminin Malezya ve Körfez İş Birliği Konseyi Ülkeleri ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü, İstanbul.
- Kallek, C. (2005). Mudarebe. 27 Haziran 2021 tarihinde TDV İslam Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/mudarebe> sayfasından erişilmiştir.
- Kamilçelebi, H. (2012). Osmanlı Devleti'nde Sigortacılığa Yönelik Dinî Yaklaşım. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 4(1), 105-114.
- Karacif, F. E. (2018). *Yatırımcıların Zararlarının Tazmininde Tekafül Modeli*. Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Hukuk İşleri Dairesi.
- Karaman, H. (2000). Sigorta. İstanbul: İz Yayıncılık. 27 Aralık 2022 tarihinde [Hayrettinkaraman.net](http://hayrettinkaraman.net). sayfasından erişilmiştir.
- Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik. (2020). 25 Aralık 2022 tarihinde www.resmigazete.gov.tr: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/12/20201219-2.htm> sayfasından erişilmiştir.

Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Genelge. (2021). 29 Aralık 2022 tarihinde Türkiye Sigortalar Birliği: <https://www.tsb.org.tr/tr/duyuru/katilim-esasli-sigortacilik-ve-bireysel-emeklilik-faaliyetlerine-iliskin-genelge-2021-3> sayfasından erişilmiştir.

Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Sektör Raporu. (2021). Türkiye Sigortalar Birliği, İstanbul.

Katılım Finans Strateji Belgesi. 24 Aralık 2022 tarihinde T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi: <https://www.cbfo.gov.tr/sites/default/files/2022-10/cumhurbaşkanligi-finans-ofisi-katilim-finans-strateji-belgesi.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2017). 2 Aralık 2022 tarihinde www.resmigazete.gov.tr: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170920-7.htm> sayfasından erişilmiştir.

Katılım Sigortacılığında Toplam Prim Üretimi. (2022). 2 Aralık 2022 tarihinde Katılım Analiz: <https://katilimanaliz.com/2022/11/03/katilim-sigortaciliginda-toplam-prim-uretimi-gecen-yilin-ayni-donemine-gore-%1090-artti/> sayfasından erişilmiştir.

Kavakcı, S. (2022). Dünya'daki Hac Fonu Örnekleri ve İslam İktisadı Açısından Değerlendirilmesi. *Banka Dışı Finansal Kuruluşlar* içinde (ss. 111-154). Ankara: Orion Kitabevi.

Kayadibi, S. (2016). Dini ve Kültürel Çoğulculukta Varoluş Mücadelesine Bir Bakış: Malezya Tecrübesi. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* , 5(3), 93-128.

Kayaköytaş, M. (2015). Dünya Sigorta pazarında Türkiye'nin Yeri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi* , 133-148.

Koç, A. (2014, Eylül). *Malezya Ülke Raporu*. Karacadağ Kalkınma Ajansı.

KPMG. Sigorta Sektörel Bakış (2022). 15 Şubat 2023 tarihinde KPMG: <https://kpmg.com/tr/tr/home/gorusler/2022/08/sigorta-sektorel-bakis.html> sayfasından erişilmiştir.

Malezya. 5 Aralık 2022 tarihinde www.insamer.com: <https://www.insamer.com/tr/ulke-profil-malezya/> sayfasından erişilmiştir.

Malezya Ülke Raporu. (2020). T.C. Kuala Lumpur Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği .

- Malezya'da İslam. (2007). 25 Ekim 2022 tarihinde Wikipedi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Malezya%27da_%C4%B0slam sayfasından erişilmiştir.
- Malezya'nın Siyasi Görünümü. (2022). 2 Aralık 2022 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı: <https://www.mfa.gov.tr/malezya-siyasi-gorunumu.tr.mfa> sayfasından erişilmiştir.
- Members Listing. 11 Aralık 2022 tarihinde www.malaysiantakaful.com.my: <https://www.malaysiantakaful.com.my/about-mta/members-listing> sayfasından erişilmiştir.
- Nahar, L. (2021). *İslami Bankacılık ve Finansa Büyüme ve Strateji: Bangladeş ve Malezya Üzerine Bir Vaka Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Neova Katılım Sigorta. Katılım Sigortacılığı Genel İlkeleri. 26 Haziran 2021 tarihinde Neova: <https://www.neova.com.tr/hakkimizda/katilim-sigortaciligi-genel-ilkeleri> sayfasından erişilmiştir.
- Okka, O., Kazak, H. (2021). *İSLÂMÎ FİNANSAL YÖNETİM Sistem ve Uygulama (Konvansiyonel Finansla Mukayeseli)*. Ankara: Nobel Akademik.
- Okka, O., Kazak, H. (2022). *İSLÂMÎ FİNANSAL YÖNETİM-Sistem ve Uygulama (Konvansiyonel Finansla Mukayeseli)* (2 b.). Ankara: Nobel Akademik.
- Ölmez, E. (2016). *Sigorta Şirketlerinde Operasyonel Risk Hatalarının Marka Değerine Etkileri ve Alınması Gereken Önlemler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öner, M. H. (2018). Katılım Sigortacılığı Yönetmeliği Perspektifinde İslami Sigortacılığın Gelişimi. *JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy*, 3(1), 59-71.
- Öner, M. H. (2021). Türkiye'de Katılım Sigortacılığı ve Gelişimi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (58), 35-58.
- Özay, M. (2013, mart). Malezya'da Din-Devlet İlişkisine Kısa Bir Bakış: Dr. Mahathir Mohamad Dönemi İslamlaştırma Politikaları ve Yansımalar. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 106-128.

- Özcan, S. (2017). Tekafül (Katılım Sigortacılığı) Muhasebesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(2), 351-377.
- Özsoy, İ. (1995). Faiz. 23 Haziran 2021 tarihinde TDV İslam Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/faiz> sayfasından erişilmiştir.
- Prestasi Kewangan. 20 Şubat 2023 tarihinde Tabung Haji: <https://www.tabunghaji.gov.my/ms/korporat/informasi-korporat/data-statistik-5-tahun> sayfasından erişilmiştir.
- Sağlam, H. (2011). İslam Hukuk Tarihindeki Âkile Bugünün Sigortası Mıdır? *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(1), 265-292.
- SEDDK, Katılım Esaslı Sigortacılık ve BES Genelgesi. (2021). 28 Aralık 2022 tarihinde sigortacigazetesi.com.tr: <https://sigortacigazetesi.com.tr/seddk-katilim-esasli-sigortacilik-ve-bes-genelgesini-yayinladi/> sayfasından erişilmiştir.
- SEDDK, Kurum Tarihçesi. (2022). 28 Aralık 2022 tarihinde www.seddk.gov.tr: <https://www.seddk.gov.tr/tr/kurumun-tarihcesi> sayfasından erişilmiştir.
- Sektör Duyuruları. (2022). 2 Şubat 2023 tarihinde Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu: <https://www.seddk.gov.tr/tr/mevzuat/katilim/genelge-teblig-ve-sektor-duyurulari> sayfasından erişilmiştir.
- Sürücü, Ş. (2018). *İslami Finans: Malezya ve Türkiye Karşılaştırması*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Swiss. (2022). *Swiss Re Sigma Raporu*. Swiss Re Institute. Şubat 15, 2023 tarihinde alındı
- Şahin, Y. (2019). *Tekafül sigortacılığında Malezya Uygulaması*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tekafül.net, Tekafül. (2021). 3 Aralık 2022 tarihinde [tekafül.net](http://tekaful.net): <http://tekaful.net/> sayfasından erişilmiştir.
- Tekafül.net, Vekalet Modeli. 28 Haziran 2021 tarihinde [tekafül.net](http://tekaful.net): http://tekaful.net/?page_id=438 sayfasından erişilmiştir.
- Takaful Malaysia, 15 Şubat 2023 tarihinde Takafulmalaysia: <https://www.takaful-malaysia.com.my/corporate/aboutus/Pages/companybg.aspx> sayfasından erişilmiştir.

Tekafül Sigorta. Retekafül. 11 Aralık 2022 tarihinde www.tekafulsigorta.com: <https://www.tekafulsigorta.com/2011/04/retekaful-nedir.html#:~:text=Retekaf%C3%BCI%20uygulamas%C4%B1%2C%20tekaf%C3%BCI%20sigortac%C4%B1%20ile,sigorta%20edilmesi%20mant%C4%B1%20na%20C3%A7ok%20benzemektedir.> sayfasından erişilmiştir.

Tekin, M. (2018, Mart 16). Dünyada ve Türkiye’de Sigortacılığın Tarihsel Gelişimi İle Sigortacılık ve Özel Emeklilik Mevzuatı. 24 Haziran 2021 tarihinde [alomaliye](https://www.alomaliye.com): <https://www.alomaliye.com/2018/03/16/dunyada-ve-turkiyede-sigortacilik/> sayfasından erişilmiştir.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (2021). 5 Kasım 2022 tarihinde [Sozluk](https://sozluk.gov.tr): <https://sozluk.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu. (2011). 15 Şubat 2023 tarihinde [Mevzuat.gov.tr](https://mevzuat.gov.tr): <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102-20130328.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Mevzuat Tarihçesi. 18 Aralık 2022 tarihinde tkbb.org.tr: <https://tkbb.org.tr/sayfa/mevzuat/mevzuat-tarihcesi> sayfasından erişilmiştir.

Türkiye Sigortalar Birliği. 25 Aralık 2022 tarihinde www.tsb.org.tr: <https://www.tsb.org.tr/tr> sayfasından erişilmiştir.

Umut, M. (2022). Yeni Katılım Sigortacılığı Mevzuatının Sigorta Şirketleri İçin Getirdiği Düzenlemeler ve Yenilikler. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(Özel Sayı), 240-260.

Ünalın, A. (2008). İslam Hukukunda Muvalat Akdi ve Sigorta Açısından Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (1), 1-17.

Yalçın, İ. (2004). *Malezya’da İslam Hukuku Uygulamaları: Yeni Gelişmeler ve Problemler (1981-2003)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yazıcı, S. (2020). *İslam’da Sigorta ve Tekafül Sigortası*. İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık.

- Yıldırım , İ. (2014). Tekafül (İslami) Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. *Organizasyon ve yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 44-58.
- Yılmaz, A. (1997). İslam Hukuku Açısından Sigorta. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* , 133-162.
- Yılmaz, E. (2021). *Kar Payı ve Faiz Oranları Üzerine Nedensellik Analizi: Türkiye ve Malezya Karşılaştırması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bingöl.
- Yılmaz, H. S. ve Şencal, H. (2022, Ocak). İslam Politik Ekonomisi Açısından Merkezi Fetva Kurullarının Yapısına Dair Bir Değerlendirme. *İslam Ekonomisi Dergisi*, 1(1), 47-66.
- Yılmaz, M. ve Bağış, B. (2020). Türkiye’de İslami Finansın Gelişimi ve Hukuki Yapısı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(5), 3148-3173.
- Yurttadur, M. ve Demirbaş, H. (2017). Türkiye’de Bulunan Katılım Bankaları ve Özel Sermayeli Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 89-117.
- Zakaria, T. A. (2012). 21. Yüzyılda İnsan Hak ve Özgürlükleri ve Yargının Rolü Konusunda Malezya Perspektifi. *Anayasa Yargısı*, 28(1), 431-451. 8 Aralık 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/pub/anayasayargisi/issue/52013/678296> sayfasından erişilmiştir.

EKLER

EK 1.

KATILIM ESASLARI ÇERÇEVESİNDE SİGORTACILIK VE BİREYSEL EMEKLİLİK FAALİYETLERİNE İLİŞKİN YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, katılım esasları çerçevesinde sigortacılık ve bireysel emeklilik faaliyetlerinin yürütülmesi için gerekli usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, Türkiye’de katılım esasları çerçevesinde faaliyet gösteren sigorta, reasürans ve emeklilik şirketlerini, sigorta kooperatiflerini ve özel kanunları uyarınca sigorta sözleşmesi yapan kuruluşları; katılım esaslı faaliyetleri ile sınırlı olmak üzere birlik, birim, büro, merkez, komite, hesap ve havuzlar, aracılar, eksperler ve aktüerleri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun ek 1 inci maddesi ile 28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun 26 ncı maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Birlik: Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliğini,
- b) Danışma komitesi: Sigortacılık ve bireysel emeklilik faaliyetlerinin katılım esasları çerçevesinde icrasını teminde görev alan komiteyi,
- c) Katılım emeklilik fonu: Emeklilik şirketlerince katılım esasları çerçevesinde oluşturulan ve unvanında katılım ibaresi geçen emeklilik yatırım fonunu,
- ç) Katılım esasları: Sigortacılık veya bireysel emeklilik faaliyetlerinin bu Yönetmelik çerçevesinde icra edilmesini sağlamak amacıyla danışma komitesince ilgili hükümler esas alınarak tespit edilen usul ve esasları,
- d) Katılım sigortacılığı: Katılım esaslarına göre icra edilen sigortacılık faaliyetini,
- e) Kurul: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulunu,
- f) Kuruluş: Katılım esaslı ürün veya hizmeti bulunan veya bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde faaliyet gösteren şirketler aracılığıyla ürün ve hizmet sunan Tarım Sigortaları Havuzu ve Doğal Afet Sigortaları Kurumunu; söz konusu şirketlerden gelen katkı payları ile

görevini ifa eden Güvence Hesabı, Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu ile diğer ilgili havuz, fon, hesaplar ile bunları uhdesinde bulunduran şirketi,

g) Kurum: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunu,

ğ) Şirket: Katılım esaslarına göre faaliyet gösteren 5684 sayılı Kanuna tâbi sigorta, reasürans şirketi ve sigorta kooperatifi ile 4632 sayılı Kanuna tâbi emeklilik şirketini,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Uygulamaya İlişkin Esaslar

Uygulamaya ilişkin genel esaslar

MADDE 5 – (1) Şirket, faaliyetlerinin katılım esaslarına uygunluğunun sağlanması ve takibi maksadıyla bünyesinde danışma komitesi oluşturur.

(2) Şirketçe sunulacak ürün ve hizmetler ile düzenlenecek form, sözleşme, poliçe ve bilgilendirme metinleri danışma komitesinin onayına tabidir. Danışma komitesince uygun görülmeyen ürün ve hizmetler satılamaz, konu ve riskler teminat altına alınamaz ve bu konu ve risklerden fayda temin edilemez.

(3) Şirkete intikal eden ödemelerde, şirketçe yapılan ödemelerde, yatırım yapılacak varlıkların seçimi, değerlendirilmesi ile nakit yönetiminde ve şirketin ilgili diğer finansal faaliyetlerinde katılım esasları çerçevesinde hareket edilir.

(4) Bu madde çerçevesinde faaliyet gösteren şirketler, unvanlarında gerekli tescil işlemlerinin yapılması kaydıyla katılım ibaresini kullanabilirler. Bu şirketlerin, şirket esas sözleşmelerinde katılım esaslı faaliyetlere değinmeleri, ürün tanıtımı, form, sözleşme ve poliçelerde katılım ibaresine yer vermeleri zorunludur.

Uygulamaya ilişkin özel esaslar

MADDE 6 – (1) Şirket; dayanışma, yardımlaşma, fon veya hesapların ayırımı gibi esaslara dayalı farklı bir faaliyet modeli uygulayabilir. Söz konusu modelin danışma komitesince onaylanması ve bu Yönetmelik hükümlerine aykırılık oluşturmayacak şekilde uygulanması zorunludur.

(2) Katılım esasları çerçevesinde faaliyet gösteren şirketler ile reasürans, koasürans ve retrosesyon faaliyetleri yürütülmesi esastır. Söz konusu faaliyetlere ilişkin ihtiyaç duyulan işbirliği, ürün ve hizmetin bulunamaması durumunda, danışma komitesinin onayı alınmak şartıyla ve belirli süre ve alanlar ile sınırlı olmak üzere diğer şirketlerle bu faaliyetler yürütülebilir.

(3) Şirketlerin katılım faaliyetleri ile doğrudan ilgili birimlerinde bu Yönetmelik hükümlerini uygulayabilecek gerekli eğitim ve donanımına sahip olan şirket personeli çalıştırılması zorunludur. Katılım birimi haricindeki ilgili diğer birim personelinin katılım finans alanında lisans veya lisansüstü programlardan birinden mezun olması veya Kurumca uygun görülecek ulusal veya uluslararası sertifika sahibi olması zorunludur.

(4) Teknik personel unvanına sahip araçların ve bireysel emeklilik araçlarının bu Yönetmelik kapsamında faaliyet gösteren şirket ve kuruluşlarla çalışabilmesi, Sigortacılık Eğitim Merkezi ve Emeklilik Gözetim Merkezi tarafından yapılacak ilgili eğitim ve sınavlara katılmaları ile mümkündür. Katılım esasları ve uygulamasına ilişkin konular teknik personel eğitimine ve sınavına, bireysel emeklilik araçları sınavına ve tamamlayıcı eğitim programına dâhil edilir.

(5) Kuruluşlar, katılım sigortacılığı faaliyetleri ile sınırlı olmak üzere aşağıda belirtilen hususları yerine getirmekle yükümlüdür:

a) Bünyesinde danışma komitesi oluşturmak veya danışma komitesi fonksiyonunu dışarıdan hizmet alımı ile gerçekleştirmek.

b) Varsa katılım esasları çerçevesinde sunulması planlanan ürün veya hizmetlerde, düzenlenecek form, sözleşme, poliçe ve bilgilendirme metinlerinde, havuz, fon ve hesapların yönetiminde danışma komitesinin onayını almak.

c) Bünyesinde katılım uyum birimi kurmak veya katılım uyum birimi faaliyetlerinden sorumlu olmak üzere katılım finans alanında lisans veya lisansüstü programlardan birinden mezun olan veya Kurumca uygun görülecek ulusal veya uluslararası sertifika sahibi yeterli sayıda personel tahsis etmek.

ç) Katılım esaslı faaliyet gösteren şirketlerden gelen finansal varlıkları ayrı fon, havuz veya hesaplar üzerinden katılım esasları çerçevesinde yönetmek.

d) Katılım esaslı faaliyet gösteren şirketlerin aracılığıyla satılan ürün ve hizmet bedellerinin yönetiminde, yatırım yapılacak varlıkların seçimi, değerlendirilmesi ile nakit yönetiminde, kuruluşça bu ürün ve hizmetlere ilişkin yapılan ödemelerde ve kuruluşun bu kapsamdaki diğer finansal faaliyetlerinde katılım esasları çerçevesinde hareket etmek.

e) Bu fon, havuz veya hesaplara ait giriş, yatırım ve çıkışların katılım sigortacılığı dışındaki faaliyetlere ait fon, havuz ve hesaplar ile karışmaması için gerekli tedbirleri almak.

f) Katılım iç denetim raporunu 12 nci maddede yer alan hükümler çerçevesinde düzenlemek.

(6) Emeklilik şirketinin katılım esaslı faaliyette bulunabilmesi için unvanında katılım ibaresi bulunan emeklilik planı kurması zorunludur. Katılım emeklilik planına sadece katılım emeklilik fonları dâhil edilebilir.

(7) Katılım esaslarına uygunluğu danışma komitesince onaylanması gereken bireysel emeklilik faaliyetleri aşağıda sayılmıştır:

a) Katılım emeklilik fonlarının kurulması.

b) Portföylere alınan varlıkların seçimi.

c) Kesinti yapısı, sunulan ek faydalar ve plan kapsamındaki diğer hususlar.

ç) Katkı payı tahsilatı, cayma, ayrılma, aktarım ve emeklilik işlemlerinde nakit olarak yönetilen tutarların işlem gördüğü hesapların seçimi.

(8) Yedinci fıkrada sayılan faaliyetlerin danışma komitesince onaylandığı şekliyle uygulanmasından şirket yönetim kurulu sorumludur.

(9) Katılım esaslı hayat sigortacılığı faaliyetinde bulunmayan ve emeklilik fonlarının tamamı katılım emeklilik fonlarından oluşmayan şirket, danışma komitesi fonksiyonunu dışarıdan hizmet alımı ile gerçekleştirebilir. Söz konusu şirket, bünyesinde katılım uyum birimi kurar veya katılım uyum biriminin faaliyetlerinden sorumlu yeterli sayıda personel görevlendirir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Danışma Komitesine İlişkin Esaslar

Danışma komitesi

MADDE 7 – (1) Şirket veya kuruluş bünyesinde oluşturulan danışma komitesi, şirket veya kuruluş yönetim kuruluna bağlı olarak faaliyet gösterir. Danışma komitesi raporlamayı doğrudan şirket veya kuruluş yönetim kuruluna yapar.

Danışma komitesinin görev ve sorumlulukları

MADDE 8 – (1) Danışma komitesinin görev ve sorumlulukları şunlardır:

a) Katılım esasları çerçevesinde ürün ve hizmet geliştirme ve sistem iyileştirme süreçlerine, politika ve prosedürlerin oluşturulmasına katkıda bulunmak.

b) Sunulacak ürün ve hizmetler ile düzenlenecek form, sözleşme, poliçe ve bilgilendirme metinlerine onay vermek.

c) Şirket faaliyetlerinin katılım esaslarına uyumuna ilişkin soruları cevaplamak, gerekirse alternatif çözümler sunmak.

ç) Katılım esaslarının uygulanması ve katılım finans alanında Ülkemiz ve dünyadaki gelişmeler hususunda yönetim kuruluna ve ilgili birimlere danışmanlık yapmak.

d) Sunulan ürün ve hizmetler ile faaliyetlerin katılım esasları ile uyumlu yürütülüp yürütülmediğine ilişkin yılda en az bir defa olmak üzere uygunluk görüşü vermek.

e) Yılda en az bir kez olmak üzere şirket ve kuruluş nezdinde katılım esaslarına ilişkin eğitim vermek.

Danışma komitesi üyelerinin görevlendirilme şartları

MADDE 9 – (1) Danışma komitesi asgari üç üyeden oluşur. Üyelerin görev süresi azami üç yıldır. Görev süresi biten üye tekrar seçilebilir. Görev süresinin bitmesi, görevinin sonlandırılması, istifa gibi nedenlerle boşalan üye yerine en geç iki ay içerisinde yenisi seçilir. Üyelerden en az üçte ikisinin yurt içinde yerleşik olması zorunludur.

(2) Danışma komitesi üyelerinin asgari üçte ikisinin, İslami ilimler veya dengi alanlarda en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş olması, diğer üyelerin ise katılım finans alanında lisans ya da lisansüstü derecesine sahip olmanın yanı sıra, finans alanında en az beş yıl mesleki deneyime sahip olması zorunludur.

(3) Danışma komitesi üyelerinin; görevlendirilme tarihinden önceki son bir yıl içerisinde şirkette veya kuruluştaki çalışmamış olması, eş ve/veya çocuklarının şirket veya kuruluştaki yönetici pozisyonunda olmaması, şirket veya kuruluşun hâkim ortağının, yönetim kurulu üyelerinin veya genel müdürünün eşi veya ikinci dereceye kadar (bu derece dâhil) kan veya sıhrî hısımlı olmaması gerekir.

(4) Yönetim kurulunca danışma komitesi üyesi olarak görevlendirilecek kişilerin eğitimine ve mesleki deneyimine ilişkin bilgi ve belgeler ile birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen hususlara ilişkin beyanı Kuruma bildirilir. Bildirimin Kuruma ulaştığı tarihten itibaren on iş günü içerisinde Kurumca olumsuz görüş bildirilmemesi durumunda ilgili kişilerin görevlendirmesi yapılabilir.

(5) Üyelerin görevlerine veya dışarıdan alınan danışma komitesi hizmetine yönetim kurulunun oy birliğiyle alınan kararı ile son verilebilir. Oy birliğiyle alınan kararın Kuruma bildiriminden itibaren on iş günü içerisinde Kurumca olumsuz görüş bildirilmemesi durumunda ilgili kişilerin görevlerine veya dışarıdan alınan hizmete son verilmiş sayılır.

Danışma komitesinin çalışma esasları

MADDE 10 – (1) Danışma komitesi, kendi üyeleri arasından bir başkan ve başkanın bulunmadığı hallerde görev yapmak üzere bir başkan vekili seçer. Danışma komitesi, ayda asgari bir kez olmak üzere gerekli görülen hallerde danışma komitesi başkanı veya vekilinin çağrısı ile toplanır.

(2) Danışma komitesi üye tam sayısının en az üçte ikisi ile toplanır. Danışma komitesi toplantıları üyelerin bazılarının veya tamamının elektronik ortamda katılması yoluyla da icra edilebilir.

(3) Danışma komitesinin karar yeter sayısı her koşulda, üye tam sayısının çoğunluğudur. Kararlar üyeler tarafından imzalanır. Muhalif kalan üyeler muhalefet

gerekçelerini karar tarihinden itibaren yedi gün içerisinde katılım uyum birimine bildirir. Kararlar; incelenen ve tartışılan konunun özeti, kararın gerekçesi, dayanağı ve varsa muhalif üyelerin gerekçeleri ile kayıt altına alınır. Kararları imzalamayan veya karşı oy gerekçesini süresinde bildirmeyen üyeler toplantıya katılmamış sayılır.

(4) Bir kişi aynı anda en fazla iki şirketin danışma komitesinde görev alabilir. Kuruluşlar ve faaliyetlerinin tamamı katılım esaslı olmayan emeklilik şirketleri için bu şart aranmaz. Kurul görev alınabilecek şirket veya kuruluş sayısını artırmaya veya azaltmaya yetkilidir.

(5) Birden fazla şirket ve/veya kuruluşta görev yapan ya da birden fazla şirket veya kuruluşta hizmet sunan danışma komitesi üyeleri görev yaptığı şirket ve/veya kuruluşla ilgili bilgileri diğer şirket ve/veya kuruluş ile paylaşamaz.

(6) Yönetim kurulu, danışma komitesi üyelerinin görevlerinin icrasında şirket yönetimi de dâhil olmak üzere tüm paydaşların etkisinden uzak ve bağımsız şekilde karar alabilmelerini sağlayacak tedbirleri almakla yükümlüdür.

(7) Danışma komitesi üyesi, bağımsızlığını ve tarafsızlığını zedeleyici nitelikte hususların bulunması halinde bu durumu yönetim kuruluna ve Kuruma gerekçesiyle birlikte bildirir.

(8) Danışma komitesinin üyelerine ilişkin şartlar ve çalışma usul ve esaslarına ilişkin yükümlülükler dışarıdan alınan danışma komitesi fonksiyonu için de geçerlidir. Söz konusu hizmeti verebilecek kişi veya firmalar Kurum onayına tabidir.

(9) Danışma komitesi üyelerinin; görev yaptığı şirket veya kuruluşlarla ilgili arabuluculuk veya hakemlik görevi yapması, şirket veya kuruluşlar ile önemli oranda borç/alacak ilişkisi bulunan ticari kuruluşlarda paya sahip olması, şirket veya kuruluşlar ile önemli oranda borç/alacak ilişkisi bulunan ticari kuruluşlarda yönetim kurulu üyesi/yönetici olarak görev alması ve danışma komitesi üyeliği görevi karşılığında aldığı ücret dışında görev aldığı şirket veya kuruluşlardan bunların kârlılığına dayalı olarak herhangi bir ad altında ücret veya benzeri bir gelir sağlaması yasaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Katılım Uyum Birimi ve Katılım İç Denetim Raporuna İlişkin Esaslar

Katılım uyum birimi

MADDE 11 – (1) Danışma komitesi faaliyetlerinin etkin bir şekilde yerine getirilmesi ve şirket faaliyetlerinin katılım esaslarına uyumunu teminen gerekli hizmetleri yürütmek üzere katılım uyum birimi oluşturulur. Katılım uyum birimi idari açıdan genel müdüre bağlıdır ve yönetim kuruluna raporlama yapar.

(2) Katılım uyum birimine bir birim sorumlusu ve asgari iki kişi olmak üzere yeterli sayıda yardımcı personel tahsis edilir. Birim sorumlusunda İslami ilimler veya dengi alanlardan birinden lisans düzeyinde mezun olma ile finans alanında en az üç yıllık tecrübe şartı veya katılım finans alanında lisans veya lisansüstü programlardan mezun olma şartı aranır. Diğer personelin ise Kurumca uygun görülecek ulusal veya uluslararası bir sertifika sahibi olması zorunludur.

(3) Katılım uyum birimi, ilgili faaliyetlerin katılım esaslarına ve danışma komitesi kararlarına uygunluğunu gözetmekle sorumludur. Katılım uyum biriminin görev ve yetkileri aşağıda sayılmıştır:

- a) Danışma komitesinin sekretaryasını yapmak.
- b) Katılım sigortacılığı veya katılım esaslı bireysel emeklilik faaliyetlerine ilişkin toplantı ve eğitim faaliyetlerini takip ve organize etmek.
- c) Danışma komitesi kararlarını muhafaza etmek ve ilgili birim ve personele bildirmek.
- ç) Kararların gereği olan faaliyetleri takip etmek.
- d) Ürün ve hizmet geliştirme, veri paylaşımı ve raporlama süreçlerine katkı sağlamak.
- e) Katılım esaslı ürün ve hizmetleri izlemek, iç kontrol noktaları oluşturmak, risk değerlendirmesi yapmak, denetim, talep ve şikâyet sonucu oluşan tespitleri değerlendirmek ve danışma komitesi ve ilgili birimlerle paylaşmak.

Katılım iç denetim raporu

MADDE 12 – (1) Faaliyetlerin, ilgili mevzuat ile danışma komitesi kararlarına uygun olarak yürütüldüğü hususunda yılda en az bir defa olmak üzere katılım iç denetim raporu düzenlenir. Söz konusu raporu, katılım uyum birimi sorumlusunda aranan şartları haiz iç denetim personeli düzenler. Şartları haiz iç denetim personeli bulunmaması durumunda Kurumun onayı alınmak suretiyle söz konusu rapor dışarıdan hizmet alımı yoluyla düzenlettirilir.

(2) Katılım iç denetim raporu içeriğinde katılım denetim rehberinde yer alan hususlara ilişkin tespitlere de yer verilmesi zorunludur. Raporun nihai hali danışma komitesi ile paylaşılır. Danışma komitesinin rapora ilişkin mütalaası en geç otuz gün içinde alınarak rapor ile birlikte yönetim kuruluna sunulur.

(3) Faaliyetlerde herhangi bir uyumsuzluğun tespiti halinde; uyumsuzluğu oluşturan iş ve işlemlerin durdurulmasından, uyumsuzluk hususunda danışma komitesinin bilgilendirilmesinden ve uyumsuzluğun giderilmesinden yönetim kurulu sorumludur.

(4) Yönetim kurulu, raporda yer verilen uyumsuzluk tespitlerine yönelik alınan aksiyonları müzakere etmek üzere danışma komitesi ile yılda asgari bir toplantı gerçekleştirir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bilgilendirme Yükümlülüğüne İlişkin Esaslar

Bilgilendirme yükümlülüğü

MADDE 13 – (1) Şirket ve ilgili kuruluşlar müşterilerin katılım esasları çerçevesinde ürün ve hizmet aldığı farkında olmasını sağlamakla, internet sitelerini, mobil uygulamalarını, sunulacak form, sözleşme ve poliçeleri bu çerçevede düzenlemekle ve dağıtım kanallarını bu doğrultuda yönlendirmek ve takip etmekle yükümlüdür.

(2) Aşağıdaki hususların şirket veya ilgili kuruluşun internet sitesinde yayımlanması zorunludur:

- a) Danışma komitesi üyelerine ait bilgiler.
- b) Uygulanacaksa farklı faaliyet modellerine ilişkin bilgiler ile bu modellere ilişkin danışma komitesince verilen uygunluk görüşleri.
- c) Ürün ve hizmetlerin katılım esasları ile uyumuna ilişkin açıklayıcı bilgiler.
- ç) Sunulan ürün ve hizmetler ile finansal faaliyetlerin katılım esasları ile uyumlu yürütülüp yürütülmediğine ilişkin danışma komitesi uygunluk görüşü.
- d) Reasürans, koasürans ve retrosesyon faaliyeti yürütülen şirketler.
- e) İlgili mevzuat.

(3) Emeklilik şirketleri Emeklilik Gözetim Merkezi vasıtasıyla, diğer şirket ve kuruluşlar ise doğrudan ilgili verilerini Kuruma ve Birliğe aylık dönemler itibarıyla gönderir. Söz konusu veriler, Birlik internet sayfasında periyodik olarak yayımlanır. Verilerin toplanmasında kullanılacak şablon Kurumun onayı alınarak Birlik tarafından hazırlanır. Birlik, Kurumun onayı dâhilinde kamuya açık sektör verilerini yurt içi ve yurt dışı paydaşlar ile paylaşabilir.

(4) Birlik, yıllık sektör raporunu ilgili yılı takip eden yılın üçüncü ayı sonuna kadar Kurumun onayını alarak yayımlar.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Diğer hükümler

MADDE 14 – (1) Kurumca bu Yönetmelik hükümlerine uyumu sağlamak amacıyla katılım denetim rehberi yayımlanır ve bu rehber çerçevesinde uyum denetimi icra edilir.

(2) Bu Yönetmelikte düzenlenmeyen hususlar için sigortacılık ve bireysel emeklilik mevzuatının ilgili diğer hükümleri kıyasen uygulanır.

(3) Bu Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurumca belirlenir.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 15 – (1) 20/9/2017 tarihli ve 30186 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Hâlihazırda pencere usulüyle faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin faaliyet süresi 31/12/2021 tarihine kadardır. Bu tarihten itibaren, sahip olunan portföy sigortalıların onayı dahilinde katılım sigortacılığı faaliyetinde bulunan diğer sigorta şirketlerine devredilir. İlgili sigortacılık mevzuatı hükümleri saklı kalmak kaydıyla söz konusu devir Kurum iznine tabidir.

(2) Pencere usulüyle faaliyet gösteren şirketler, müstakil bir katılım uyum birimi kurabilir veya katılım uyum biriminin faaliyetlerinden sorumlu yeterli sayıda personel de görevlendirebilir ve danışma komitesi fonksiyonunu dışarıdan hizmet alımı ile gerçekleştirebilir.

Yürürlük

MADDE 16 – (1) Bu Yönetmeliğin;

a) 3 üncü, geçici 1 inci, 16 ncı ve 17 nci maddeleri yayımı tarihinde,

b) Diğer maddeleri ise yayımı tarihinden altı ay sonra, yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 17 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkanı yürütür.

EK 2.

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumundan: 01 .04.2021

Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik

Faaliyetlerine İlişkin Genelge (2021/3)

Amaç, kapsam ve dayanak

MADDE I - (1) Bu Genelge, 19/12/2020 tarihli ve 31 339 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmeliğin 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına istinaden katılım esaslı sigortacılık ve bireysel emeklilik faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

(2) Bu Genelgede düzenlenmeyen hususlar için sigortacılık ve bireysel emeklilik mevzuatının ilgili diğer hükümleri esas alınır.

Tanımlar

MADDE 2 - (1) Bu Genelgede geçen;

- a) Aracı: 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu Kanun kapsamında tanımlanan bireysel emeklilik aracı ile 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu kapsamında tanımlanan broker ile sigorta acentesini,
- b) Danışma komitesi: Sigortacılık ve bireysel emeklilik faaliyetlerinin katılım esasları çerçevesinde icrasını teminde görev alan komiteyi,
- b) Katılım emeklilik fonu: Emeklilik şirketlerince katılım esasları çerçevesinde oluşturulan ve unvanında katılım ibaresi bulunan emeklilik yatırım fonunu,
- ç) Katılım emeklilik planı: Unvanında katılım ibaresi bulunan ve içeriği katılım emeklilik fonlarından oluşan emeklilik planını,
- d) Katılım esasları: Sigortacılık veya bireysel emeklilik faaliyetlerinin Yönetmelik çerçevesinde icra edilmesini sağlamak amacıyla danışma komitesince ilgili hükümler esas alınarak tespit edilen usul ve esasları,
- e) Katılım sigortacılığı: Katılım esaslarına göre icra edilen sigortacılık faaliyetini,
- f) Kurul: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulunu,

- g) Kuruluş: Katılım esaslı ürün veya hizmeti bulunan veya Yönetmelik hükümleri çerçevesinde faaliyet gösteren şirketler aracılığıyla ürün ve hizmet sunan Tarım Sigortaları Havuzu ve Doğal Afet Sigortaları Kurumunu; söz konusu şirketlerden gelen katkı payları ile görevini ifa eden Güvence Hesabı, Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu ile diğer ilgili havuz, fon, hesaplar ile bunları uhdesinde bulunduran veya işleten şirketi,
- ğ) Kurum: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunu,
- h) Müessese: Şirket veya kuruluşlara dışarıdan danışma komitesi hizmeti verecek dernek, vakıf, eğitim ve araştırma merkezi, şahıs veya tüzel kişi firmaları ve benzeri yapıları,
- ı) Şirket: Katılım esaslarına göre faaliyet gösteren 5684 sayılı Kanuna tâbi sigorta, reasürans şirketi ve sigorta kooperatifi ile 4632 sayılı Kanuna tâbi emeklilik şirketini,
- i) Yönetmelik: 19/12/2020 tarihli ve 31339 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmeliği,

ifade eder.

BİRİNCİ BÖLÜM

DANIŞMA KOMİTESİNE İLİŞKİN HUSUSLAR

Danışma komitesinin bağımsızlığına ilişkin hususlar

MADDE 1 (1) Şirket veya kuruluş danışma komitesi yapılanmasını organizasyon şemasında hiyerarşik bir ilişki olmaksızın yönetim kurulu ile bağlantılı şekilde gösterir. Yönetim kurulu danışma komitesine emir ve talimat veremez. Danışma komitesinin kararlarını etkileyecek veya yönlendirecek iş ve işlemlerde bulunamaz.

(2) Yönetim Kurulu, danışma komitesinin görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi için gerekli tedbirleri almakla ve danışma komitesince bilinmesi gereken bilgi ve belgeleri eksiksiz olarak ve zamanında sunulmasını sağlamakla yükümlüdür.

Danışma komitesi kararlarına ilişkin hususlar

MADDE 2 — (1) Danışma komitesi, sigortacılık veya bireysel emeklilik faaliyetlerinin katılım esasları çerçevesinde icra edilmesini sağlamak amacıyla karar alır. Karara esas teşkil eden ilgili İslami hükümlere gerekçesi ile yer verilir.

(2) Karar verilmesi gereken konuya ilişkin açık İslami hükümlerin olmaması durumunda, fıkıh usulü tatbik edilerek karar verilir.

(3) Danışma komitesi üyeleri, verecekleri karara ilişkin gerekli bilgi ve belgeleri katılım uyum biriminden talep eder. Şirket veya kuruluşun ilgili birimleri, talep edilen bilgi ve belgeleri katılım uyum birimine gecikmesizin ve eksiksiz olarak sunmakla yükümlüdür.

Danışma komitesinin raporlamasına ilişkin hususlar

MADDE 3 (1) Danışma komitesi ilgili takvim yılı içerisindeki şirket veya kuruluş faaliyetlerinin katılım esaslarına uygun yürütülüp yürütülmediğine ilişkin tespitlerin ve değerlendirmelerin yer aldığı bir rapor hazırlamakla ve söz konusu raporu ilgili yılsonunu müteakip en geç üçüncü ayın sonuna kadar şirket veya kuruluş yönetim kuruluna sunmakla yükümlüdür. Raporun bir örneği ilgili takvim yılını izleyen dördüncü ayın sonuna kadar şirket veya kuruluş tarafından Kuruma gönderilir.

(2) Söz konusu raporda aşağıdaki hususlara yer verilir.

a) İlgili yıla ait;

i) sunulan ürün ve hizmetlerin, ii) yatırım, fon ve nakit yönetimi faaliyetlerinin, iii) aktüerya, muhasebe ve raporlama işlemlerinin, iv) hasar yönetimi ve reasürans işlemlerinin,

v) reklam, pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin katılım esaslarına

uygun yürütülüp yürütülmediğine ilişkin değerlendirme,

b) Varsa ürün ve hizmet geliştirmeye yönelik öneriler,

c) Katılım esaslarına, standartlara ve ilgili uygulama örneklerine ilişkin diğer ülkelerdeki gelişmeler hususunda bilgilendirme ve yönlendirmeler.

(3) Danışma komitesi, görevini icra ederken tespit ettiği uyumsuzlukları söz konusu raporlamadan bağımsız olarak gecikmeksizin yönetim kuruluna veya yönetim kurulunca yetkilendirilmiş olması halinde bir ya da birden fazla yönetim kurulu üyesine bildirmekle yükümlüdür. Söz konusu bilgilendirme birinci fıkrada yer alan raporlamadan ayrı olarak yazılı şekilde yapılır.

Danışma komitesinin vereceği eğitime ilişkin hususlar

MADDE 4 — (1) Danışma komitesi, katılım sertifikası sahibi olan veya söz konusu sertifikaya sahip olmakla yükümlü olan personele yılda en az bir kez olmak üzere aşağıdaki konu başlıklarını da kapsayacak şekilde eğitim vermekle yükümlüdür.

a) Fıkıh usulü,

b) Muamelat fikhı (ilgili ticari hükümler),

c) İslam hukukuna göre sözleşme ve şartları,

ç) Katılım esaslı sigorta ve bireysel emeklilik uygulamaları,

- d) Kurumca önerilen diğer konular,
 - e) Danışma komitesince gerekli görülen diğer konular.
- (2) Söz konusu eğitimin süresine ve sunulma şekline danışma komitesi ile şirket veya kuruluş birlikte karar verebilir.
- (3) Şirket veya kuruluş faydalı veya lüzumlu görmesi halinde birinci fıkrada belirtilen personel haricindeki kişileri de eğitim kapsamına alabilir.

- (4) Gerçekleştirilen eğitime ilişkin, eğitim tarihini müteakip bir ay içerisinde Kuruma yazılı bilgilendirme yapılır.

Şirket veya kuruluş bünyesinde oluşturulan danışma komitesi üyeleri ile akdedilecek sözleşmeye ilişkin hususlar

MADDE 5 — (1) Şirket veya kuruluş, danışma komitesi üyeleri ile tam zamanlı veya kısmi zamanlı hizmet sözleşmesi akdedebilir. Sözleşme kapsamında danışma komitesi üyelerinin başka sahalarda görev ve sorumluluk almamalarını şart koşabilir.

- (2) Danışma komitesi üyesi, görev ve sorumluluklarını aksatmamak kaydıyla bir diğer şirketin veya kuruluşun danışma komitesinde görev alabilir. Kuruluş ve faaliyetlerinin tamamı katılım esaslı olmayan emeklilik şirketleri için bu şart aranmaz. Şirket veya kuruluş tarafından danışma komitesi üyesinin görev alabileceği şirket veya kuruluş sayısına ilişkin bir kısıtlama talep edilmesi durumunda söz konusu kısıtlamanın mahiyeti akdedilecek hizmet sözleşmesinde açıkça belirtilir.

- (3) Şirket veya kuruluş, danışma komitesi üyesinin diğer görev ve sorumluluklarının şirket veya kuruluştaki görev ve sorumluluklarını aksatmayacağına dair ayrıca taahhütname almakla yükümlüdür.

- (4) Şirket veya kuruluş, danışma komitesi üyelerinin her biri ile ayrı ayrı ve süresi üç yılı aşmayacak şekilde hizmet sözleşmesi akdeder. Süresi biten sözleşme tekrar yenilenebilir. Sözleşmede bir hizmet bedeli öngörülmesi durumunda söz konusu bedel danışma komitesince verilecek karar sayısına göre tespit edilemez.

- (5) Sözleşmede; sunulan hizmetin konusu, kapsamı ve süresi, tarafların sorumlulukları ve yükümlülükleri gibi hususlar açık, anlaşılır ve tereddütte mahal vermeyecek şekilde ifade edilir.

- (6) Sözleşmede, Yönetmeliğin 10 uncu maddesinin beşinci fıkrasına aykırı hareket edilmesi, şirket veya kuruluşa ait bilgi ve belgelerin sözleşmede belirtilen amaçlar dışında kullanılması ve üçüncü kişilere açıklanması durumunda yasal işlem başlatılacağı hususuna yer verilir.

Danışma komitesi toplantıları ve kararlarına ilişkin hususlar

MADDE 6 — (1) Danışma komitesi üyesinin Yönetmeliğin 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen aylık toplantıya mazeretsiz olarak arka arkaya iki kez katılmaması veya sözleşme yılı içerisinde toplamda üç toplantıya mazeretsiz olarak katılmaması durumunda, şirket veya kuruluş, danışma komitesi üyesinin görevini sonlandırmakla yükümlüdür.

(2) Danışma komitesi, katılım esaslarına uygunluğunun tespiti amacıyla, kendisine arz edilen, ürün ve hizmetler ile düzenlenecek form, sözleşme, poliçe ve bilgilendirme metinlerine ilişkin görüş ve önerilerini en geç beş iş günü içinde sunmakla yükümlüdür.

(3) Danışma komitesinde alınan kararları imzalamayan veya karara muhalif olup da muhalefet gerekçelerini karar tarihinden itibaren yedi gün içerisinde katılım uyum birimine bildirmeyen üyeler toplantıya mazeretsiz katılmamış sayılır.

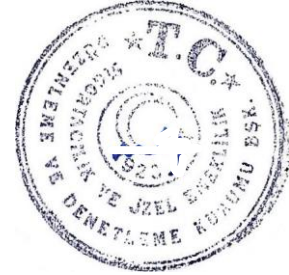
(4) Danışma komitesince verilen kararın meri mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil etmesi halinde danışma komitesince katılım esasları çerçevesinde alternatif bir çözüm bulunmaya çalışılır. Söz konusu çözümün bulunamaması halinde şirket veya kuruluş uyuşmazlığa konu hususları gerekçeleri ile birlikte gecikmeksizin Kuruma bildirilir.

Danışma komitesi üyelerinin öğrenim ve tecrübe şartlarına ilişkin hususlar

MADDE 7 — (1) Danışma komitesi üyelerinde aranacak eğitim ve öğrenim şartlarına ilişkin hususlar aşağıda belirtilmiştir.

Danışma komitesi üyelerinden;

a) En az birinin İslami ilimler veya ilahiyat fakültelerinden lisans düzeyinde mezuniyetinin yanı sıra İslam hukuku alanında lisansüstü mezuniyetinin olması,

b) En az birinin İslami ilimler veya ilahiyat fakültelerinden lisans düzeyinde mezuniyetinin yanı sıra lisansüstü düzeyinde İslam hukuku alanının muamelat konularında ihtisas sahibi olması veya katılım finans alanında lisansüstü mezuniyetinin olması,

c) En az birinin katılım finans alanının lisans ya da lisansüstü düzeyinde; İslami finans, İslami ekonomi, İslam ekonomisi ve finansı, İslami bankacılık, İslami sigortacılık, İslami bankacılık ve sigortacılık kapsamına giren programlardan birinden mezun olması şartları aranır.

(2) Birinci fıkranın (c) bendinde belirtilen eğitim şartının yanı sıra Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamında aranacak mesleki deneyim şartının kesintisiz olması şart değildir.

(3) Mesleki deneyim şartı aranırken aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur.

- a) Bankacılık, sigortacılık, sermaye piyasası veya diğer finansal alanlarda faaliyet gösteren kurum veya kuruluşlardan en az birinde çalışmış olmak,
 - b) Üniversitelerin ekonomi, finans, bankacılık, sigortacılık ve benzeri programların en az birinde lisans veya lisansüstü düzeyinde ders vermek (Her bir dönem altı aylık tecrübe yerine sayılır).
- (4) Bu madde çerçevesinde yurtdışındaki bir yükseköğretim kurumundan mezuniyeti ve yurtdışı mesleki deneyimi bulunan kişiler mezuniyet ve mesleki deneyim şartına ilişkin belgelerin asıllarını ve noter tasdikli tercümelerini şirket veya kuruluşa sunmakla yükümlüdür.

İKİNCİ BÖLÜM

KATILIM UYUM BİRİMİNE İLİŞKİN HUSUSLAR

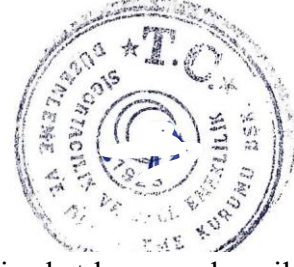
Katılım uyum biriminin çalışma esaslarına ilişkin hususlar

MADDE I — (1) Katılım uyum birimi idari açıdan genel müdüre bağlı olarak faaliyet gösterir. Genel müdür, katılım uyum biriminde gerekli nitelikleri haiz ve yeterli sayıda personelin görevlendirilmesinden, işlerin aksatılmadan yürütülmesinden ve katılım uyum birimi tarafından talep edilen bilgi ve belgelerin ilgili diğer birimlerce zamanında ve eksiksiz olarak karşılanmasından sorumludur.

- (2) Katılım uyum birimi sorumlusu, birim faaliyetlerinin aksamadan yürütülmesi amacıyla gerekli tedbirleri alır.
- (3) Katılım uyum birimi, görev ve sorumlulukları kapsamında yönetim kuruluna ve danışma komitesine asgari üç ayda bir raporlama yapar.
- (4) Emeklilik fonlarının tamamı katılım emeklilik fonlarından oluşmayan şirketlerde söz konusu raporlama altı ayda bir yapılır.
- (5) Yönetim Kurulu, katılım uyum birimi tarafından hazırlanan raporlarda yer alan uyumsuzluk ve eksikliklerin giderilmesinden sorumludur.
- (6) Katılım uyum birimi görevini icra ederken tespit ettiği uyumsuzlukları üçüncü veya dördüncü fıkra kapsamında yapılan raporlamadan bağımsız olarak yedi iş günü içerisinde danışma komitesine ve yönetim kuruluna ayrıca bildirmekle yükümlüdür. Söz konusu bildirim yöntemi şirket veya kuruluş tarafından belirlenir.
- (7) Danışma komitesince ihtiyaç duyulan tüm bilgi ve belgeler katılım uyum birimi tarafından eksiksiz olarak karşılanır.

Katılım uyum biriminin yapılanmasına ilişkin hususlar

MADDE 2 — (1) Katılım uyum birimi Yönetmelikle belirlenen görev ve sorumluluklarını ifa ederken aşağıda belirtilen fonksiyonlar çerçevesinde görevini icra eder.

a) Katılım Risk Yönetimi Fonksiyonu; faaliyetlerin katılım esasları ile uyumlu olmamasından veya yanlış algılanmasından kaynaklanan, itibar ve müşteri kaybı gibi olumsuz sonuçlara yol açan durumları önlemek amacıyla aşağıda yer alan faaliyetler icra edilir.

i) Katılım risk stratejisinin belirlenmesi, ii) Katılım risklerinin tespit edilmesi ve değerlendirmesi, iii) Katılım risklerinin yönetilmesi ve varsa kaybı telafi edici önerilerde bulunulması,

b) Katılım Gözetim Fonksiyonu; faaliyetlerin katılım esasları ile uyumlu olmasını sağlamak amacıyla aşağıda yer alan faaliyetler icra edilir.

i) Katılım esaslı ürün ve hizmetleri izlemek,

ii) Faaliyetlerin danışma komitesi kararları ile uyumluluğunu gözetmek, iii) Denetim, talep ve şikâyet sonucu oluşan tespitleri değerlendirmek, iv) Veri paylaşımı ve raporlama süreçlerine katkı sağlamak.

c) Katılım Araştırma ve Geliştirme Fonksiyonu; faaliyetlerin sürekliliğini ve geliştirilmesi sağlamak amacıyla aşağıda yer alan faaliyetler icra edilir.

i) Danışma komitesi sekretaryasını yürütmek, ii) Danışma komitesine arz edilecek konulara ilişkin gerekli araştırmayı yapmak, bilgi ve belgeleri toparlamak, kararları muhafaza etmek ve ilgili birimlerle paylaşmak, iii) Ürün ve hizmet geliştirme süreçlerine katkı sunmak, iv) Ulusal ve uluslararası alandaki ilgili şer'î kararları ve standartları takip etmek.

Katılım uyum biriminin kurulmasına ilişkin hususlar

MADDE 3 — (1) Fonlarının tamamı katılım emeklilik fonundan oluşan emeklilik şirketinin veya katılım esaslı faaliyet gösteren sigorta veya reasürans şirketinin bünyesinde katılım uyum birimi kurması zorunludur.

(2) Kuruluşun veya fonlarının tamamı katılım emeklilik fonundan oluşmayan emeklilik şirketinin bünyesinde katılım uyum birimi kurması zorunlu değildir.

(3) Bünyesinde müstakil katılım uyum birimi kurmak zorunda olmayan şirket veya kuruluş, söz konusu birimin görev ve sorumluluklarını yürütecek en az bir sorumlu personel görevlendirmekle yükümlüdür. Söz konusu şirket veya kuruluşta görev alacak sorumlu personelin katılım finans alanında lisans veya lisansüstü programların birinden mezun olması veya Kurumca uygun görülecek ulusal veya uluslararası sertifika sahibi olması yeterlidir.

(4) Sorumlu personel katılım uyum biriminin görev ve sorumlulukları kapsamında doğrudan şirket, kuruluş veya kuruluş bünyesindeki havuzu işleten şirketin genel müdürüne bağlı olarak görevini icra eder.

(5) Katılım uyum birimi personelinin şirket veya kuruluş nezdindeki varsa diğer görev ve sorumluluklarının, katılım uyum birimi kapsamındaki görev ve sorumluluklarını aksatır nitelikte olmaması zorunludur.

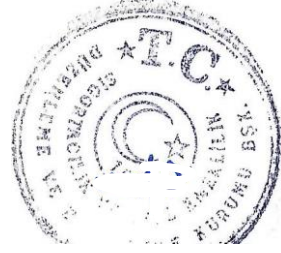
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATILIM İÇ DENETİM RAPORUNA İLİŞKİN HUSUSLAR

Katılım iç denetim raporunu düzenleyecek kişi veya firmaya ilişkin hususlar

MADDE I — (1) Katılım iç denetim raporu, katılım uyum birimi sorumlusunda aranan şartları haiz iç denetim birimi personeline düzenlenir. Bu yükümlülük, kuruluş veya fonlarının tamamı katılım emeklilik fonundan oluşmayan emeklilik şirketi için de geçerlidir.

(2) Katılım iç denetim raporu şirket veya kuruluş bünyesinde şartları haiz iç denetim personeli bulunmaması durumunda, katılım uyum birimi sorumlusunda aranan şartları haiz personeli bulunan bağımsız denetim firması tarafından düzenlenebilir.

(3) Bağımsız denetim firmasına ve raporu düzenleyecek personelin yetkinliğine ilişkin, şirket veya kuruluşça söz konusu firma ile anlaşmayı müteakip on iş günü içerisinde Kuruma bilgilendirme yapılır.

(4) Şirket veya kuruluşun ilgili birimleri, katılım iç denetim raporu kapsamında istenilen bilgi ve belgeleri zamanında ve eksiksiz olarak karşılamakla yükümlüdür.

Katılım iç denetim raporunun içeriğine ilişkin hususlar

MADDE 2 — (1) Katılım iç denetim raporu diğer iç denetim raporlarından ayrı ve müstakil olarak düzenlenir.

(2) Katılım iç denetim raporu içeriğinde, katılım denetim rehberinde yer alan hususlara ilişkin tespit ve değerlendirmelerin yanında;

a) Sunulan ürün ve hizmetlerin,

- b) Yatırım ve nakit yönetimi faaliyetlerinin,
- c) Aktüerya, muhasebe ve raporlama işlemlerinin,
- ç) Reklam, pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin,
- d) Hasar ve tazminat yönetim işlemlerinin danışma komitesi kararları ile uyumuna ve katılım esaslarına uygun yürütülüp yürütülmediğine ilişkin tespit ve değerlendirmelere yer verilmesi zorunludur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM, SINAV VE SERTİFİKASYON PROGRAMINA İLİŞKİN HUSUSLAR

Kurumca uygun görülecek katılım esaslı sigortacılık ve bireysel emeklilik sertifikasına ilişkin hususlar

MADDE I — (1) Katılım finans özelinde icra edilen uluslararası programa ilişkin sertifikanın Kurumca uygun görülebilmesi için aşağıdaki şartlar aranır.

- a) Uluslararası sertifika programının bu maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen konuların asgari yüzde yetmişini kapsıyor olması,
- b) Söz konusu sertifika programını düzenleyici eğitim kuruluşunun yeterli yetkinliğe sahip eğitim kadrosuna haiz olması.

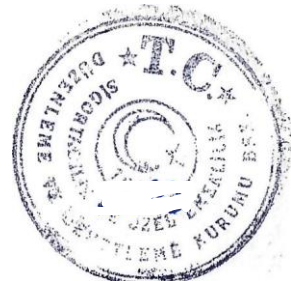
(2) Katılım finans özelinde icra edilen ulusal programa ilişkin sertifikanın Kurumca uygun görülebilmesi için aşağıdaki şartlar aranır.

- a) Programının en az 36 ders saatinden oluşması,
- b) Eğitim kuruluşunun yeterli fiziki eğitim alt yapısına ve gerekli yetkinliğe sahip eğitim kadrosuna sahip olması,
- c) Sınav uygulaması içermesi ve aşağıda belirtilen konuları kapsamaması,

i) Fıkıh usulü, ii) Muamelat fıkıhı (temel kavramlar - ilgili ticari hükümler), iii) İslam hukukuna göre sözleşmeler, iv)

Katılım esaslı kurumsal yönetim ve risk yönetimi,

v) Ülkemiz ve dünyada katılım sigortacılığı ve katılım esaslı bireysel emeklilik uygulaması, vi) Katılım sigortacılığında hasar yönetimi, aktüerya, ürün geliştirme, reasürans işlemleri, yatırım, pazarlama ve satış faaliyetleri, vii) Katılım esaslı

bireysel emeklilik sisteminde ürün geliştirme, yatırım, pazarlama ve satış faaliyetleri,
viii) Katılım bankacılığı uygulaması, ix) İslami sermaye piyasaları uygulaması,

x) Kurumca uygun görülecek diğer konular.

ç) Eğitim ücreti, eğitmen kadrosu, program ve sınav içeriği hususunda Kurum onayı gereklidir.

(3) Kurum, ikinci fıkrada belirtilen sınavın Sigortacılık Eğitim Merkezince gerçekleştirilmesine karar verebilir.

Katılım esaslı sigortacılık ve bireysel emeklilik sertifikası sahibi olması gereken personele ilişkin hususlar

MADDE 2 — (1) Şirketin katılım faaliyetleri ile doğrudan ilgili birimleri; farklı unvanlar altında yapılanmış olsalar bile ürün geliştirme, pazarlama, satış (doğrudan satış personeli dâhil), fon yönetimi, aktüerya (dışarıdan hizmet alınan aktüer dâhil), mali işler, iç kontrol ve risk, uyum, şikâyet, hukuk, bilgi işlem (donanım personeli hariç), hasar ve teknik ile ilgili faaliyetleri ihtiva eden birimlerde yer alan tam zamanlı (kadrolu) personel ve yöneticiler ile genel müdür ve yardımcıları bu kapsamdadır. Söz konusu personelin Kurumca uygun görülecek ulusal veya uluslararası sertifika sahibi olması veya katılım finans alanında lisans veya lisansüstü programlardan birinden mezun olması zorunludur.

- (2) Fonlarının tamamı katılım emeklilik fonlarından oluşmayan emeklilik şirketinin; birinci fıkrada belirtilen doğrudan ilgili her biriminde Kurumca uygun görülecek sertifika sahibi veya katılım finans alanında lisans veya lisansüstü programlardan birinden mezun yönetici düzeyinde en az bir personel bulundurması zorunludur.
- (3) Kuruluş katılım uyum birimi personelinin Kurumca uygun görülecek sertifika sahibi olması veya katılım finans alanında lisans veya lisansüstü programlardan birinden mezun olması zorunludur. Söz konusu personelin katılım finans alanında lisans veya lisansüstü programlardan birinden mezun olması durumunda sertifika sahibi olması şartı aranmaz.
- (4) Söz konusu sertifikaya sahip olmayan bir personelin istihdam edilmesi veya sertifika gerektiren bir birimde görevlendirilmesi durumunda söz konusu personelin düzenlenecek ilk sertifika programına katılım sağlaması zorunludur.
- (5) Sertifika programına katılan katılımcıların başarılı sayılabilmesi için söz konusu programa yüzde seksen oranında devamlılık sağlamaları ve sınavda yüz puan üzerinden yetmiş ve üzeri puan almaları gerekmektedir.
- (6) Sertifika programının katılım ücreti ilgili şirket veya kuruluş tarafından karşılanır.

- (7) Mücbir sebepler dışında personelden kaynaklı devamsızlık ya da sınavda başarısızlık durumunda müteakip katılım ücreti ilgili personelden tahsil edilebilir.
- (8) Şirket veya kuruluş ilgili personelinin ilk sertifikasyon sınavında başarısız olması durumunda takip eden eğitim programına ilişkin düzenlenen sınava katılması zorunludur. İki kez sınavda başarısız olunması durumunda söz konusu eğitim programına yeniden katılım zorunludur.
- (9) Şirket veya kuruluş, eğitim programını tamamlayan personeline ilişkin bilgileri kayıt altına almakla ve sertifika örneklerini saklamakla yükümlüdür.

Yenileme eğitime ilişkin hususlar

MADDE 3 — (1) İkinci maddenin birinci, ikinci ve üçüncü fıkrası kapsamındaki şirket veya kuruluş personelinin sertifikasını aldığı yılı takip eden yıldan başlamak üzere her yıl düzenli olarak içeriği Kurumca belirlenecek bir günlük yenileme eğitime katılımı zorunludur. (2) Söz konusu eğitim, Kurumca uygun görülecek sertifikayı düzenleyen eğitim kuruluşu tarafından verilir.

- (3) Yenileme eğitiminin takibinden şirket veya kuruluş sorumludur.
- (4) Sertifika sahibi olup, şirket veya kuruluş nezdinde fiilen görev almayan kişilerin yenileme eğitime katılımı zorunlu değildir.

Danışma komitesi üyesinin katılım sağlaması gereken sektör eğitime ilişkin hususlar

MADDE 4 — (1) Danışma komitesi üyelerinin sigortacılık ve bireysel emeklilik faaliyetleri özelinde düzenlenen sektör eğitim programına katılımı zorunludur.

(2) Söz konusu eğitim, Kurumca uygun görülecek sertifikayı düzenleyen eğitim kuruluşu tarafından verilir.

(3) Eğitim programının en az 18 ders saatinden oluşması ve aşağıda belirtilen konuları kapsaması gerekir.

- a) Katılım sigortacılığında hasar yönetimi, aktüerya, ürün geliştirme, reasürans işlemleri, yatırım, pazarlama ve satış faaliyetleri,
- b) Katılım esaslı bireysel emeklilikte ürün geliştirme, yatırım, pazarlama ve satış faaliyetleri,
- c) Katılım bankacılığı uygulaması,
- ç) İslami sermaye piyasaları uygulaması,
- d) Kurumca uygun görülecek diğer konular.

(4) Söz konusu eğitim programına katılan danışma komitesi üyelerinin programa yüzde doksan oranında devamlılık sağlamaları zorunludur.

(5) Sigortacılık veya bireysel emeklilik sektöründe toplamda beş yıl çalışma tecrübesi bulunan danışma komitesi üyelerinin bu madde kapsamında belirtilen eğitime katılması zorunlu değildir.

Sigortacılık Eğitim Merkezi nezdindeki eğitimlere ve sınavlara ilişkin hususlar

MADDE 5 — (1) Sigortacılık Eğitim Merkezi tarafından aracılık faaliyetine ilişkin ihtiyari veya zorunlu olarak verilecek tüm eğitim programlarına ve düzenlenecek sınavların kapsamına katılım esaslarına ve uygulamasına ilişkin konular dâhil edilir.

(2) Katılım esasları ve uygulamasına ilişkin konu ve soruların içeriği ve formatı Kurum onayına tabidir.

(3) Söz konusu eğitim ve sınavların aşağıda belirtilen konuları kapsamaması gerekir.

- a) Temel İslami kavramlar,
- b) Muamelat fikhı (İlgili ticari hükümler),
- c) Katılım sigortacılığında hasar yönetimi, aktüerya, ürün geliştirme, reasürans işlemleri, yatırım, pazarlama ve satış faaliyetleri,
- ç) Kurumca uygun görülecek diğer konular.

Emeklilik Gözetim Merkezi nezdindeki eğitimlere ve sınavlara ilişkin hususlar

MADDE 6 — (1) Emeklilik Gözetim Merkezi tarafından aracılık faaliyetine ilişkin ihtiyari veya zorunlu olarak verilecek tüm eğitim programlarına ve düzenlenecek sınavların kapsamına katılım esaslarına ve uygulamasına ilişkin konular dâhil edilir.

(3) Katılım esasları ve uygulamasına ilişkin konu ve soruların içeriği ve formatı Kurum onayına tabidir.

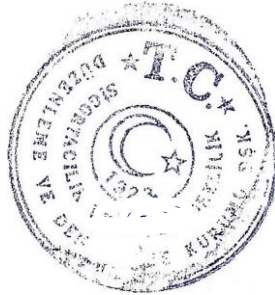
(4) Söz konusu eğitim ve sınavların aşağıda belirtilen konuları kapsamaması gerekir.

- a) Temel İslami kavramlar,
- b) Muamelat fikhı (İlgili ticari hükümler),
- c) Katılım esaslı bireysel emeklilikte ürün geliştirme, yatırım, pazarlama ve satış faaliyetleri,
- ç) Kurumca uygun görülecek diğer konular.

Şirket tarafından verilmesi gereken eğitimlere ilişkin hususlar

MADDE 7— (1) Şirket, yılda en az bir defa olmak üzere aracıları için eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinde bulunmakla yükümlüdür.

(2) Söz konusu eğitimlerin aşağıda belirtilen konuları kapsamaması ve konu içeriklerine ilişkin Kurum onayının alınması gerekir.

- a) Temel İslami kavramlar,
- b) Muamelat fikhı (Ticari hükümler vb.),

c) Katılım sigortacılığında hasar yönetimi, aktüerya, ürün geliştirme, reasürans işlemleri, yatırım, pazarlama ve satış faaliyetleri,

ç) Katılım esaslı bireysel emeklilikte ürün geliştirme, yatırım, pazarlama ve satış faaliyetleri

d) Şirketçe uygun görülecek diğer konular.

(3) Eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri yüz yüze yapılabileceği gibi internet üzerinden çalışan bilgisayar destekli eğitim programları vasıtasıyla da yapılabilir. Şirketler ve ilgili araçlar verilecek eğitimlerin yüz yüze veya elektronik ortamda gerçekleştirilmesine ilişkin gerekli tedbiri almakla yükümlüdür.

(4) Şirket, eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri ile ilgili istatistiki bilgileri muhafaza etmekle ve eğitimde kullanılan bilgi, belge ve materyalleri bünyesinde muhafaza etmekle yükümlüdür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

FAALİYET RUHSATI VE BAZI İŞLEMLERE İLİŞKİN HUSUSLAR

Mevcut şirketlerin katılım esaslı şirkete dönüşümüne ilişkin hususlar

MADDE I— (1) Katılım esasına göre faaliyet göstermeyen şirket, aşağıda belirtilen hususları yerine getirdiği takdirde mevcut ruhsatlarıyla katılım esaslı şirket olarak faaliyetlerini icra edebilir.

- a) Danışma komitesi kurması,
- b) Katılım uyum birimi kurması,
- c) Yönetmelik kapsamında gerekli eğitimleri almış personel istihdam etmesi,
- ç) İnternet sitesi, form, sözleşme ve yatırım faaliyetlerinde gerekli güncellemeleri yapması,
- d) Esas sözleşmesinde katılım faaliyetlerine yer vermesi.

(2) Birinci fıkra kapsamında yer alan şirket, katılım esaslı şirket olarak faaliyetine devam edeceğine ve gerekli çalışma ve hazırlıkları tamamladığına dair başvurusunu Kuruma iletir. Değerlendirme sonucunda Kurum görüşü şirkete yazılı olarak bildirilir. Kurum uygun görüşüne ilişkin yazılı bildirim tarihinden önce, akdedilmiş olan sözleşmelere ilişkin şirket yükümlülüğü devam eder.

Yeni şirket kuruluşu ve ruhsat başvurusuna ilişkin hususlar

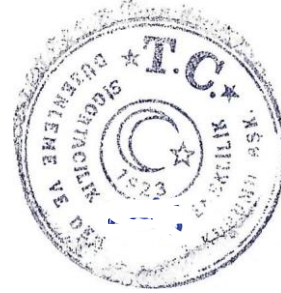
MADDE 2 — (1) Yeni bir şirket kuruluşuna ve ilk ruhsat veya müteakip ruhsat başvurularına ilişkin ilgili sigortacılık veya bireysel emeklilik mevzuatı hükümleri saklı kalmak kaydıyla kuruluş ve ruhsat başvuru süreçlerinde Yönetmelik ve bu Genelge hükümleri ayrıca dikkate alınır.

(2) I inci maddenin birinci fıkrasında yer alan hususlara iş planı ve fizibilite raporu içerisinde yer verilmesi zorunludur.

Şirket esas sözleşmesine ilişkin hususlar

MADDE 3 — (1) Katılım esaslı faaliyet gösteren şirketlerin, şirket esas sözleşmelerinde;

- a) Danışma komitesi hizmeti alınması,
- b) İlgili mevzuat kapsamında gerekli olan birimlerin kurulması,
- c) İlgili mevzuat ile belirtilen şartları haiz personel istihdam edilmesi,
- ç) Dinen meşru olmayan alan ve konularda hizmet sunulmaması veya hizmet alınmaması,
- d) Tüm yatırım ve nakit yönetimi faaliyetlerinde katılım esasları çerçevesinde hareket edilmesi, hususlarına yer vermesi zorunludur.

Reasürans faaliyetlerine ilişkin hususlar

MADDE 4 — (1) Yurt içinde pencere usulüyle reasürans faaliyeti gerçekleştirilemez.

(2) Katılım esasları çerçevesinde faaliyet gösteren sigorta veya reasürans şirketinin ihtiyaç duyduğu reasürans hizmeti, yurt içinde faaliyet gösteren öncelikli olmak üzere tam katılım esaslı reasürans şirketinden temin edilir. Söz konusu hizmetin temininin mümkün olmadığı durumlarda Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde diğer şirketlerden temin edilebilir.

Diğer Hususlar

MADDE 5 - (1) Şirket veya kuruluşça yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmemesinden dolayı ilgili mevzuat ile ödenmesi hüküm altına alınan gecikme faizi,

gecikme cezası veya benzeri tutarlara ilişkin ödeme yapılırken, hak sahibine söz konusu ilave tutarın katılım esasları çerçevesinde değerlendirilmesi hususunda hatırlatma mahiyetinde bilgilendirme yapılır. Söz konusu bilgilendirme metninin içeriği danışma komitesinin uygun görüşü alınarak belirlenir.

(2) Şirket veya kuruluş, hak sahiplerince yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmemesinden kaynaklanan ve ilgili mevzuat ile ödenmesi hüküm altına alınan gecikme faizi, gecikme cezası tutarlarını danışma komitesinin görüşü alınarak katılım esasları çerçevesinde değerlendirir.

(3) Şirket veya kuruluşça sunulan poliçe, sözleşme ve bilgilendirme formlarında; tutarların katılım esasları çerçevesinde değerlendirildiğine, ürün veya hizmetin dinen meşru olmayan konu ve faaliyetler için olamayacağına ve tüm bu hususların danışma komitesi nezaretinde yürütüldüğüne ilişkin ifadeler yer alır.

ALTINCI BÖLÜM

BİREYSEL EMEKLİLİK FAALİYETLERİNE İLİŞKİN HUSUSLAR

Katılım emeklilik fonu ve katılım emeklilik planına ilişkin hususlar

MADDE 1 — (1) Bir ya da daha fazla katılım emeklilik fonu ya da katılım emeklilik planı bulunan emeklilik şirketi Yönetmeliğin 4 üncü maddesindeki şirket tanımı kapsamındadır ve Yönetmelikte şirketlere ilişkin belirtilen tüm yükümlülüklerle tabidir.

(2) Emeklilik fonlarının tamamı katılım emeklilik fonlarından oluşan bir şirket, unvanında katılım ibaresi kullanabilir.

(3) Danışma komitesine, eğitim ve sertifikasyon sınavına ilişkin gider ve masraflar, fona ilişkin zorunlu giderler kapsamında değerlendirilemez.

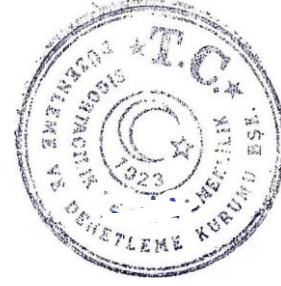
(4) Mevcut veya yeni kurulacak tüm katılım emeklilik fonları danışma komitesinin onayına tabidir. Danışma komitesince uygun görülen emeklilik fonları unvanında katılım ibaresine yer verilir.

(5) Şirketin sorumluluğu katkı payının şirkete intikali ile başlar. Katkı paylarının ödenmesinde kullanılacak ödeme yöntemlerine katılımcı veya katılımcı ad ve hesabına ödeme yapan kişi, işveren ya da sponsor tarafından karar verilir. Şirket ödeme yöntemlerinin seçimi konusunda katılımcıyı zorlayamaz.

(6) Emeklilik şirketi, katılım esaslı faaliyetlerini katılım emeklilik planı aracılığıyla yürütür. (7) Katılım esaslı ürün veya hizmet talep eden katılımcılara katılım emeklilik planı haricinde başka bir emeklilik planı sunulamaz.

(8) Katılım emeklilik planı en az bir adet katılım emeklilik fonu içerir ve söz konusu plana katılım emeklilik fonu dışında başka bir fon dâhil edilemez.

(9) Katılım emeklilik fonu, katılım esaslı olmayan plan içerisinde yer alabilir.

(10) Fonlarının tamamı katılım emeklilik fonundan oluşmayan şirketin kuracağı katılım emeklilik plan sayısı kırk adeti aşmamak üzere ilgili mevzuat uyarınca belirlenmiş plan sayısı limitine dâhil edilmez.

(11) Emeklilik şirketi, başka şirketlerce kurulmuş katılım emeklilik fonunu ancak kendi danışma komitesinin uygun görüşü ile katılım emeklilik planlarına dâhil edebilir. Söz konusu katılım emeklilik fonunun içerik ve stratejisinde kurucusu tarafından yapılması planlanan değişikliklere ilişkin diğer emeklilik şirketinin bilgilendirilmesi zorunludur.

(12) Otomatik katılım sistemi kapsamında sunulan katılım emeklilik planları bu maddede yer alan sayı sınırına dâhil edilmez.

YEDİNCİ BÖLÜM

DIŞARIDAN DANIŞMA KOMİTESİ HİZMETİ VERECEK MÜESSESELERİN BELİRLENMESİNE İLİŞKİN HUSUSLAR

Müesseselerde aranacak şartlara ilişkin hususlar

MADDE 1 (1) Şirket veya kuruluşlara hizmet verecek müesseselerin aşağıdaki şartları taşıması zorunludur.

- Yönetmelik ile danışma komitesine verilen yükümlülükleri yerine getirebilecek yönetim yapısına, insan kaynağına, belge ve kayıt düzenine sahip olması,
- Müessesenin diğer faaliyetlerinin bu Genelge kapsamında hizmet vereceği şirket veya kuruluştaki görev ve sorumluluklarını aksatır nitelikte olmaması,
- Yönetmelik ile danışma komitesine verilen görev ve sorumlulukları yerine getirebilecek kapasiteyi haiz olması,

- ç) Müessesene nezdinde görev alacak danışma komitesi üyelerinin Yönetmelikle belirlenen danışma komitesi üyelerinin görevlendirilme şartlarını taşıyor olması,
- d) Yönetmelik ile belirlenen danışma komitesinin çalışma esasları çerçevesinde görev sorumluluklarını icra etmesi,
- e) Yönetmelik çerçevesinde çıkarılan diğer düzenlemelerdeki ilgili hükümlerde belirtilen şartları taşıyor olması.

Kuruma başvuru ve uygunluk verilmesine ilişkin hususlar

MADDE 2— (1) Şirket ve kuruluşlara hizmet vermek isteyen müesseseler aşağıdaki bilgi ve belgeler ile Kuruma başvurur.

- a) Müessesenin statüsüne (vakıf, dernek, merkez, firma vb.), faaliyet alanına, amacına dair bilgi ve belgeler,
- b) Müessesenin adres ve iletişim bilgileri,
- c) Müessesene nezdinde yetkili karar organlarınca danışma komitesi kurulduğuna dair alınan karar,
- ç) Komite üyelerinin detaylı özgeçmişleri,
- d) Komite üyelerinin arşiv kaydını da içeren son altı ay içinde alınmış adli sicil belgesi,
- e) Komite üyelerinin eğitime ve mesleki deneyimine ilişkin bilgi, belge ve beyanları,
- f) Komite üyelerinin varsa diğer görev ve sorumluluklarına ilişkin bilgilendirme beyanları,
- g) Komite üyelerinin en az üçte ikisinin yurt içinde yerleşik olduğuna dair beyanname,
- ğ) Müessesenin diğer faaliyetlerinin hizmet vereceği şirket veya kuruluştaki görev ve sorumluluklarını ilgili mevzuat hükümleri kapsamında yerine getirmesini aksatmayacağına dair taahhütname.

(2) Müesseseye uygunluk verilmesine ilişkin karar, başvurunun Kuruma ulaştığı veya başvuruda eksiklik bulunması halinde, istenilen bilgi ve belgelerin tamamlandığı tarihten itibaren bir ay içinde verilir. Eksikliklerin müesseseye bildiriminden itibaren bir ay içerisinde giderilememesi halinde başvuru geçersiz hale gelir.

(3) Kurum tarafından yapılan değerlendirme sonucunda, yeterli bulunan müesseselere uygunluk verilmesine ilişkin karar bir ay içinde müesseseye yazılı olarak bildirilir. (4) Uygun görülen müesseseler liste halinde Kurum internet sayfasında yayımlanır.

Uygunluğun kaldırılmasına ilişkin hususlar

MADDE 3 — (1) Müesseseye verilen uygunluk aşağıda belirtilen hallerden herhangi birinin gerçekleşmesi durumunda Kurumca iptal edilir ve müesseseye yazılı olarak bildirilir. Aynı zamanda 2 nci maddenin dördüncü fıkrasında belirtilen listeden çıkarılır.

Aşağıda belirtilen (a) ve (e) bentlerinde yer alan nedenlerle listeden çıkarılan müessese bir daha listeye alınmaz.

- a) Uygunluğun gerçeğe aykırı beyanlarla alınmış olduğunun tespiti,
- b) Uygunluğa ilişkin aranan şartların daha sonra kaybedilmesi ve bu durumun Kurum tarafından verilen süre içerisinde düzeltilmemesi,
- c) Müessesenin hizmet sunumundan vazgeçtiğini beyan etmesi,
- ç) Müessesenin Yönetmeliğin 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen aylık toplantıyı mazeretsiz olarak sözleşme yılı içerisinde arka arkaya iki kez icra etmemesi veya sözleşme yılı içerisinde her bir yıl ayrı ayrı esas alınmak üzere toplamda üç toplantının mazeretsiz olarak icra edilmemesi,
- d) Hizmet verilen dönem içerisinde iki aydan fazla süre boyunca danışma komitesi üye sayısının Yönetmelikle belirtilen asgari üye sayısının altında kalması.
- e) Yönetmeliğin 7 ila 10 uncu maddelerinde belirtilen görev, usul ve sorumlulukları yerine getirmediğinin tespiti.

Uygulamaya ilişkin genel hususlar

MADDE 4 — (1) Kurul, gerekli görmesi halinde müessesenin hizmet verebileceği şirket veya kuruluş sayısını müessese bazında sınırlandırabilir.

(2) Müessese ile şirket veya kuruluş arasında süresi üç yılı aşmamak üzere hizmet sözleşmesi akdedilir. Süresi biten sözleşme tekrar yenilenebilir. Sözleşmede, sunulan hizmetinin konusu, kapsamı ve süresi ile tarafların sorumlulukları gibi hususların açık, anlaşılır ve tereddüte mahal vermeyecek şekilde ifade edilmesi gerekir.

(3) Sözleşmede Yönetmeliğin 10 uncu maddesinin beşinci fıkrasına aykırı hareket edilmesi ile şirket veya kuruluşa ait bilgi ve belgelerin sözleşmede belirtilen amaçlar dışında kullanılması ve üçüncü kişilere açıklanması durumunda yasal işlem başlatılacağı hususları yer alır.

(4) Sözleşmenin süresinden önce feshedilmesi halinde sunulan danışma komitesi hizmetinin başka kişi veya müessese ile anlaşma yapılmasına yetecek bir süre kadar devam etmesine ilişkin hüküm konulur.

(5) Sözleşmede bir hizmet bedeli öngörülmesi durumunda söz konusu bedel verilecek karar bazlı olarak tespit edilemez.

(6) Danışma komitesi üyesi, mücbir sebepler dışında, Yönetmeliğin 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen aylık toplantıya mazeretsiz olarak arka arkaya iki kez katılmaması veya sözleşme yılı içerisinde toplamda 3 toplantıya mazeretsiz olarak katılmaması durumunda danışma komitesi üyeliği kendiliğinden sona erer.

(7) Müessese, Yönetmelikle belirtilen asgari üye sayısını en geç iki ay içerisinde sağlamakla yükümlüdür.

(8) Bir şirket veya kuruluş bünyesinde kurulan danışma komitesi, başka bir şirket veya kuruluşa dışarıdan danışma komitesi hizmeti veremez.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

GEÇİŞ HÜKÜMLERİ

Eğitim ve sertifikasyona ilişkin hususlar

GEÇİCİ MADDE I — (1) Şirket veya kuruluş, sertifikasyon programına katılım sağlayacak hâlihazırdaki ilgili personel sayısının tamamının aynı anda söz konusu programa katılım sağlaması durumunda faaliyetlerinin aksayacağından endişe ederse personelini gruplara ayırabilir. Şirket veya kuruluş her bir grubun ara vermeksizin ilk ve müteakip sertifika programlarına katılımını sağlamakla ve tamamının bu genelgenin yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içerisinde söz konusu eğitimi almasını sağlamakla yükümlüdür.

(2) Bu Genelgenin yürürlük tarihinden önce Sigortacılık Eğitim Merkezi tarafından gerçekleştirilmiş teknik personel sınavını başarıyla tamamlamış araçlar Yönetmelik kapsamında faaliyet gösteren şirket veya kuruluş adına sigorta sözleşmelerine aracılık edebilir.

(3) Bu Genelgenin yürürlük tarihinden önce Emeklilik Gözetim Merkezi tarafından gerçekleştirilen bireysel emeklilik araçları sınavını başarıyla tamamlamış bireysel emeklilik araçları, Yönetmelik kapsamında faaliyet gösteren şirketler adına emeklilik sözleşmelerine aracılık edebilir.

Sigorta ve reasürans şirketlerinin portföy devrine ilişkin hususlar

GEÇİCİ MADDE 2 (1) Hâlihazırda pencere usulüyle faaliyet gösteren sigorta veya reasürans şirketinin Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce Yönetmelik kapsamında faaliyet gösterecek yeni bir şirket ruhsatı için başvurmayacağını yazılı olarak beyan etmesi durumunda, pencere usulüyle yeni sözleşme akdetmemesi şartıyla Yönetmelikle getirilen yeni mekanizmaları kurması zorunlu değildir.

(2) Hâlihazırda pencere usulüyle faaliyet gösteren sigorta veya reasürans şirketinin Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce Yönetmelik kapsamında faaliyet gösterecek yeni bir şirket ruhsatı için başvuracağını yazılı olarak beyan etmesi durumunda ve bu maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şartlar çerçevesinde hareket etmesi şartıyla söz konusu mekanizmaları kurması zorunlu değildir.

(3) Bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında belirtilen şirketler, mevcut katılım portföyünü devir aşamasına kadar katılım esasları çerçevesinde yönetmekle yükümlüdür.

(4) Hâlihazırda pencere usulüyle faaliyet gösteren sigorta veya reasürans şirketinin Yönetmelik kapsamında faaliyet gösterecek yeni bir şirket ruhsatı için başvurması ve yasal işlemlerin 31 Aralık 2021 tarihinden önce tamamlanması durumunda mevcut katılım portföyleri, onay aranmaksızın yeni kurulacak sigorta veya reasürans şirketine devredilebilir. Yasal işlemlerin şirket tarafından kaynaklanmayan sebeplerle uzaması durumunda Kurum portföy devri yükümlülüğüne ilişkin süreyi bir yıla kadar uzatmaya yetkilidir.

(5) Sigorta ettirenin sigortalıdan farklı gerçek kişi olduğu durumlarda sadece sigorta ettirene, sigorta ettirenin bir tüzel kişilik (kredi kuruluşu, banka, şirket, kuruluş, işletme vb.) olması durumunda hem sigorta ettirene hem sigortalıya elektronik posta, iadeli taahhütlü posta, müşteri temsilcilikleri veya mesaj gönderme yöntemlerinden herhangi biriyle devre ilişkin bilgilendirme yapılarak sigorta ettirenin onayı istenir. Sigorta ettirenin tüzel kişilik olması durumunda sigorta ettiren ve sigorta şirketi arasında yukarıda yer alan yöntemlere ilave olarak taraflar arası sözleşme vb. yöntemlerle de onay alınabilir.

(6) Hâlihazırda pencere usulüyle faaliyet gösteren reasürans şirketinin katılım portföyünü katılım esaslı faaliyet gösteren başka bir reasürans şirketine devrinde reasürans şirketinden hizmet alan sigorta şirketinin onayı alınır.

(7) Sigorta şirketi, portföy devri sürecinde sigorta ettirene ulaşılması ve onayının alınması hususlarında gereken özen ve hassasiyeti göstermekle yükümlüdür. Bu konudaki sorumlulukların yerine getirildiğinin ispat yükümlülüğü şirkete aittir. Sigortalının onay vermediğini açıkça ifade ettiği ya da sigortalıya ulaşamadığı için sigortalı beyanı alınamayan sözleşmeler devir kapsamı dışında tutulur.

(8) İlgili diğer sigortacılık mevzuatı hükümleri saklı olmak kaydıyla devre ilişkin hususlar şirket internet sitesinde duyurulur.

(9) Devre ilişkin bilgilendirme ve onay işlemleri 31 Aralık 2021 tarihine kadar tamamlanmalıdır. Söz konusu tarihi müteakiben bir ay içerisinde devir işlemleri sonuçlandırılır.

Otomatik katılım sistemine ilişkin hususlar

GEÇİCİ MADDE 3 - (I) Otomatik katılım sisteminde yer alan faiz içeren ve faiz içermeyen fonların bir arada sunulduğu planlar aynı fayda ve koşullar ile bir tanesi katılım emeklilik planı olmak üzere ikiye ayrılır. Faiz içermeyen fonların katılım emeklilik planında yer

alabilmesi danışma komitesinin onayına tabidir. Danışma komitesinin uygun gördüğü faiz içermeyen fonlar katılım emeklilik fonu olarak tanımlanır.

(2) Otomatik katılım sistemine giriş aşamasında faizsiz fonları tercih eden ve bu genelgenin yürürlük tarihi itibarıyla fon tercihinin tamamı faiz içermeyen fonlardan oluşan katılımcılar, şirketçe herhangi bir bilgilendirme yapma zorunluluğu olmaksızın doğrudan katılım emeklilik planına dâhil edilir. Bu işlem, emeklilik plan değişikliği olarak değerlendirilmez.

Müesseseye ilişkin hususlar

GEÇİCİ MADDE 4 - (1) Müessese, danışma komitesi yapılanmasını tesis ederken bu Genelgenin birinci bölümünün 7'nci maddesinde yer alan şartları sağlamakta yükümlüdür.

Uyum bildirimine ilişkin hususlar

GEÇİCİ MADDE 5 - (1) Şirket veya kuruluş, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içerisinde Yönetmelik ve bu Genelgede belirtilen yükümlülüklerle uygun işlem tesis edip etmediklerine ilişkin bir rapor hazırlamakla ve söz konusu raporu Kuruma sunmakla yükümlüdür.

Yürürlük

MADDE I - (1) Bu Genelgenin yedinci bölümünde yer alan maddeler ile geçici madde 2 ve geçici madde 4 yayımı tarihinde, diğer maddeler ise Yönetmeliğin 16 ncı maddesinin I inci fıkrasının (b) bendinde belirtilen tarihte yürürlüğe girer.

Yürürlükten kaldırma

MADDE 2 - (1) 2017/22 sayılı Katılım Sigortacılığının Uygulanmasına İlişkin Genelge Yönetmeliğin 16 ncı maddesinin I inci fıkrasının (b) bendinde belirtilen tarihte yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürütme

MADDE 3 - (1) Bu Genelge hükümlerini Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkanı yürütür.

EK 3.

T.C.

SİGORTACILIK VE ÖZELEMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

KATILIM UYUM DENETİM REHBERİ

Rehberin Dayanağı ve Amacı

19 Aralık 2020 tarih ve 31339 sayılı Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmeliğin (Yönetmelik) 14 üncü maddesinde yer alan; “Kurumca bu Yönetmelik hükümlerine uyumu sağlamak amacıyla katılım denetim rehberi yayımlanır ve bu rehber çerçevesinde uyum denetimi icra edilir.” hükmüne istinaden gerçekleştirilecek denetimin sınırlarının çizilmesi ve hazırlanacak raporların şablon ve asgari içeriğinin belirlenmesi amacıyla bu rehber hazırlanmıştır.

Denetimin Amacı ve Kapsamı

Sigorta, reasürans, emeklilik şirketleri ve kuruluşlar ile müesseselerin katılım esaslı sigortacılık ve bireysel emeklilik faaliyetlerinin katılım mevzuatına uygun olarak yürütülüp yürütülmediğinin incelenmesi ve değerlendirilmesi denetimin amacını ve kapsamını oluşturmaktadır.

Denetimin Dayanağı

Denetimin dayanağını, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 28 inci maddesi ile 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun 20 nci maddesi ile Yönetmeliğin 14 üncü maddesi oluşturmaktadır.

Denetime Esas Mevzuat

Denetime esas mevzuat, Yönetmelik ile 2021/3 sayılı Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Genelge ve diğer ilgili düzenlemelerdir.

Denetimin Dönemi ve Sıklığı

Denetimin gerçekleştirildiği yıldan önceki takvim yılı başından denetim tarihine kadar olan dönem itibarıyla mümkün mertebe bir yıllık periyodlar halinde düzenli olarak veya ihtiyaç görülmesi halinde ivedi risk odaklı denetim gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Denetim Yöntemi

Denetim, mevzuat hükümleri ile şirket veya kuruluş uygulamalarının uyumlu olup olmadığını belirlemeye yönelik olarak hazırlanan aşağıdaki ekli kontrol listeleri üzerinden gerçekleştirilir. Kontrol listeleri üzerinden tespit edilen uyumsuzluklar şirket, kuruluş veya müessese ile elektronik ortamda paylaşılarak görüşü talep edilir. şirket, kuruluş veya müessese görüşleri ile ilgili değerlendirmelere ve nihai olarak denetçi görüşlerine tablonun ilgili bölümlerinde yer verilir. Denetim kapsamında talep edilecek bilgi ve belgeler, denetime başlama tarihinden en az 7 gün önce ilgili şirket ve kuruluştan talep edilir.

Denetim Rapor Formatı

Kontrol listesi ile tespit edilen uyumsuzluklar ilgili konu başlığına göre zet halinde hazırlanacak raporda listelenir ve her bir uyumsuzluk özeline kısaca değerlendirme yapılır. Raporda sadece mevzuata aykırılık oluşturan hususlara yer verilir.

Ekler

Ek-1: Katılım esaslı faaliyet gösteren sigorta veya reasürans şirketi için kontrol listesi

Ek-2: Katılım esaslı faaliyet gösteren tam emeklilik şirketi için kontrol listesi

Ek-3: Katılım esaslı faaliyet gösteren kısmi emeklilik şirketi için kontrol listesi

Ek-4: Kuruluşlar için kontrol listesi

Ek-5: Müessese için kontrol listesi

EK 4.

Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Sektör Duyurusu (2022/12)

Bilindiği üzere, Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi koordinasyonu ile hazırlanan Katılım Finans Strateji Belgesinde katılım sigortacılığına ilişkin hususlara yer verilmiştir. Bu kapsamda katılım sigortacılığı mevzuatının ilgili belge ile uyumlaştırılması kapsamında Kurumumuzca istihsal olunan Teysir Modeline ve Katılım Esaslı Diğer Faaliyetlere İlişkin Sektör Duyurusu'nun (2022/4) aşağıda belirtilenler dışındaki hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

I- Kuruma Raporlamaya İlişkin Hususlar

Şirket veya kuruluş, aşağıda yer alan rapor, bilgi ve verileri ayrıca ilgili yılsonunu takip eden yılın Mayıs ayı sonuna kadar Kuruma bildirmekle yükümlüdür. Katılım uyum birimi veya sorumlusu tarafından Kuruma yapılması gereken resmi yazışmalarda katılım uyum birimi veya sorumlusunun bağlı olduğu genel müdürün imzası da ayrıca yer alır.

- a) Katılım iç denetim raporunun bir örneği
- b) Birim bazında sertifikalı veya katılım finans mezunu personel listesi
- c) Sertifikalı personelin yenileme eğitimlerine katılım durumu
- d) Şirketlerin katılım mevzuatı çerçevesinde eğitim verdikleri araçların ve eğitim tarihlerinin yer aldığı liste

2- Danışma Komitesi Faaliyetlerine İlişkin Hususlar

Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmeliğin 10 uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca danışma komitesince ilgili yıl içerisinde gerçekleştirilecek aylık toplantıların tamamına katılım uyum sorumlusunun (meşru bir mazereti olmaksızın) katılımı zorunludur.

3- Yürürlük

Bu sektör duyurusu yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Aksaray Üniversitesi Tez Değerlendirme Formu		
Öğrencinin Adı Soyadı: Yasin Başaran		EVET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapakdaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı Kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 6 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşluklar ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

Bu tezin tarafımdan “Tez yazım kuralları” okunarak dikkatlice hazırlanmış olduğunu ve doğabilecek her türlü olumsuzluktan sorumlu olacağımı kabul ederim.

Öğrencinin imzası